

Ungdomsgängen i Stockholm runt sekelskiftet 2000

Av: Michael Johnson

Inledning

Bakgrunden till denna studie är att Folkhälsoinstitutet 1996 utlyste medel för forskning om gäng. Kriminologiska institutionen erhöll uppdraget och jag fick i uppgift att genomföra undersökningen. Varför Folkhälsoinstitutet vid denna tidpunkt började intressera sig för gäng är oklart men man kan konstatera att ett intresse för gängproblem fanns vid denna tidpunkt, vilket gavs uttryck i både polisens och medias intresse för frågan. Polisen i Stockholm publicerade 1995 en kartläggning av gäng: ”Kartläggning beträffande kriminella ungdomsgäng samt främlingsfientlighet och rasism i Stockholms län”¹ vilken fick stor uppmärksamhet i media. Denna kartläggning var initierad av länspolismästaren i Stockholm och man skriver i inledningen av rapporten:

Länspolismästaren i Stockholms län ser allvarligt på dessa problem och tendenser. (ibid:2)

En tidigare kartläggning på samma tema hade även genomförts 1993 på Rikspolisstyrelsens initiativ (denna studie nämns i ovanstående rapport, sida 2). Polisens intresse har därefter hållit i sig under andra halvan av 90-talet. Efter de två tidiga poliskartläggningarna av ungdomsgäng genomfördes två liknande som publicerade 1997 och 1998.² Vidare kan nämnas att i Länspolisens regionala hotbilda-bedomning för 1998³ beskrivs ungdomsgäng som ett hot. Man skriver där:

Några gatugäng av amerikanskt snitt finns ännu inte i Stockholms län men på några platser, Fittja och Rinkeby, finns en påtaglig risk för en sådan utveckling. (ibid:12)

I media har beskrivningar om farliga ungdomsgäng varit vanligt förekommande under andra halvan av 1990-talet. Nedan följer några belysande citat på medias beskrivning av gäng.

Expressen beskrev i två flersidesartiklar (98-04-08 och 98-04-09) gängsituationen i Fittja. Man skriver bland annat under rubriken ”Gänget håller Fittja i skräck” att:

I Stockholmspolisens tidning Sambandet varnar de nu för att ett trettiotal kriminellt belastade ungdomar från norra Botkyrka utgör en tickande bomb, en oåtkomlig maffialiknande organisation med ett eget språk och en egen kultur, där inget samvete råder”. /.../ Killarna kan tänka sig att döda utan att ångra sig.

Aftonbladet publicerade på hösten 1998 (98-10-12) uppgifter ur ytterligare en kartläggning av gäng som utförts av polisen. Här berättas att det i Stockholms län fanns 1700 ungdomar som tillhörde kriminella ungdomsgäng. I reportaget intervjuades en representant för ungdomsbrottslingarna som sa att:

¹ Polismyndigheten i Stockholms län (1995)

² Polismyndigheten i Stockholms län (1997), Länskriminalpolisens integrationsgrupp (1998).

³ Polismyndigheten i Stockholms län (1998:12-13).

Ingen vet hur många som ingår i gängen. Varken polis eller någon annan /.../ men det är många och de blir fler. Gängen blir större, våldet värre och knarket vanligare.

I tidningen Metro (98-12-16) beskriver man situationen under rubriken ”*Kriminella pojkgäng blir allt fler*”:

Gängkriminaliteten ökar. Samhället har bara sett början på problemen, hävdar länspolismästare Gunno Gunnmo (länspolismästare i Stockholm: min anmärkning) som nu varnar för att oskyldiga kan komma att drabbas i uppgörelser mellan gängen.

Våren 1999 (99-04-15) har Metro ”*Unga värvas till kriminella gäng*” som rubrik till en artikel om bland annat gäng. Man skriver:

Polisen ser ungdomsgäng som ett större problem än mc-brottslighet /.../ de kriminella ungdomsgängen i Stockholm blir allt farligare. Ungdomarna struntar i lagen – de har egna regler där den som tjallar för polisen hotas till livet.

Under våren 1999 skrevs det mycket i media om rån av tonåringar utförda av rångäng. Dagens Nyheter skrev den 23 och 24 maj om detta. Under rubriken ”*Tonåringar rångängens offer*” kunde man läsa att:

De tonåriga gärningsmännen betar sig som filmvärldens maffiosos. De hotar att döda och skryter med sin egen farlighet för att komma åt mobiltelefoner, pengar och jackor. (DN 99-03-23)

I en artikel dagen efter skriver man vidare: ”*Det är inte bara i city unga rångäng slår till. Även i förorterna härjar ligor som ofta är mycket välorganiserade och har stor lokalkännedom*” (DN 99-03-24). Med hänvisning till dessa båda reportage har DN på sin ledarsida (99-03-29) en artikel med rubriken ”*Fler poliser i Stockholm! Rättssamhället måste sätta stopp i tid för en utveckling mot en ny sorts maffiavälde.*” Man skriver här bland annat:

I grunden rör det sig om en kamp mellan ungdomsligor och rättssamhället om vem som har makten över det offentliga rummet, makten över gatan.

Slutligen kan även nämnas att Moderata samlingspartiet i sitt kriminalpolitiska program ”*Rätten att känna trygghet, Höstkampanj 2000*” tar ”*kriminella gäng*” som något givet när de skriver:

För de kriminella gängen är otrygghet, oordning och frånvaro av poliser en inbjudan till våld och laglöshet. Ett tillfälle att ge sig på oskyldiga och laglösa. (ibid:4)

Polisens intresset för ungdomsgäng samt medias rapportering om fenomenet, ofta utifrån polisens perspektiv, som ett stort och problem tyder på att gäng ses som ett allvarligt problem i samhället. Vad ett gäng är för något framgår dock oftast inte, men av sammanhangen kan man utläsa att de utgör något farligt och hotfullt. Ibland beskrivs innebörden av begreppet indirekt genom att de jämförs med andra företeelser som är välkända för de flesta. Man jämför gängen med ”gatugäng av amerikanskt snitt”, ”maffian” och ”MC-gäng”. Dessa typer av företeelser är starkt förknippade med hierarkiskt uppbyggda och grovt kriminella organisationer och de beskrivna svenska gängen ges därmed även de indirekt dessa egenskaper. Att gäng av länspolismästaren i Stockholm anses vara ett större problem än MC-brottsligheten (som annars periodvis brukar beskrivas som ett mycket allvarligt samhällsproblem på grund av organisationerna *Hells Angels* och *Bandidos*) gör att ungdomsgängsproblemet till och med kan sägas kvalificeras som ett allvarligt

samhällsproblem. Även att Dagens Nyheter på sin ledarsida beskriver ”ungdomsligor” som ett hot mot rättsamhället ger en sådan bild av problemet. Stämmer denna bild? Har vi ett ungdomsgängsproblem som hotar vår rättstat eller som i framtiden kan tänkas utgöra ett sådant hot? Finns det någon grund för dessa beskrivningar?

Att försöka belysa denna fråga är denna studies huvudfrågeställning. För att skapa mig en bild av (ungdoms)gängsituationen i Stockholm har jag genomfört fem delstudier som bygger på fem initierade informationskällor⁴: polisen, både enskilda polismän som arbetar i områden som utpekats som problematiska ur gängsynpunkt och utifrån ett mer centralt perspektiv i form av tre kartläggningarna av gäng i Stockholms län; socialtjänstemän i några av Stockholms så kallade ”gängområden”; medias bild i samband med polisens gängkartläggningar; samt några initierade ungdomars bild. I dessa studier har inte någon definition av gäng gjorts utan här har informationskällornas egna definitioner och syn på vad som är ett gäng använts. Den mer precisa frågeställningen här blir därför om dessa informationskällor anser att det i Stockholm finns ett gängproblem och hur detta problem i så fall ser ut. Någon entydig definition av begreppet gäng finns inte, i stort sett varje studie och varje teoretiker håller sig med sin egen definition. Vad som är gemensamt för de flesta användarna av begreppet, när detta används i samband med kriminalitet, är att man pekar på brottsligheten som ett grupproblemet i stället för ett individproblem. Genom att använda gäng (eller andra med ungdomsgrupper relaterade begrepp t ex subkultur och tidigare begreppet liga) pekar man på gruppen som en oberoende variabel till brott. Om grupp inte skulle vara en oberoende variabel till brottslighet så borde intresset inriktas mot det som är det för att hitta lösningar till problemet. Studiens andra frågeställning är därför att i den kriminologiska litteraturen och forskningen samt i de fem delstudierna försöka hitta vari denna oberoende faktor består.

⁴ Jag använder termen *informationskälla* då polisens kartläggning och media knappast kan kallas informanter.

Vad är ett gäng?

I svenska akademins ordlista (1995/1986) definieras gäng som: ”*sällskap, grupp*”. En mer utförlig definition ger Svensk Ordbok (1986) där gäng definieras som en ”Organiserad grupp med social samhörighet och vissa allmänna gemensamma aktiviteter.” Dessa grupper består vanligtvis av ungdomar och används nedsättande. Ordet härleds etymologiskt⁵ från sjömans- och hamnarbetarkretsar med betydelsen ”*antal personer som arbetar tillsammans, arbetslag; i sammanhanget i fråga om stuveriarbetare*”.⁶ Ordet härstammar från det engelska ordet ”gang”.

Gäng används även i svenskan om en urskiljbar mängd av något (som därmed har något gemensamt). Det objekt som läggs till efter termen talar om vad det finns en urskiljbar mängd av. Med ett gäng böcker, skivor eller ungdomar menas att det finns en urskiljbar mängd av dessa objekt. Det sägs inget mer om objekten än att de ingår i en urskiljbar mängd och det säger inget om att denna urskiljbara mängd har några specifika egenskaper förutom de enskilda objektens egenskaper. Ett ”*gäng med brottsliga ungdomar*”, säger bara att det är en urskiljbar mängd med brottsliga ungdomar.

Betydelsen av gäng i citaten i kapitel ett kan härledas från svensk Ordboks och Svenska akademiens betydelse. Gänget är här enheten och därmed det centrala (i den andra betydelsen är enheten individerna som gänget består av). I de gäng som beskrivs i inledningen pekas inte individerna som gängen består av ut som *problemet* utan här syftas på gruppen/gängen som enhet. För att gäng i denna betydelse skall vara ett meningsfullt och användbart begrepp bör dock definitionens betydelse preciseras. De centrala frågorna är vilken/vilka egenskap/egenskaper som skiljer gäng från andra umgängesformer samt vad det problematiska i denna/dessa egenskap/egenskaper är. Denna gängenskap/gängenskaper måste även vara något annat än de enskilda individernas egenskaper. Gänget bör vara en oberoende faktor till individens (problematiska) beteende, inte tvärt om, för att vara av intresse. I avsnitt 4.2.1 skall några problem som finns omkring att definiera ett gäng diskuteras. Därefter följer ett avsnitt med teorier och forskning om gäng. Syftet med genomgången av amerikanska teorier och studier (det är dessa som dominerar detta forskningsfält) är att se om man i dessa kan hitta någon egenskap hos gäng som gör dessa till en oberoende faktor till ungdomsbrottslighet och ungdomsproblem. Därefter redovisas svenska studier av gäng för att se i vilken mån dessa stödjer den bild som presenteras om gängproblemet i media.

Några problem med att definiera gäng

Gäng härstammar som tidigare nämndes från det amerikanska ordet ”gang”, en term som där ofta används om kriminella ungdomsgrupper (gangs, street gangs, youth gangs, delinquent gangs osv). Även i Sverige används ofta termen med denna innebörd när man pratar om ungdomar. Citaten i det första kapitlet är exempel på detta. Nedan skall några problem runt definition av begreppet diskuteras.

Ett exempel på en gängdefinition är den som det amerikanska justitiedepartementet står för (1997). I ett informationspapper skriver man under rubriken ”*What is a youth gang*”:

⁵ Svenska akademiens ordlista från 1929.

⁶ Ytterligare en betydelse av gäng är ett: ”*visst antal varptrådar (dubbla antalet trådar som på en gång anbringas på skärkronan)*”

There is no single, accepted definition. State and local jurisdictions tend to develop their own. *Nevertheless* (min kursivering), a youth gang is commonly thought of as a self-formed association of peers having the following characteristics: a gang name and recognizable symbols, identifiable leadership, a geographic territory, a regular meeting pattern, and collective actions to carry out illegal activities.¹

Trots att man uttryckligen slår fast att det inte finns någon gemensam accepterad definition av begreppet beskriver man en relativt utförligt sådan. De kriterier som beskrivs beskriver mycket sammansatta och organiserade grupper. Flera amerikanska gängforskare (Klein 1996:63ff, 2001:7, Sanches-Jankowski 1991:301ff, Moore 1998:5) menar att allmänheten i USA hämtar innebörden av gängtermen i huvudsak från fictionberättelser som musikalen "West Side Story" och filmer som "The Wild One" och "Colors". De anser att dessa bilder av gäng till stora delar är felaktig, Klein skriver: *".../ good stories, but gross distortions of reality."* (2001:7) Amerikanska justitiedepartementets definition ovan kan sägas vara en beskrivning av de homogena gäng som beskrivs i denna fiktionens värld.

Med detta antyds att det finns svårigheter med att definiera begreppet gäng. Kriminologerna Ball och Curry (1995) anser att problemen kring begreppet är så stora att de anser att det bör utmönstras ur den kriminologiska vokabulären. Bursik och Grasmick (1993:122) menar att bristen på en enhetlig definition av gäng leder till att alla försök till uppskattning av antalet gäng samt förändringar av sådana över tid är meningslösa.

Att denna förvirring råder menar Ball och Curry (1995:225) beror på att termen inte används av de utpekade ungdomarna själva för att reflektera över sin faktiska verklighet utan snarare är en relativt meningslös etikett påklitråd av det vuxna samhället. Det finns inget konkret föremål för definition. Horowitz (1990:43) och Ball och Curry (1995) menar vidare att olika grupper i samhället som använder begreppet, till exempel polis, media, socialtjänst och forskare har sin egen bild av vad ett gäng är och dessa bilder bygger på vilket intresse de olika yrkesgrupperna har i frågan. Deras intresse är i sig så olika att de sannolikt inte kommer att kunna acceptera en gemensam definition:

Theorists may seek a definition that will provide a term logically integrated into a larger postulatory framework, while researchers seek sufficient standardization to guide them toward the same phenomena and allow for comparison of findings. Administrators may care less about the theoretical power or empirical applicability of a definition than the fact that it is simple enough to impose bureaucratic standardization for purposes of recordkeeping, and police may be interested primarily in an expedient definition allowing them to hold the collectivity responsible for criminal acts of individual members or vice versa. (Ball och Curry 1995:226)

Ball och Curry (1995:227) pekar på ytterligare problem som finns när man skall definiera begreppet. Även om man har samma ändamål och syfte med definitionen kan man skapa en definition av ett begrepp på flera olika sätt. Ett av dessa är med en lexikal definition, vilket Millers definition nedan är ett välkänt exempel på:

.../ a self-formed association of peers, bound together by mutual interests, with identifiable leadership, well-developed lines of authority, and other organizational features, who act in concert to achieve a specific purpose or purposes which generally include the conduct of illegal activity and control over a particular territory, facility, or type of enterprise. (Miller 1975:121).

Denna "bruks"-definition skapade Miller genom att utgå ifrån hur "praktiker" inom relevanta områden, det vill säga personer som arbetar med gäng i sin vardag, använde begreppet.⁷ⁱⁱ Ball och Curry (1995:228) menar att detta kan vara ändamålsenligt om man avser att undersöka hur ett visst segment av en population använder begreppet. Som en mer inom forskning ändamålsenlig stipulativ definition anser de den dock vara bristfällig då det handlar om en känsloladdad term som olika segment i samhället närmar sig från olika perspektiv och med olika avsikter. Klein och Maxson (1989:205, från Bursik och Grasmick 1993:121) menar att detta sätt att skapa en gängdefinition på, genom omröstning, inte i sig ger en mer avgörande och valid definition än andra metoder.

Ball och Curry diskuterar några olika sätt att skapa logiska och ändamålsenliga definitioner⁸ och drar slutsatsen att:

Much of the confusion stems from different definitions of *definition* and logical errors in their comparison. (1995:227)

De menar att de olika sätten att skapa definitioner på har både för- och nackdelar och att det är viktigt att man är medveten om sitt syfte med definitionen. De sammanfattar definitionsproblematiken inom gängforskningen på följande sätt:

.../ few if any gang researchers and theorists have been sufficiently conscious of their own definitional strategies, with the result that their definitions have carried too many latent connotations, treated correlations or consequences as properties or causes, or contributed to similar errors of logic. (ibid:239)

Ett exempel på ett vanligt logiskt fel vid definitionen av ett begrepp menar författarna (ibid: 235) är när man förväxlar två faktorer som samvarierar med varandra med att den ena faktorn ses som en inre egenskap hos den andra. Ett exempel på detta menar de är när brottslighet definieras som en egenskap hos ett gäng. Man tenderar då att skapa teorier där det är samma egenskaper som leder fram till både gängformation och brottslighet (se även Sanches-Jankowski 1991:21). Detta menar Ball och Curry är fallet när till exempel Klein inkluderar "*a sufficient number of delinquent incidents*" (Klein 1971:13) som en egenskap som definierar ett gäng.⁹ Risken är här stor för en cirkelargumentation.¹⁰ Även i Kleins (2001:10ff) nyare definition/beskrivning av (*street gang*) gäng inkluderas

⁷⁷ Miller frågade ett amerikanskt urval av personer (309 st) som arbetade med eller hade någon anknytning till gäng: "What is your conception of a gang? Exactly how would you define it?" Av 1400 egenskaper så fann han sex egenskaper som minst 85 procent var överens om. (Miller 1980:117ff – från Bursik och Grasmick 1993:121)

⁸ Ball och Curry skiljer på lexikala och stipulativa definitioner. En lexikal definition är en allmän definition, till exempel en sådan man finner i en uppslagsbok. En stipulativ definition är en mer specifik definition. Denna kan i sin tur delas upp i "*implicative method*" - att termen förklaras genom dess användning i ett sammanhang som är välkänt, "*denotative method*" - man ger detaljerade exempel på vad termen innebär, "*definition by analysis*" - att bryta ner helheten i delar och därigenom försöka hitta vad som utmärker begreppet, samt slutligen "*definition by synthesis*" - att visa hur termen relaterar till andra saker som redan är kända.

⁹ Hela definitionen av Kleins gängbegrepp lyder på följande sätt: "*any denotable adolescent group of youngsters who (a) are generally perceived as a distinct aggregation by others in their neighborhood, (b) recognize themselves as a denotable group (almost invariably with a group name), and (c) have been involved in a sufficient number of delinquent incidents to call forth a consistent negative response from neighborhood residents and/or law enforcement agencies*" (Klein 1971:1428 kolla sidan). 1995 betonade Klein vikten av huruvida gruppledarna själva betecknade sig som ett gäng som viktigt vid definitionen av gäng. (ibid: 29 ff)

¹⁰ Kleins definition har dock trots detta fortsatt att vara en av de mest inflytelserika gängdefinitionerna och Bursik och Grasmick (1993:123) menar att detta beror på att hans tre kriterier som definierar gäng är så extremt flytande.

brottslighet. Förutom att medlemmen har gänget som sin ”*master identity*” så utmärks gänget av att:

.../ most street gang /.../ tend toward a very versatile pattern of delinquent and criminal offending. (ibid: 10)

Klein är inte ensam om att inkludera brott som en egenskap hos gäng. Även i Millers (1975) definition *.../ who act in concert to achieve a specific purpose or purposes which generally include the conduct of illegal activity /.../* och det amerikanska justitiedepartementets definition (1997) *.../ and collective actions to carry out illegal activities /.../* ingår illegala handlingar som en viktig egenskap som definierar vad ett gäng är.

Ett annat definitionsproblem är att bestämma när ett specifikt brott skall räknas som gängrelaterat. Maxson och Klein (1990:71ff) visade att en omklassifikation av Los Angeles-polisens statistik över gängrelaterade mord till Chicagopolisens betydligt mer restriktiva gängklassifikation ledde till en kraftig minskning av de gängrelaterade morden.¹¹ Utifrån detta frågar de sig om den massiva insatsen med att bekämpa gäng i Los Angeles 1987-1988 kunnat genomföras om en annan mordklassifikation använts. Bursik och Grasmick (1993:127) menar även att förändringar skett över tid i vad som skall räknas som gängbrott. Detta har medfört svårigheter att göra jämförelser över tid av gängrelaterad brottslighet i samma städer. Emler och Reicher (1995:173ff) pekar på problemet med att på ett meningsfullt sätt koppla ungdomsgruppen i sig till brottslighet. De menar att det inte finns någon tvekan om att ungdomar oftast begår brott tillsammans med andra men menar att bara för att brottslighet sker i grupp kan man inte dra slutsatsen att gruppens verksamhet nödvändigtvis är brottslig. Även grupper med gravt kriminella, menar de, ägnar bara en liten del av sin tid till att begå brott. De menar även att alla ungdomar, brottsliga och icke brottsliga, umgås i grupper. Därmed kan man inte enbart utgå ifrån grupper som begår brott (vilket man ofta gör) när man försöker förklara grupper brottslighet. Man måste söka vad som skiljer dessa grupper från grupper med ungdomar som inte begår brott.

iii

Problemen med att hitta gemensamma och meningsfulla definitioner av gäng och gängbrottslighet är som här framgått stora. Flera av författarna ovan menar till och med att användandet av gängtermen på grund av dessa problem inte är meningsfull. Mer precist anser jag att det stora problemet är det som Emler och Reicher pekar på. Vad är det i ett gäng som särskiljer det från andra sammanslutningar? Att hitta en oberoende faktor, en gängfaktor, som skiljer gänget från andra grupper. Om man inte, som många författare anser, på grund av att man riskerar ett cirkelresonemang, kan inkludera brottslighet som en del av definitionen av gäng, vari ligger då den egenskap som berättigar ett så stort intresse för fenomenet i samband med ungdomsbrottslighet? I nästa avsnitt skall sökandet efter denna gängegenskap som gör gäng till en oberoende faktor i förhållande till ungdomsbrottslighet sökas bland teorier och forskning om gäng och subkulturer .

¹¹ Los Angeles-polisen definierade ett brott som gängrelaterat om förövaren misstänks vara gängmedlem eller om offret är gängmedlemmar, om det finns pålitliga informanter som påstår att det är ett gängrelaterat brott eller om en informant av tidigare otestad validitet påstår detta och där det även finns andra omständigheter som talar för att det handlar om ett gängrelaterat brott. Dessutom räknas ett brott som gängrelaterat om det finns andra indikatorer som talar för detta men som inte passar in på de ovan beskrivna. I Chicago räknas ett brott som gängrelaterat när två gäng begår vålds- eller hotbrott mot varandra. Gängbrott räknas även våld mot personer som av misstag tros ingå i ett annat gäng samt mot personer som inte är medlemmar men som man försöker rekrytera till sitt gäng (Maxson och Klein 1990:74 ff).

Teorier och forskning kring gäng och subkulturer

Forskning om gäng menar Bursik och Grasmick (1993:112) har varit central för kriminologins utveckling. Dessa kriminologer pekar på denna forskningstraditions stora inflytande på bland annat utvecklingen av kontroll och social desorganisationsteorier, strain och kulturkonfliktsteorierna, ekonomiska konflikt- samt inlärnings teorier. I detta kapitel skall de viktigaste av dessa, vad avser gäng och subkulturer, tas upp. Syftet är, som ovan beskrivits, att se vad dessa teorier framhäver som viktiga bakomliggande faktorer till att dessa uppstår. Då denna diskurs har sitt ursprung i USA samt att även de viktigaste teorierna utvecklats där kommer främst amerikanska teorier och studier att tas upp. I den andra delen skall svenska gängstudier beskrivas. Syftet med att titta på dessa är framförallt (vad gäller de nutida studierna) att se i vilken mån dessa studier beskriver samma bild som den som citaten i inledningen beskriver.

Teorier om gäng och subkulturer

Termen *gäng* (*gang*) har i USA haft flera olika betydelser sedan 1800-talet. Betoningen har dock oftast varit negativ och begreppet har använts för att beskriva grupper som ansetts stå för problem i samhället vid olika tidpunkter (Sanches-Jankowski 1991:1ff). Termen började användas under 1800-talet på grupper av så kallade "*outlaws*" som ägnade sig åt att råna banker och diligenser. Några av dessa grupper blev mycket beryktade såsom Doolin, Dalton och James "*gäng*". Dessa grupper utgjorde i vissa delar av landet ett allvarligt hot mot samhället och man var angelägen att försöka förstå vilka dessa män var och varför de blev "*outlaws*". När denna typ av grupper, i och med befolkningsökningen och koloniseringen av landsbygden, minskade början av 1900-talet började gängtermen att i stället användas för den organiserade brottsligheten och de ungdomsgrupper som började formeras i de snabbt växande storstäderna. Intresset för ungdomsgäng grundade sig på föreställningen att det bland annat var från dessa som den organiserade brottsligheten rekryterade sina medlemmar.

Några bakomliggande förklaringar till gängs uppkomst

Den enskilda studie som brukar betraktas som startpunkten för den sociologiska gängforskningen var Thrasher bok "*The Gang*" från 1927 (Sanches-Jankowski 1991:2ff). I denna kartlade han 1313 ungdomsgäng i Chicago. Schwendinger och Schwendinger (1997:11) menar att Thrasher gjorde en epistemologisk brytning med både reduktionistiska¹² teorier och metoder. Hans ickereduktionistiska perspektiv innebar att han såg kamratgruppen som den primära enheten, inte individerna, som man gjort tidigare och som senare till exempel subkultur- och kontrollteoretikerna gör och Bjurström (1997:31) pekar på att studien var den första undersökningen som konsekvent utgick från ett kulturperspektiv på unga mäns avvikande och kriminella beteende.

Thrasher (1963 och 1927) ansåg att alla ungdomsgrupper (*childhood play groups*) var potentiella gäng. Det som var avgörande om en ungdomsgrupp skulle utvecklas till ett gäng var om gruppen kom i kontakt med andra grupper (ungdomar eller vuxna) som uttryckte ogillande eller motstånd mot den (ibid:25ff). I Thrashers gängbegrepp¹³ ingick

¹² "A theory is reductionist when it attributes a social fact to physical, biological, or psychological characteristics of an individual." (Schwendinger m fl 1997:32, slutnot 10)

¹³ "The gang is an group originally formed spontaneously, and then integrated through conflict. It is characterized by the following types of behavior: meeting face to face, milling, movement through space as a unit, conflict, and

inte kriminellt beteende utan det som intresserade honom var den sociala dynamik som ledde fram till sammanhållningen i ungdomsgrupperna och den vidare utvecklingen mot att gäng bildades. Relationen mellan gäng och brottslighet är för honom en analytisk fråga.

Thrashers studie, som under åren fått mottaga mycket kritik, bland annat för att data samlats in på ett osystematiskt sätt och för att variabler som gängmedlemmarnas ålder och organisatoriska kännetecken för olika gäng inte relaterats på ett systematiskt sätt till gängens beteenden, har trots detta haft en stor betydelse för den efterföljande gängforskningen. Monti menar att Thrashers syfte med studien var att utveckla hypoteser och inte att skapa en teori om gäng. Han beskriver Thrashers situation på följande sätt:

It was as if Thrasher had been dropped in the middle of a fabulously rich deposit of bones and had only begun to wade through them and assemble a picture of the beasts to which they might have belonged. (Monti 1991:30)

De hypoteser Thrashers studie ledde fram till var bland andra att gäng bildas i fattiga och socialt desorganiserade områden och kan sägas vara en konsekvens av dessa förhållanden. Dessutom att pojkar som deltar i gäng saknar talang och drivkraft för att kunna konkurrera med andra om arbete, att gäng är differentierade beträffande ålderssammansättning och att gäng underlättar brottslighet. Dessa hypoteser, som på Thrashers tid var nya och utforskade, har gängforskningen i stor utsträckning därefter arbetat utifrån (Sanches-Jankowski 1991:2ff). Bursik och Grasmick (1993:112) menar även att Thrashers modell fått betydelse för efterkommande gängforskare genom att det i den finns ett embryo till en social desorganisationsförklaring till gäng, även om inte han själv uttryckligen uttalar detta. Från och med Thrashers studie har gängforskningen i stor utsträckning kommit att handla om ungdomsgäng.

Under slutet av 1800-talet grundades den amerikanska sociologitradition som senare skulle komma att kallas Chicagoskolan på den sociologiska institutionen vid universitetet i Chicago av Albert Small. Andra framträdande personer i grundargenerationen var William Thomas och Robert Park. "Skolan" utgick från början inte från något klart samlat teoretiskt perspektiv utan det som förenade var en gemensam metodinriktning där det handlade om att fånga nyanser i de sociala aktörernas definition av olika situationer. Man betonade detaljerade empiriska studier av bland annat rasrelationer, storstadsliv, social kontroll och social avvikelse (Guneriusen 1996:155-156). Bakom intresse av att studera denna typ av aspekter av samhället låg det faktum att Chicago under denna period tillhörde de snabbast växande städerna i Amerika¹⁴ och de sociala problem som följde i dess spår. Förenande för skolan kom senare att bli ett avfärdande av de socialdarwinistiska (reduktionistiska) individförklaringarna som orsak till brottslighet som fram till dess varit rådande och istället införandet av sociala förklaringar; De fattiga "knuffades" på grund av miljön in i brottslighet (Lilly m fl 1995:39). Thrasher var en av de för kriminologin tidiga och viktiga forskarna inom tradition (Short 1963:xvi).

planning. The result of this collective behaviour is the development of tradition, unreflective internal structure, esprit de corps, solidarity, morale, group awareness, and attachment to a local territory".(ibid:46)

¹⁴ 1840 hade staden 4 470 invånare, 1880 500 000, 1900 en miljon. 1910 var antalet invånare i Chicago över två miljoner (Shaw och McKay 1972 org 1942:22 ff).

Man kom att uppmärksamma att en stor del av brottsligheten var koncentrerad till vissa områden i staden (Lilly m fl 1995:37ff). Dessa områden låg närmast stadens kommersiella centrum och denna bebyggelse var planerad att rivas om detta centrum behövde expandera. På grund av det ständiga rivningshotet underhölls husen bristfälligt, vilket medförde att hyrorna var låga. Här hamnade därför de med de sämsta ekonomiska resurserna, däribland ofta första generationens invandrare som ännu inte hade hunnit etablera sig i samhället. I dessa områden pågick en konstant in- och utflyttning av invånare. De vars ekonomiska situation förbättrades flyttade därifrån till bättre bostadsområden på längre avstånd från centrum och ersattes av nya invånare med svaga ekonomiska resurser. Denna ständiga omflyttning, samt att dessa områden befolkades av de med de sämsta resurserna, menade Shaw och McKay (1972 org. 1942) två ledande forskare inom Chicagoskolan, ledde till att den sociala kontrollen i familjen, skolan, kyrkan och frivilligorganisationer fungerade bristfälligt.¹⁵ Det uppstod social desorganisation. En följd av detta blev att ungdomarna samlades på gatorna och en stor del av deras uppfostran skedde i de ungdomsgrupper, gäng, som bildades där. Dessa gäng gav skydd och trygghet i en för övrigt osäker värld. I gängen överfördes sedan kriminella traditioner från generation till generation, oberoende av individerna (ibid:173 ff).

I spåren efter Chicagoskolans förklaringar för hur ungdomsgäng uppstår följde de så kallade subkultursteorierna. Forskarna bakom denna inriktning är till skillnad mot Chicagoskolans i huvudsak teoretiskt inriktade (Persson 1981). Denna inriktning har bland annat en förklaring till något som Chicagoskolan inte lyckats förklara, vilket kan sägas vara en kritik mot denna, nämligen varför gäng även uppstår i låginkomstområden med stabila befolkningar. Det som förenar subkultursteorierna är just antagandet av en subkultur som stödjer gängaktiviteterna i områden där gäng finns. Detta till skillnad mot sociala desorganisationsteorierna där detta stöd antas saknas (Bursik och Grasmick 1993:134).

Två viktiga subkultursteorier står Cohen samt Cloward och Ohlins för. De kombinerade Chicagoskolans teorier med Mertons anomiteori där "*strain*" - den spänning som uppstår när individer uppfattar att legala medel att uppnå de av den dominerande kulturen uppsatta målen saknas - förklarar brottsligheten (Merton 1968:185ff). Alla förutsätts sträva efter samma kulturellt föreskrivna mål men medlen att uppnå dessa är ojämnt fördelade mellan olika grupper i samhället. Detta skapar frustration framförallt hos arbetarklassungdomar, eftersom det är dessa som har svårast att hävda sig i konkurrensen.

Cohen (1955) pekade på uppfostrans centrala betydelse. I arbetarklassfamiljer uppfostras barnen på ett sätt som inte är funktionellt när det gäller att kunna konkurrera med medelklassens barn om de kulturellt uppsatta målen. Detta visar sig framförallt i skolan som är uppbyggd omkring medelklassens normer, där exempelvis förmågan att kunna sitta stilla och lyssna värderas högt, och därför passar deras barn bättre (Cohen 1955:73ff). Om arbetarklassbarn misslyckas i skolan skapas en frustration och eftersom den allmänna åsikten i samhället (framförallt i det amerikanska) är att "vem som helst kan bli vad som helst" är det alltid individens eget fel om han/hon misslyckas. Det statusproblem som då uppstår löser en del ungdomar genom att bilda "subkulturer" där man skapar egna normer och mål som är möjliga att uppnå. Dessa normer är motsatsen till de normer som de misslyckats att uppnå.

¹⁵ Här skyntar en tidig version av kontroll eller sociala band teorier (Lilly m fl 1995:43).

Cohen använder termen *reaction formation*, ett begrepp lånar från psykologin, för att beskriva detta (ibid:132). Då medelklassens normer bland annat handlar om ansvar, rationalitet, respekt för auktoriteter och kontroll över fysisk aggressivitet menar Cohen att gängens brottslighet blir icke nyttoinriktad och av negativistisk karaktär eftersom deras normer blir motsatsen till dessa.

Cloward och Ohlin (1960) betonar mer direkt underklassungdomarnas upplevda spänning mellan vad de lärt sig att de skall förvänta sig att få, de kulturellt uppsatta målen - till exempel materiell välfärd - och vad som i verkligheten är tillgängligt för dem (ibid:82 ff). De menar dessutom att det inte bara är ojämlikhet i fördelningen av de legala medlen som bestämmer innehållet i den brottsliga subkulturen utan även den sociala organisationen i bostadsområdet. När en relativt stabil social organisation bestående av vuxna individer inriktad på instrumentell brottslighet finns i området, kan likaledes en kriminell delkultur bestående av ungdomar skapas. När denna kriminella vuxenorganisation saknas uppstår istället bland ungdomarna en konfliktorienterad delkultur. De unga saknar i dessa områden möjligheter att på kriminell väg närma sig de universella målen och tar då i frustration till våld och vandalisering. Ytterligare ett alternativ för de ungdomar som misslyckas med såväl de legitima som de illegitima medlen kan vara att ge upp de universella målen och finna en utväg i flykt, exempelvis genom användandet av narkotika (ibid:161ff).

Miller (1971) representerar en subkultursteori som skiljer sig från de två ovan nämnda teorierna. Han utgår ifrån (ibid:33ff) att underklassbefolkningens brottslighet inte är en reaktion mot medelklassnormerna utan är ett medel till anpassning i enlighet med underklassbefolkningens referensramar. Han menar således att det är ”normalt” att i vissa situationer begå brottsliga handlingar i underklassen, eftersom sådana beteenden ingår i klassens beteendemönster och kultur. Viktiga egenskaper här menar Miller är bland annat tuffhet, smarthet och självständighet. Dessa är av stor betydelse på grund av de socio-ekonomiska förhållandena i området samt på grund av att det i underklassen är vanligt med kvinnobaserade hushåll och pojkar därför saknar stabila manliga identifikationsobjekt. De jämnåriga manliga kamraterna fungerar som ersättning.

En till dessa subkultursteorier närliggande teori som Miller (1971) beskriver är ”*Adolescent Striving Theory*”. I denna pekar man på att ungdomsperioden är en speciell utvecklingsfas i de flesta samhällen. Under denna period söker ungdomar en identitet genom att experimentera med olika roller och beteenden. Det brottsliga gänget ses här som en kollektiv respons på dessa åldersrelaterade problem där individer hittar andra ungdomar med samma typ av strävanden. Här handlar det inte om socialklass och strävande mot universella kulturella mål utan om ålder - ungdomsbrottslighet ingår så att säga i en naturlig process. Millers viktigaste kritik mot teorin är att den inte säger något relevant om gängungdomar som inte även är tillämbart på andra ungdomar (ibid:33ff).

För Downes (1966) spelade förändringar i den ekonomiska strukturen en viktig roll för framväxten av subkulturer med ”delinquent boys” under efterkrigstiden i Storbritannien. Den arbetsmarknad som tillhandahöll okvalificerade arbeten till arbetarklasspojkar minskade i takt med utvecklingen. Denna typ av arbete måste utföras av någon och Downes menade att en av skolsystemets viktigaste funktion var att fylla dessa positioner med unga män från arbetarklassen genom att göra:

./../education itself an irritant for children from culturally different and academically unsophisticated families. (ibid:263)

Under efterkrigstiden kunde dock inte denna typ av arbeten absorbera dessa unga arbetarklass pojkar med dåliga eller icke kompletta betyg och skolan anpassade sig inte till den nya situationen utan fortsatte att stöta ut arbetarklassens ungdomar i samma utsträckning.

En viktig kritik mot dessa subkultursteorier är att man haft svårt att hitta empiriska belägg för att subkultursmedlemmar har specifika normer och värderingar som skiljer sig från det övriga samhället, vilket borde vara fallet om dessa teorier stämmer (Bursik och Grasmick 1993:139). Kornhauser (1978:209) menar att om man inte kan visa på en oberoende effekt av specifika normer och värderingar blir subkultursteorierna cirkulärresonemang; individer i lågklassområden begår brott på grund av subkulturer som uppmuntrar sådant beteende. Beviset för existensen av denna subkultur är att individer i dessa områden begår brott.

Yablonsky (1962) urskiljer tre typer av mer permanenta gängtyper i ”*gang neighborhoods*”: 1-”*social gangs*”, 2-”*delinquent gangs*” och 3-”*violent gangs*” (ibid:149ff).

”*Social gangs*” är kamratgrupper som oftast inte är inblandade i brottslighet eller gängkrig. Målsättningen med gruppen är främst sociala och aktiviteter man ägnar sig åt är t ex idrott, diskussioner och organisering av dans. Whyte (1943) beskriver denna typ av gäng i sin bok ”*Street Corner Society*”. ”*Delinquent gangs*” är primärt organiserade kring instrumentell brottslighet, att skaffa pengar. Dessa gäng är ofta relativt små och täta grupper som kan stjäla med maximal effektivitet. Den typ av gäng han främst är intresserad av och forskar omkring är ”*violent gangs*”. Dessa är primärt organiserade för känslomässig tillfredsställelse för dess medlemmar och våld är det tema som alla aktiviteter cirkulerar omkring. Dessa gäng är löst sammanknutna och ofta organiserade omkring olika gängkrigs aktiviteter. Medlemmarna, främst ledarna, blåser oftast upp sin och gängets betydelse och har en överdriven och förvrängd bild av gängets organisation. Violent gangs är, menar Yablonsky (ibid:195), en produkt av ostabil slum och de individer som är medlemmar i dessa gäng har en sociopatisk personlighet¹⁶, framförallt de mer ledande personerna, vilket gör att de inte platsar i de mer krävande ”*delinquent gangs*” eller i ”*social gangs*”. Denna sociopatiska läggningen skapas i en social miljö som inte lyckas att lära in konstruktiva sociala roller. Han ansluter sig till en anomiförklaring till brottslighet och menar att de sociopatiska ungdomarna i ”*violent gangs*” bara kan uppnå prestige och status genom att utöva våld och därigenom tillskans sig t ex en position som gängledare.

Grunden till att ”*violent gangs*” och dess sociopatiska medlemmar skapas, menar han, i grund och botten är sociala och ekonomiska:

Since the root go deep, we cannot expect the problem to disappear without recourse to remedies that go to the roots. All of which is to make the commonplace observation that a society that fails to find remedies for its own disorganization and for its own institutionalized inequities is likely to continue to suffer from their consequences – those of violent gangs among them. (ibid:237)

En något annorlunda teori om gäng är Bloch och Niederhoffers (1958) *The Adolescent Striving for Manhood*. De ser ungdomsperioden (adolescensen) som en period av strävande mot social mognad. Problem i denna period uppstår då ungdomsrollen och övergången till att bli vuxen är otydlig.

¹⁶ Sociopat används i samma betydelse som bland annat psykopatbegreppet men: /.../ the term *sociopath* is used in this discussion since it appropriately relates to the social-pathological condition that produces this personality type. (ibid:196-197)

What confuses the picture of adolescence in most modern industrial societies is the ambiguity with which the adolescent role itself is defined. In societies where there exists a well defined conception of the adolescent role as part of the total social structure, and where the adolescent not only has an accepted status in respect to his social participation but recognizes the limitations imposed by this status, adolescent problems as we regard them are not likely to occur. (ibid:11)

När det i ett samhälle saknas formella eller informella förberedelser eller riter för inträdet i vuxenvärlden så skapar ungdomarna egna strukturer för detta. De menar att man kan jämföra riter i andra kulturer med amerikanska ungdomars riter i gäng. De skriver:

The presence of gang, real, constructive or symbolic, gives the individual member ego support and courage. He gains a psychological sense of power and manhood which he does not possess at all when he is on his own. (ibid:217)

Att delta i ett gäng ger medlemmen (pojkar) en psykologisk känsla av makt, manlighet - vuxenhet.

Senare teorier om gäng

Klein (1995) drog slutsatsen, från en studie som byggde på kontakter med poliser och gängexperter runt om i USA, att gängen ökat dramatiskt under de senaste decennierna. För att förklara detta ansluter han sig till en social disorganisationsteori. Den bakomliggande förklaringen till att gängen ökat, menar han, är att de fattiga bostadsområdena i de amerikanska städerna blivit ännu fattigare beroende på brist på okvalificerade arbetstillfällen (jmf Downes 1966). Detta har lett fram till dels fler splittrade familjer och dels att medelklassen, och de som har möjlighet, flyttat till bättre områden vilket i sin tur lett till att institutioner som kyrka, ungdomsklubbar och daghem också försvunnit. Detta har vidare lett fram till att den sociala kontrollen och övervakningen över ungdomarna försvagas och att ungdomarna knyter an till varandra i stället, bland annat i gäng.^{iv v}

Johnstone (1983) drog slutsatsen utifrån en självrapporteringsstudie i Chicagos att det är de negligerade och oönskade barnen av i dag som kommer att bli morgondagens gängmedlemmar och att sätta gängledare i fängelset inte löser problemen långsiktigt. När en ledare försvinner träder en ny fram. Det finns mer grundläggande problem som ligger bakom att gäng finns och en mer långsiktig strategi måste till för att lösa dessa. Gängmedlemskap, menar Johnston, blir ett alternativ för ungdomar när de inte upplever någon tro på en konventionell framtid samt har svaga anknytningar till konventionella andra och svaga band till en konventionell framtid. Det sista i enlighet med Hirschis sociala band teori. Gängmedlemskap representerar med andra ord en sista möjlighet, inte ett alternativ man egentligen föredrar. Jackson, Mays och Winfree (1993) pekar utifrån sin intervjustudie på att:

./.../ gangs for the most part, are very utilitarian, they meet some actual or perceived needs(s) in the lives of youngsters involved in them. (ibid:144)

Palmer och Tilley (1995:213ff) beskriver en evolutionärpsykologiska teori för att förklara uppkomsten av gäng. De menar att det inte är någon allmän diffus statussträvan som skapar gängen utan att uppkomsten av dessa är en del i det manliga statussträvandet i samhället som alltid är direkt eller indirekt inriktat på att ge sexuella relationer med attraktiva kvinnor vilket i förlängningen skall leda till reproduktion. Deltagande i gäng,

vilka till den absolut största delen utgörs av pojkar, ger status som ökar denna möjlighet. Attraktiva kvinnor är de i den mest fertila åldern, det vill säga runt 20-årsåldern. Att gängdeltagande är effektivt i detta avseende menar Palmer och Tilly beror på att kvinnor söker män med status då dessa anses vara säkrare familjeförsörjare och att gängmedlemmar anses ha denna status. Författarna menar att den ålder som pojkar blir gängmedlemmar vid är densamma som deras könsmognad och att detta är ett argument för teorin. Esbensen med flera (Esbensen och Huizinga 1993:572 och Esbensen och Piper Deschenes 1998:818) visar dock att flickor verkar delta mer i gäng än vad man tidigare ansett. Detta kan till viss del tala emot Palmer och Tillys teori.

Sanches-Jankowski (1991) bygger sin teori om gäng på samma grund som teoretikerna från Chicagoskolan.^{vi} Den huvudsakliga orsaken till att gäng bildas är sociala och strukturella problem på områdesnivå. Sanches-Jankowski anser dock att det i dessa finns en social organisation. Denna organisation skiljer sig dock från den i andra områden genom att den är centrerad kring konkurrens om de mycket begränsade resurserna i området. Gäng uppstår när dessa ger individer fördelar i konkurrensen om resurserna och den enskilde individen väljer att bli medlem i ett specifikt gäng därför att han/hon anser att gänget kan ge honom/henne någon viktig fördel som han/hon inte kan erhålla på egen hand eller i något annat gäng. För att gänget skall fortsätta att vara attraktivt för sina medlemmar är det även av central betydelse att nya medlemmar kan tillföra gänget något. I likhet med Cohen lägger Sanches-Jankowski stor vikt vid ungdomarnas uppfostran. I motsats till Cohen, som menar att när ungdomar deltar i gäng och subkulturer har de fått en icke funktionell uppfostran för att nå de universella målen i samhället, menar Sanches-Jankowski att deltagande i gäng tyder på att de fått en för området funktionell uppfostran. Denna uppfostran leder fram till ett beteende som Sanches-Jankowski (ibid:23) beskriver som trotsigt och mycket konkurrensinriktat och som är funktionellt i kampen om de knappa resurserna inom området. Funktionella gäng lyckas skapa en miljö där dessa individer kan fungera och dra fördel av varandra. Detta resonemang ligger i linje med Millers (1971) subkultursteori där underklassbefolkningens brottslighet är ett medel till anpassning till en underklasskultur.

Även Sullivan (1989:224) pekar på strukturella faktorer som förklaring till ungdomskriminalitet och gäng. Han menar att ungdomars möjlighet att skaffa sig arbete är central för hur deras brottslighet kommer att utvecklas. Hur individers arbetskarriär kommer att se ut kan ses som ett resultat av individens egna val och investeringar på en marknad. Denna marknad är dock inte öppen för konkurrens på lika villkor för alla och ser olika ut i olika bostadsområden. Det är i de områden där denna marknad fungerar sämst, det vill säga inte kan ge ungdomarna riktiga arbeten, som ungdomarna i högre utsträckning begår ekonomiska brott för att förbättra sin ekonomiska status. Denna typ av brottslighet, menar Sullivan, begås i grupper (ibid:120) och dessa grupper har mycket gemensamt med de gäng Sanches-Jankowski beskriver. De bildas på grund av att de förbättrar sina medlemmars möjligheter att öka sina materiella resurser. Att vissa stadsdelar har sämre möjligheter att tillhandahålla arbeten menar Sullivan beror på ekonomiska faktorer på ett mer globalt plan.

Venkatesh (1997:82ff) har intresserat sig för gängens relation till det omgivande samhället. Det gäng som han studerade i ett fattigt bostadsområde i en amerikansk mellanvästernstadsdel mellan 1991-1995 har från att ha varit ganska obetydligt, skaffat sig en stark position i området genom att dess ekonomiska situation har förbättrats då

det tog över narkotikaförsäljningen i området. Då området under samma tid blivit generellt fattigare började gänget hjälpa till ekonomiskt och därigenom bli mer accepterat. Det blev en inkommerad del av invånarnas vardag. Venkatesh beskriver att invånarna hade ambivalenta känslor mot gänget men genom att de fyllde en funktion accepterades de.¹⁷ Man kan säga att gänget använde de ökade ekonomiska resurserna till att förbättra sin marginaliserade sociala status. Venkatesh menar att det är viktigt att studera hur ett gäng passar in i det aktuella området för att kunna förstå det. Han menar, som Sullivan och även Hagedorn (1998)¹⁸, att det är faktorer på makronivå som påverkar faktorer på områdesnivå och som därigenom skapar utrymme, plats och behov av gäng.

Brookin-Weiner och Horowitzes (1983:585ff) föreslår en konstruktionistiskt strukturell förklaringsmodell för förändringar i uppmärksamheten av gäng. De menar att en orsak till att gäng periodvis förs fram som en förklaring till brottslighet är att vissa kriminalpolitiska vindar, eller snarare en brist på sådana, blåser i samhället. I sin studie av gäng i USA under 1900-talet visar de att antalet faktiska gäng inte är relaterat till hur mycket problem gäng anses förorsaka i samhället. De menar att det är andra faktorer som förklarar intresset för gäng vid en viss tidpunkt och pekar på att det är när det inte finns någon stark kriminalpolitisk polaritet i samhället som gäng blir uppmärksammade och en intressant förklaring till brottslighet. Vid en politisk högerpolaritet är det den enskilde individen man söker orsaker till brottslighet hos, vid en vänsterpolaritet ses brottslighet som ett samhällsproblem. Gäng blir med andra ord en lämplig förklaring till brottslighet vid tidpunkter när en klar kriminalpolitisk polaritet saknas.

Ett mer övergripande strukturellt sätt att se på gäng och subkulturer är att se dessa som struktur i Giddens (1984) resonemang om strukturering. En struktur existerar bara på grund av att vi använder den, strukturer är inget annat än våra handlingar. Handling är detsamma som struktur, vilket i sin tur är detsamma som produktion och reproduktion av sociala system. Strukturen har två olika roller, strukturens dualitet (ibid:19), vilket avser strukturens roll som både medium och resultat. Giddens använder språket som exempel. Detta har en viss struktur som gör att vi kan prata och förstå varandra, det är ett medium. Detta medium existerar så länge vi använder det och följer dess regler. De handlingar vi utför kan få oförutsedda konsekvenser och detta kan ge upphov till oförutsedda framtida konsekvenser. Dessa oförutsedda konsekvenser av ett handlande kan i sig vara ett viktigt bidrag till att man i fortsättningen skall kunna fortsätta utföra handlingen. Varje gång vi använder språket och därigenom accepterar detta som ett medium för kommunikation skapar vi förutsättningar för dess framtida användande. Att det dagliga användandet av språket skapar denna framtida möjlighet är vi inte medvetna om. Motivet till att upprätthålla sociala strukturer anser Giddens vara något överordnat och kan inte direkt knytas till varje enskild handling. Motivet kan vara sprunget från det omedvetna.¹⁹ Ceremonier, till exempel, som vid en första åsyn verkar underliga och

¹⁷ Även Sanches-Jankowski och Sullivans studier visade att invånare i vissa fall kunde acceptera gängen om de tillförde resurser till området.

¹⁸ I en tidigare studie om det amerikanska socialtjänstsystemet pekar Hagedorn på övergrepp inom familjen som en central faktor på mikronivå för ungdomars avvikande beteende. (Hagedorn 1995)

¹⁹ Giddens menar att vi har tre olika medvetandesgrader:

Diskursivt medvetande-Den högsta graden av medvetande. Vi kan här redogöra för våra handlingar.

Praktiskt medvetande-Vet hur vi skall göra men kan inte teoretiskt eller diskursivt redogöra för det. T ex köra bil. Know-how kunskap. Enligt Giddens är mycket av våra kunskaper av denna sort.

Det omedvetna (unconscious).

vars medvetna motiv verkar oförståelig för en utomstående betraktare kan ha ett underliggande omedvetet motiv som har en stor betydelse för någon viktig aspekt i utövarens liv. Regndansen framkallar inte regn men bidrar till att hålla samman gruppen. Föreställningen om gäng (och dess innebörd) kan enligt detta resonemang ses som en struktur som skapas och återskapas så länge som det finns individer som agerar i förhållande till att gäng är något reellt, oavsett om det handlar om ungdomar som anser sig vara medlemmar i gäng, poliser, socialarbetare, forskare eller media. Varje gång någon pratar, diskuterar eller handlar i enlighet med att gäng finns (även om gäng inte anses finnas i närområdet eller ens i Sverige) så skapar denne förutsättningar för (föreställningen om) gängen fortsatta existens. En annan slutsats utifrån denna teori är att gäng utgörs av de enskilda medlemmarna och inte finns som en *överordnad* enhet. Gäng existerar så länge det finns individer som har ett behov av dem och de ovan presenterade gäng- och subkultursteorierna kan sägas representera några förslag på bakomliggande (medvetna eller omedvetna) motiv för skapande och upprätthållande av dessa gängstrukturer.

Teorier om processer i gäng

Andra sätt att se på brottslighet som kan kopplas till gängdiskursen är teorier som inte direkt handlar om uppkomsten av gäng utan mer handlar om interaktion och processer i gängen, till exempel hur kriminella beteenden och normer lärs in (Sutherland) samt hur individer kan bryta mot värderingar som han/hon i normala fall inte skulle bryta emot (Matza).

Sutherland, även han verksam i Chicago under en period i början av 1900-talet, motsatte sig den typ av "*multiple-factor theory*" som bland annat den traditionella Chicagoskolan representerade och menade att man måste söka någon enskild faktor som är mer grundläggande och gemensam för all brottslighet. Det han fann vara själva inlärandet av det brottsliga beteendet. Utifrån detta skapade han sin teori om differentiella associationer som han utvecklade i flera steg från en första version 1934 (se t ex Cohen med flera 1956:13ff och Gaylord och Galliher 1988:124ff) fram till den slutgiltiga 1947 (Sutherland och Cressey 1974:75ff). I denna teori är det centrala att kriminellt beteende lärs in i interaktion med andra personer i en kommunikationsprocess. Detta sker i huvudsak i intima grupper och inläringen omfattar både brottsteknik, motiv, impulser, rationaliseringar och attityder. Den specifika inriktningen av motiv och impuls lärs in genom att de legala reglerna kategoriseras som gynnsamma eller ogynnsamma och en person blir brottslig om de kategoriseringar som gynnar lagbrott väger över de kategoriseringar som är ogynnsamma mot lagbrott. Akers m fl har sedan i sin *social learning theory* (Lilly m fl 1995:50ff) utvecklat det som Sutherland själv inte gick in på, hur själva inläringen går till. Teorin har under åren blivit hårt kritiserad. Kinberg (1955) kritiserade den framförallt utifrån tre aspekter (ibid. 416ff). Han menade att om man utgick ifrån att människors kriminella eller laglydiga beteende helt bestäms av inflytande av visst slag från miljön så förvandlas människan till en passiv, homogen, amorf, plastisk massa som på ett likartat sätt formas av miljön. Han menade att detta var just vad människan inte var. Det finns inte två individer som är absolut lika och det finns inte två människor som reagerar på ett identiskt sätt i en och samma miljösituation. Han menade för det andra att det är orimligt att anta att vissa värdeomdömen, ogillande eller gillande, skulle vara det viktigaste eller enda som skulle påverka människors handlande. Han föreslår en rad psykologiska faktorer som han menar påverkar människors beteende; subordination, fruktan, hjordinstinkt, auktoritetsberoende, osjälvständighet i omdöme och beteende, sympatier med

svårigheter att göra bestämda personer emot, antipatier med motsatt verkan, etc. För det tredje menade han att Sutherlands antagande att kriminellt eller icke kriminellt beteende hos individen bestäms av en homogen inverkan genom den egna gruppens moraliska värdeomdömen, med utestängande av inverkan från andra grupper med motsatta eller avvikande värdeomdömen var orimligt.

Inom det nutida samhället med dess enorma intellektuella kommunikationsmöjligheter (tidningspress, radio, television, litteratur, personliga kontakter med människor av olika åskådningar och värderingar osv.) är en situation som skulle innebära en homogen och massiv påverkan i en viss riktning, med uteslutande av alla påverkningar i andra riktningar, emellertid en omöjlig konstruktion. (ibid:417)

Teorin har även blivit kritiserad utifrån att de enskilda komponenterna i teorin är mycket vagt definierade och begreppen därigenom blir svåra att operationalisera på ett meningsfullt sätt. Teorin blir svårtestad. (se till exempel Short 1960:17, Bruinsma 1992:32, Warr 1993:...^{vii} och Kornhauser 1978:196 ff) Detta är kanske priset för teorins relativt enkla struktur. Teorin är svår att pröva empiriskt i sin helhet. De flesta empiriska tester av teorin innehåller enbart delaspekter av den. Hirschi och Gottfredson (1980:9) menar att teorins popularitet inte bygger på någon vetenskaplig grund. Dess popularitet beror på att den är skyddad från vetenskaplig undersökning och konkurrens från andra teorier. Dessutom förklarar inte teorin hur och varför grupper/gäng bildas, vilket är av centralt intresse i detta kapitel. Den inlärningsprocess som Sutherland diskuterar kan inte ske förrän dessa har bildats och teorin säger inget om hur eller varför detta sker.

En annan viktig och inflytelserik teori om ungdomsbrottslighet som kan kopplas till gängdiskursen är Matzas (1964) teori om "*drift*". Enligt Matza måste en förövare neutralisera lagar och påbud och hamna i ett tillstånd av drift för att han/hon skall kunna begå ett brott.²⁰ Neutraliseringen sker genom en misstolkning och utvidgning av de principer som lagstiftningen erkänner som förmildrande omständigheter. Tillståndet av "drift" är av tillfällig karaktär och skapar ett tillfälligt utrymme av moralisk frihet, mitt emellan frihet och kontroll. Detta inträffar där den sociala strukturen är under upplösning. Matza menar att neutralisering sker genom:

- förnekande av ansvar, t ex att man påstår sig ha saknat uppsåt, genom en utvidgning av reglerna för självförsvar, genom att lägga ansvaret på sociala faktorer man inte kan påverka
- förnekande av skada, t ex att man bara lånar bilen vid bilstöld
- förnekande av offer, t ex att offrets status gör att han ej kan betraktas som offer
- fördöma fördömaren, t ex genom att hävda att domaren och polisen är korrupta
- hänvisa till högre lojaliteter, t ex att familjen kommer först och är viktigast (Matza 1964:69ff)

Detta drifttillstånd är en nödvändighet för den brottsliga handlingen, men är dock inte ett tillräckligt skäl. Ett tillräckligt skäl menar Matza är det han kallar för *the mood of fatalism*. Man upplever sig vara en orsak *av* något och inte en orsak *till* något. I sitt försök att åter känna sig som en individ med kontroll över sitt liv begår individen handlingar i syfte att framkalla reaktioner hos andra. Trots att Matzas teori inte direkt handlar om gäng menar han att grupper av ungdomar med kriminella erfarenheter är en fruktbar miljö för utvecklande av tillstånd av drift. Hagan (1988:161ff) har kritiserat

²⁰ Drift är inte den enda förklaringen till brottslighet enligt Matza. Även "neurotic compulsion" och "in the course of their enterprise develop commitment (1964:29) kan förklara en del av brottsligheten.

teorin utifrån två synvinklar. Dels menar han att teorin underskattar välbehaget av en avvikande livsstil och på samma gång överskattas skuldkänslorna hos dem som väljer denna livsstil. Teorin handlar, liksom teorin om differentiella associationer, mer om processer i grupper/gäng än om hur och varför dessa grupper/gäng skapas.

Gängforskning i Sverige

I Sverige har gängbrottslighet inte rönt samma intresse och uppmärksamhet som i USA och relativt få studier av gäng har genomförts. Dock nämner polisen redan i slutet av 1800-talet (Stockholms stadsarkiv 1803-1898)^{21viii} att media överdrev och för med osanning angående ligabrottsligheten²² i Stockholm. Bjerre (1907), som bygger sin studie på ett stort antal samtal med fångar dömda för ”*tjufnadsförbrytelser*” på Långholmens centralfängelse och kronohäkte 1906, beskriver en kategori tjuvar som ”*ligapojkstjuvar*”. Dessa skiljer sig från ”*yrkestjuvarne*”, vars brottslighet förklaras av en medfödd lidelse för brottslighet, genom att förklaringen till deras brottslighet hittas i den sociala miljön de är uppvuxna i. Oäkta börd och föräldrars alkoholism är de vanligaste orsakerna till att dessa pojkar hamnar i kriminalitet.

./.../ i de allra flesta fall ha de antingen utgått ur ett hem, där fadern varit drinkare och där följaktligen allting förfallit och barnen lämnas utan vård att finna sin uppfostran bland grändernas sämsta element, eller äro de frukten af en förbindelse, efter hvilken modern lämnats ensam och fått nedsjunka i prostitution, af hvilken de sålunda fått sina första och mest varaktiga intryck. (ibid:58)

Dessa pojcars brottslighet är ett resultat av yttre omständigheter och Bjerre menar att det inte varit möjligt att fastställa några primära avvikelser från den genomsnittliga människan vare sig i form av:

./.../ ursprungliga defekter, som fallet var hos alkoholisttjuvarne, eller i form af medfödda positiva lidelser som hos yrkestjuvarne. (ibid:59)

En kartläggning av ligabrottslighet i Sverige publicerades 1941 i boken "Ligabrottsligheten" utgiven av Centralförbundet för Socialt Arbete. Ligor verkar här ha likhet med vad som idag avses med gäng. Dessa ligor var inte så organiserade som de amerikanska gängen ansågs vara. Med liga avses i denna undersökning:

./.../ en sammanslutning i brottsligt syfte av tre eller flera personer, vilka tillhoppa begått minst tre brott. (Centralförbundet för Socialt Arbete 1941:42)

Antalet ligor som "*sprängdes*" av polisen i Stockholm var 27 stycken 1938, 33 stycken 1939, och 56 stycken 1940. Ligorna var dock inte lika kriminella och organiserade som de ligor som enligt författarna fanns i "högkriminella länder" (ibid:42ff) men de varnar för den ökande tendens som ligakriminaliteten uppvisar.

Faran som man förknippade med dessa ligor beskrev författaren på följande sätt:

²¹ Dessa handlingar funna i Stockholms stadsarkiv av Anders Sjöberg, doktorand i kriminologi vid Stockholms universitet.

²² Liga verkar ha varit en svensk synonym till amerikanska "gang" under lång tid. Numera används ordet liga mer för att beskriva vuxna mer specialiserade och organiserade brottslingar. T ex Skomakarligan, Gorblyligan, Militärigan.

Samrådsbrottslighet ger fara för uppkomsten av en "undre värld", en krets av medborgare som genom inbördes hjälp och rådslag ställer sig såsom en enhetlig grupp gentemot samhället och dess lagliga ordning. Enstaka individers brottslighet är en mera isolerad företeelse utan större "smittorisk" för det övriga samhället, medan kompanjonskap i brott kan leda till allvarliga missförhållanden, utbredda i rummet och utdragna i tiden. (ibid:39)

Även socialläkaren Takmans arbete från 1957 bör här nämnas. Han arbetade med och skrev om en i media omskriven pojkliga. Han ansåg att det var bristande social kontroll och brist på sysselsättning som vara orsaken till att ligan uppkom. Att gäng- och ligabildningen uppmärksammades fick som följd att de första fältassistenterna tillsattes. (Ohlsson & Swärd 1994:40)

Sarnecki är den kriminolog som genomfört flest studier om gäng och kriminella grupper i Sverige. Han har genomfört tre större studier, den ena tillsammans med Fondén (Sarnecki 1983, Fondén och Sarnecki 1996, Sarnecki 2001a, b och Sarnecki & Pettersson 2001). Den första studien är en nätverksanalys av hur relationerna mellan ungdomar som av polisen misstänkts för brott i en mellansvensk stad ser ut. De nätverk av kriminella ungdomar som hittades i denna studie var av mycket löst sammansatt och av tillfällig natur och Sarnecki tonar ner användandet av gängbegreppet. Han skriver:

I stället ser jag de brottsaktiva ungdomarna som medlemmar i en social miljö med brottslighet som en viktig - ibland dominerande - umgängesform. (Sarnecki 1983:63)

Den andra undersökningen är en kartläggning av gäng i Stockholm. I denna kartläggning har poliser och socialarbetare i samtliga Stockholms kommuns distrikt intervjuats. Vid dessa intervjuer har ett frågeformulär använts och man har funnit totalt 58 gäng. Författarna anser dock att:

/.../ det föreligger mycket stora skillnader mellan de amerikanska gäng, såsom de beskrivs i litteraturen, och de brottsaktiva ungdomsgrupperna i Stockholm. (Fondén och Sarnecki 1996:19)

I denna studie definierades ett nätverk/ungdomsgäng som en grupp bestående av minst tre personer som umgås.

I Sarneckis (2001a, b och Sarnecki & Pettersson 2001) studier av nätverk i Stockholm utgår han ifrån alla individer under 21 år som varit skäligen misstänkta för brott under åren 1991-1995, uppdelade på halvårsdata. Totalt omfattar undersökningen 22 091 individer. Dessa individer har länkats samman med eventuella misstänkta medbrottslingar (40 procent av samtliga är inte misstänkta för brott tillsammans med någon medbrottsling, så kallade *singlar*). Utifrån detta har brottsliga nätverk skapats. Ett sådant nätverk består av individer som är direkt sammanlänkade, misstänkta för samma brott eller indirekt sammanlänkade, person som kan kopplas ihop via gemensamma medbrottslingar men som inte är misstänkta för samma brott. Det kan här vara flera led, länkar, mellan de indirekt sammanlänkade. Syftet med undersökningen är att använda nätverksmetodik för att studera strukturen i co-offending och genom detta karaktären hos brottsliga ungdomsnätverk i en stor stad. 1995 hittades totalt 364 nätverk bestående av mellan 3 och 20 individer och 773 par. Vid en analys av hela materialet (samtliga individer under 1991-1995) framträder ett stort nätverk med 4 130 individer samt ett stort antal mindre nätverk med upp till 71 individer. I det stora nätverket var det relativt ovanligt att individer var misstänkta för flera brott tillsammans.

/.../ det vanliga mönstret det att två individer deltar i brotten eller några få gånger tillsammans, för att sedan antingen inte alls återkomma i materialet eller återkomma med nya medbrottslingar /.../ Även om man tar hänsyn till den låga upptäcktsrisken när det gäller ungdomsbrott i Stockholm, verkar det vara uppenbart att det är ytterst sällsynt att ungdomar begår brott med samma medbrottslingar under en längre tid, likväl som att nätverk består under en längre tid med ungefär samma medlemssammansättning. (Sarnecki 2001a:170)

Detta tyder på att långlivade gäng av den typ som beskrivs finnas i nordamerika inte existerar i Stockholm.

Om man med gäng menar mera tidsbeständiga separata grupper, gärna i konflikt med varandra, så stämmer inte denna bild med tesen om att vi i Stockholm skulle ha "gangs" av den nordamerikanska typen (ibid:174)

Ytterligare en slutsats är att ungdomsbrottsligheten i Stockholm inte är utspridd över ett antal rivaliserande, tätt sammanknutna (close-knit) gäng som verkar vara fallet i de större städerna i USA. (Sarnecki & Pettersson 2001:266ff)

Pettersson (1998, 2001), som på samma nätverksdata undersökt den etniska sammansättningen bland ungdomsgrupper i Stockholm, kom fram till slutsatsen att:

Inte heller ger undersökningen stöd för att det skulle förekomma den typ av etniskt homogena gatugäng som finns i USA. /.../ etniciteten [tycks inte] rent generellt /.../ ha någon större betydelse för våldsbrott i Stockholm. (Pettersson 1998:57)

Fondén (2001) genomförde en intervjustudie med 33 individer, 19 år och yngre, som ingick i ett stort brottsligt nätverk i Stockholm 1990. Samtliga var misstänkta för minst ett brott. Intervjuerna handlade bland annat om intervjupersonernas relation till brottslighet och genomföres 1998-1999. I huvudsak handlade intervjuerna om intervjupersonernas situation 1990. I studien framträder två olika typer av grupper. Dels en typ som ofta var lokalt förankrad. Deltagarna var i första hand nära kamrater som bland annat begick brott tillsammans. Brottslighet utgjorde i denna typ av grupp ett av många inslag i deras gemensamma umgänge. Den andra typen av grupp bestod oftast av ett större antal personer och dessa vistades ofta i Stockholms city men kom från olika stadsdelar och förorter. Denna typ av grupp hade ofta en mindre kärna med individer som var äldre och mer brottsaktiva än de andra. Brottslighet och i vissa fall droger utgjorde den kanske viktigaste nämnaren för dessa grupper.

Johnson (2001) visade i en intervjuundersökning med graffitimålare i Stockholm att dessa inte bedriver sitt målände i välorganiserade i gäng utan umgås i mycket löst sammansatta grupper som kallas "crews".²³ Det som oftast håller samman dessa grupper är att de skriver eller klottrar samma namn, oftast i form av förkortningar på ett fåtal bokstäver.

Savvidis (1991) kartlade i en C-uppsats i kriminologi det så kallade "Rinkebygänget". Han gjorde det genom att intervjua poliser, socialtjänstemän samt en medlem i gänget. Den bild av gänget som träder fram är en grupp bestående av fem personer (kärngruppen). Ingen av dessa kunde betecknas som ledare och sammanhållningen och

²³ I media har föreställningen om klottergängen varit annorlunda. T. ex. i Svenska Dagbladet (1996-12-21) jämförs "klottergångens" uppbyggnad med Hell's Angels.

solidariteten mellan dessa personer beskrivs som relativt låg. Dessa fem personer befann sig dock på en ”högre nivå” än andra mer perifera medlemmar. Det var dessa kärnmedlemmar som var de mest brottsligt belastade.

William-Olsson beskriver 1998 i ytterligare en C-uppsats i kriminologi ett ungdomsnätverk i Stockholmsområdet som hon kallade ”Ängänganget”. Detta gäng (som heter något annat i verkligheten) har varit välkänt och bidragit till att området där det finns fått ett dåligt rykte. William-Olsson undersökte detta nätverk genom att intervjua polis, socialtjänstemän samt några ungdomar som tillhörde nätverket. Slutsatsen hon utifrån denna studie drar är att Ängänganget inte är något egentligt gäng, men hon anser att det är något mer än ett nätverk (tre ungdomar som umgås).

Sammantaget kan sägas att dessa svenska studier pekar på att gäng enligt någon amerikansk beskrivning inte finns i Stockholm. Dock beskriver studierna att det finns mindre fast sammanslutna grupper av ungdomar som kan uppfattas som problematiska och som begår brott tillsammans.

Metod

I detta kapitel skall jag beskriva de fem delstudierna som denna undersökning bygger på. Den första delstudien består av en analys av tre kartläggningar om gäng som polisen genomfört, den andra består av en analys av medias behandling av dessa kartläggningar. Den tredje studien består av xx intervjuer med totalt xx poliser, den fjärde av xx intervjuer med xx socialtjänstemän. Den sista delstudien består av nio intervjuer med två ungdomar som bor och varit brottsligt aktiva i ett av de utvalda undersökningsområdena.^{ix} Dessa delstudier har givit fem bilder av gäng och min ambition är att pussla ihop dessa till en som ger en större förståelse av fenomenet.

Polisens kartläggning av gäng i Stockholms län

Stockholms länskriminalpolis har under andra halvan av 90-talet publicerat tre kartläggningar, i form av rapporter, av ungdomsgäng i Stockholms län (Polismyndigheten i Stockholms län 1995, Polismyndigheten i Stockholms län 1997 samt Länskriminalpolisens integrationsgrupp 1998). Samma poliser har genomfört undersökningarna. Som underlag har enkätformulär, som skickats till Stockholms läns samtliga polismyndigheter (1995) samt närpolisdistrikt (1997 och 1998), använts. Då enkäternas utformning skiljer sig åt mellan kartläggningarna samt att polisen omorganiserats gör att resultaten endast kan jämföras med mycket stor försiktighet. Enkäterna har även kompletterats med bland annat besök på olika polismyndigheter av rapportförfattarna samt kontakt med andra myndigheter, till exempel socialförvaltningar och invandrarförvaltningar.

Rapporternas form skiljer sig åt. Den första är på 14 sidor varav två består i redovisning av områden där ”grupperingar av invandrarungdomar” finns och två sidor där områden där ”grupperingar med ungdomar med främlingsfientliga åsikter” finns. Beskrivningarna är mycket ytliga och det går inte att utifrån dessa sluta sig till hur många individer eller hur många gäng det handlar om. Det sägs även mycket lite om vilken typ av brottslighet dessa gäng begår. Den andra kartläggningen är på 23 sidor varav 19 är själva kartläggningen. I denna rapport finns ingen uppdelning på olika typer av gäng. I kartläggningen finns de flesta närpolisdistrikt i Stockholms län nämnda, vare sig de beskrivs ha gäng eller ej. Beskrivningarna av gäng och gängsituationerna i respektive område är betydligt fylligare än i den föregående kartläggningen. Den sista rapporten består av 16 sidor, varav 13 utgör kartläggningen. Denna kartläggning är redovisad på ett mer utförligt sätt, även denna utifrån närpolisdistrikt.

Media

Jag har undersökt vad de fem stora tidningarna som har nyheter om Stockholmsområdet, Aftonbladet, Expressen, Dagens Nyheter, Metro samt Svenska Dagbladet, skrivit om de tre gängrapporterna (kartläggningarna) i samband med att de publicerades.²⁴ Syftet har varit att undersöka i vilken mån media givit rapporterna utrymme samt att beskriva vilken typ av rapportering detta handlat om.

²⁴ Mikrofilmkopior av respektive tidning (på Kungliga biblioteket) har gått igenom för veckan efter att respektive rapport offentliggjorts. Jag kan härmed inte utesluta att rapporterna nämnts vid andra tillfällen.

Undersökningsområden

För att hitta poliser, socialtjänstemän samt ungdomar med erfarenhet av ungdomsgång valdes först sex närpolisdistrikt i Stockholms län ut för att ingå i denna undersökning.²⁵

Urvalet av dessa har gjorts utifrån vad Miles och Huberman benämner som en ”*reputational case selection – instances chosen on the recommendation of an ”expert” or ”key informant”*” (1994:28). Experterna och nyckelinformanterna med vars hjälp urvalet har gjorts har återfunnits inom polisen. Dels har de gängkartläggningsrapporter som länskriminalen genomfört och dels har samtal med de polismän som genomfört dessa kartläggningar varit vägledande. Dessa sex områden, A – E samt I (se nedan), sammanfaller i stor utsträckning med de stadsdelar som brukar betraktas som tillhörande de ur många olika synvinklar problematiska i Stockholms län, även ur gänghänseende. Tre ytterligare områden, F - H, valdes ut utifrån kriteriet att de inte beskrivs som problematiska, vare sig i gängkartläggningarna²⁶ eller rent generellt. Dessa områden valdes för att se i vilken mån ett gängproblem beskrivs i områden som inte direkt pekas ut som problemområden.

Socialdistriktsindelningen sammanfaller inte alltid med närpolisdistrikten. Detta har dock inte inneburit några problem då dessa är utvalda utifrån att sammanfalla med de utvalda närpolisdistrikten eller de specifika problemområden av intresse inom dessa.

Fyra demografiska variabler har valts ut för att beskriva områdena:

- medelinkomst (sammanräknad förvärvsinkomst) för män och kvinnor mellan 20-64 år
- andel invånare med utländsk bakgrund (utländska medborgare och utrikes födda svenska medborgare) i procent av befolkningen
- arbetslöshet (arbetsökande enligt AMS) i procent av befolkningen samt
- andelen bostäder ägda av allmännyttan

Siffrorna för de enskilda områdena jämförs med siffror för Stockholms län.²⁷ Underlaget är hämtat från Utrednings- och Statistikkontoret i Stockholms stad (USK). Dessa sammanställer numera statistik för samtliga kommuner i Stockholms län. Data som använts är från 1996 och 1997.

Områdena A, B och C är på många sätt lika. De har drygt 30 000 invånare, låg medelinkomst, hög arbetslöshet och en hög andel invånare med utländsk bakgrund. Andelen bostäder ägda av allmännyttan är hög. Dessa områden brukar betraktas som ”problemområden”. Område C består av mer varierande bebyggelse, från landsbygd till områden där allmännyttans hyreshus dominerar. Det är framförallt de sistnämnda områdena som anses problematiska i område C.

I område D bor cirka 25 000 invånare. Statistik för området visar att arbetslösheten och andelen invånare med utländsk bakgrund är något högre än motsvarande siffror för

²⁵ Jag har valt att låta dessa områden vara anonyma p g a att de två ungdomarna i delstudie fem finns i ett av dessa. Att skriva ut namnen skulle kunna underlätta identifieringen av dessa.

²⁶ I två av dessa områden finns gäng/ungdomsgrupp nämnda i en av gängkartläggningarna. Dessa uppges dock inte utgöra några större problem.

²⁷ Invånarna i Stockholms län hade en medelinkomst på 189 200 kr per år. Länets arbetslöshet var 4,4%. Andelen med utländsk bakgrund var för länet 19%. 30% av länets bostadsbestånd ägdes av allmännyttiga bostadsföretag. Siffrorna är hämtade ur statistik för åren 1996 och 1997.

Stockholms län, och medelinkomsten är något lägre. En stor del av bostäderna ägs av allmännyttan.

Område E har knappt 10 000 invånare. Medelinkomsten i området ligger klart under medelinkomsten för länet men arbetslösheten bara knappt över. Andelen invånare med invandrarbakgrund och andelen bostäder ägda av allmännyttiga bostadsföretag är höga.

I område F bor knappt 30 000 invånare. Området räknas som välbärgat med hög medelinkomst, låg arbetslöshet, låg andel invånare med utländsk bakgrund samt få bostäder ägda av allmännyttan.

Område G ligger relativt långt från Stockholms centrum och har omkring 20 000 invånare. Området består av både stadskärnor samt landsbygd. Medelinkomst, arbetslöshet, andel allmännyttiga bostäder samt andel invånare med utländsk bakgrund ligger ungefär på samma nivå som länets genomsnitt.

Område H har cirka 30 000 invånare. I detta område är arbetslösheten relativt låg och medelinkomsten något högre än för länets genomsnitt. Andelen bostäder ägda av allmännyttan är relativt högt. Andelen med utländsk bakgrund är något lägre än för länets genomsnitt.

I område I bor knappt 5000 invånare. Området totalt har en relativt hög medelinkomst, låg arbetslöshet samt likaså en ganska liten andelen allmännyttiga bostäder. Andel invånare med utländsk bakgrund är även den låg i jämförelse med läns genomsnittet. I detta område är det framförallt ett bostadsområde som anses som problematiskt ur flera synvinklar, däribland för allvarliga ungdomsproblem inklusive gängproblem.

Intervjuer

Intervjumetodik

Den intervjuform som använts genomgående i studien har varit den som bland andra Layder kallar ”*semi-structured interview*” (1993:41). Informanten ges ett stort mått av frihet att prata, beskriva och associera. Målsättningen är att styra informanten så lite som möjligt. De intervjuguider²⁸ som legat till grund för intervjuerna användes främst som en minneslista för att se att alla områden av intresse täckts av. Ett kvalitetskriterium för en intervju, som jag försökt utgå ifrån, menar Kvale är ”*Ju kortare intervjufrågor och längre intervjusvar, desto bättre*” (1996:134). Detta genererar mer spontana upplysningar vilket Kjaer Jensen (1995:122) menar är mer tillförlitlig information än information som är ett resultat av direkt utfrågning. Genom att styra informanterna så lite som möjligt med direkta frågor minskas även graden av påverkan på resultatet genom intervjuarens förutfattade meningar och bakomliggande teorier. Layder (1993:39) menar att risken för detta ökar ju mer specifika frågeställningarna och frågorna är. Risken för detta menar han är speciellt stor ibland annat surveystudier där forskarens bakomliggande antaganden riskerar att styra resultatet och därmed minska chansen att data som motsäger dessa upptäcks.

Jag är medveten om att den bild av gäng som framträder kan sägas vara, åtminstone till viss del, konstruerad av mig som forskare. I och med att jag frågar informanterna om gäng så får jag dessa att tänka, tolka och inordna ungdomsbrottslighet, ungdomsproblem och

²⁸ Se bilaga 1

ungdomsgrupper i något som de kan definiera som gäng. Om jag i stället frågat dem om vilken typ av brott som förekom bland ungdomar, om det fanns ungdomar med problem i deras område osv så kanske jag fått en annan bild än den jag nu fick (Hughes och Månsson 19xx s...^x). Med andra ord så är jag med om att skapa det sociologiska begreppet gäng som något som har ett samband med ungdomsbrottslighet genom att forska om det. Eftersom studien handlar om gäng och olika informationskällors bilder av gäng så har jag trots detta valt att fråga informanterna om gäng. Med den valda intervjustrategin har jag dock försökt minimera min påverkan.

Intervjuerna i denna undersökning skiljer sig åt beroende på vem som intervjuats samt i vilket syfte intervjuerna gjorts. Intervjuerna med tjänstemän har haft som främsta målsättning att belysa hur dessa ser på gängbegreppet, gängsituationen och ungdomsproblem i respektive område. Layder benämner detta som en *"Information-gathering approach"* (1993:47). Detta har även varit målsättningen med intervjuerna med ungdomarna men där har även de som individer, deras bakgrund samt deras sociala värld varit av intresse. Dessa intervjuer har gjorts utifrån en mer teorigenererande ansats där *".../ the social world must be discovered using qualitative methods and employing an exploratory orientation"* (Layder 1993:39). Intervjuerna med poliserna och socialtjänstemännen har skett på respektive arbetsplats och några per telefon. Intervjuerna med ungdomarna har oftast skett på platser som varit välkända för dem i deras område.

Intervjuerna med poliser och socialarbetare har skett till största delen enskilt men även i vissa fall med två samtidigt. Den övervägande delen av intervjuerna med ungdomar genomfördes även de enskilt.

Längden på intervjuerna har varierat mellan en och två timmar för tjänstemannaintervjuerna med undantag av intervjuerna per telefon som varade i omkring 20 minuter per intervju. Intervjuerna med ungdomarna har varit mellan en och två och en halv timme per intervju. Bandspelare har inte används.

Intervjuer med poliser och socialarbetare

Målsättningen med dessa intervjuer har varit att fånga informanternas syn på gängproblemen i de områden som de arbetar inom. Informanterna är de personer som arbetar speciellt med ungdomar och ungdomsbrottslighet på områdesnivå. Dessa yrkeskategorier är valda utifrån bedömningen att de har en bra överblick och insikt i ungdomsproblem inom sina respektive distrikt.

Område A – E och I

I områdena A – D samt I har poliser och socialtjänstemän intervjuats, i område E endast polistjänstemän.

I område A har poliser intervjuats vid två tillfällen. Vid det första tillfället intervjuades en polis, vid det andra tillfället var två poliser närvarande. Även två socialtjänstemän har intervjuats. Den ene av dessa vid tre tillfällen, den andre vid ett tillfälle per telefon. Ytterligare tre socialtjänstemän, en skolpersonal samt fem ungdomar intervjuats i syftet att samla in information om gäng och andra problem i detta område.

I område B har en polis samt två socialtjänstemän intervjuats. De sistnämnda vid ett och samma tillfälle.

I område C intervjuades en polis samt två socialtjänstemän. Den ena av de sistnämnda intervjuades per telefon, den andra vid ett besök.

För område D har två poliser intervjuats. Den ene arbetade i området vid tillfället för intervjun, den andre har arbetat där för ett par år sedan men känner fortfarande väl till de problem som är förknippade med området. Dessutom har två socialtjänstemän, vid ett och samma tillfälle, intervjuats samt en socialtjänsteman per telefon.

I område E har två poliser intervjuats vid ett och samma tillfälle.

I område I intervjuades en polis samt två socialtjänstemän. De två sistnämnda vid samma tillfälle.

Område F, G och H

Här har en polis per område intervjuats. I område H har även en socialtjänsteman intervjuats. Dessa intervjuer har genomförts via telefon.

Intervjuer med ungdomar

Kontakterna med de tre ungdomarna i ungdomsgrupp A har förmedlats genom en fältassistent. De har god kännedom om det område där de bor och är uppväxta, vilket har betecknats som problematiskt ur gängsynpunkt. Området tillhör ett av de där både poliser och socialarbetare intervjuats. Ungdomarna har båda ett brottsligt förflutet och anser själva att ha deltagit i vad som utifrån kan betecknas som gängliknande grupper.

Utgångspunkten för dessa intervjuer har varit att genomföra en djupstudie som kan ge en annan infallsvinkel än övrigt material. Jag har här varit intresserad av deras erfarenheter för att försöka öka min förståelse av ungdomars beteende och kriminalitet. Jag har även bedömt det som värdefullt att försöka ta del av ungdomarnas egna erfarenheter och kännedom om situationen i området beträffande gäng, droger och kriminalitet.

Informant Adam²⁹ var drygt 20 år. Fyra intervjuer med honom har genomförts samt ett antal mer informella samtal i samband med fältbesök i området. Han har ett brottsligt förflutet som främst omfattar narkotikabrott, både som användare och säljare. Informant Bill var även han drygt 20 år gammal. Han har intervjuats vid fyra tillfällen samt även han vid mer informella samtal vid fältbesök. Hans brottslighet handlar framförallt om olika typer av stöld- och rånbrott samt andra våldsbrott. Ytterligare en person, Cesar, intervjuades vid ett tillfälle. Han kommer vidare bara att nämnas kort i samband med Bill, de har varit med i samma gäng. Han har ägnat sig åt ungefär samma typ av brottslighet som Bill och är även ungefär lika gammal som denne.

Validitet

Vid bedömning av validitet i kvalitativa studier menar Kvale (1997) att man inte kan utgå ifrån den kvantitativt positivistiska användningen av begreppet. Istället för att begränsa begreppets innebörd till själva mätningen, ”/.../ mäter du vad du tror att du mäter?”, menar

²⁹ Namnen på de intervjuade är fingerade för att garantera deras anonymitet.

han att om man ger validitetsbegreppet innebörden ”/.../ *den utsträckning i vilken våra observationer verkligen speglar de fenomen eller variabler som intresserar oss*” (ibid:215) kan meningsfull validering av kvalitativt material genomföras. Här handlar det om att i så stor utsträckning som möjligt beskriva de ställningstaganden man gjort inom ramen för undersökningen.

Den fråga man bör ställa till en kvalitativ undersökning är vad man avser att försöka belysa med denna samt om man med den valda metoden samt de gjorda urvalen har lyckats med detta.

Datakällor och urval

Den fråga man bör ställa i denna undersökning är om de presenterade bilderna och det material som bilderna bygger på säger något om fenomenet av intresse. Något som gör detta värt att bygga en ny bild av gängfenomenet på. Vad gäller medias bild och bilden som framträder i polisens rapporter är detta mindre problematiskt eftersom detta material gör anspråk på att beskriva fenomenet och underlaget till dessa bilder finns i skriftlig form tillgänglig för alla att själva bedöma. Svårare är det att bedöma i vilken mån informantgrupperna kan sägas ha relevant information och kunskap om fenomenet.

Det som gör att jag anser att närpoliserna och socialtjänstemännen har relevant information att bidra med är att samtliga arbetar med ungdomsproblem på lokal nivå. Jag har bedömt att dessa genom sina professioner på olika sätt har en bra insyn i ungdomsproblemen och däribland gäng inom sina arbetsområden. Sex av de polisdistrikt som dessa arbetar i (fem för socialtjänstemännen) har valts ut med hjälp av polisens kartläggningarna samt de poliser som genomfört dessa utifrån kriteriet att gäng skall finnas och vara ett problem där. Då det till stor del är just polisen, som genom exempelvis gängkartläggningar och genom media, pekar på gängproblemets existens och geografiska spridning är deras uppgifter i sammanhanget av central betydelse.

Den andra informantgruppen består av ungdomar uppvuxna och fortfarande boende i ett av de undersökta (och av polisen utpekade som problematiskt) områdena. De har samtliga ett kriminellt förflutet och har umgått och begått brott tillsammans med olika kamrater i området under många år. På grund av deras breda kontaktnät bland ungdomar i området har jag bedömt att dessa informanter har haft och fortfarande har en god insikt om situationen i området. Ambitionen med dessa intervjuer är inte att generalisera utan att beskriva och skapa förståelse.

Metoden

Är det rimligt att utgå ifrån att de valda metoderna kan ge insikt om gängsituationen i Stockholm och mera specifikt i undersökningsområdena?

Fördelen med intervjuer i förhållande till enkätundersökning, som polisens gängkartläggningar till stora delar bygger på, är att informationen blir mer nyanserad. Detta anser jag vara en, för denna undersöknings frågeställningar, bättre metod för att få värdefull information, dock med den nackdelen att ett mindre urval undersöks.

Vilken bild kan man anta att de olika informationskällorna ger av gängfenomenet? Jag utgår ifrån att varje informationsgrupps bild av gäng är beroende av olika strukturella faktorer. Kommer man i kontakt med gängen och dess medlemmar främst i samband med deras brottslighet, som närpolisen främst kan antas göra, kan man anta att denna bild blir

annorlunda än socialtjänstemännens, som man kan utgå ifrån kommer i kontakt med dessa ungdomar av flera anledningar än bara deras brottslighet. Här kan man tänka sig att den förstnämnda gruppen överdriver gängens brottslighet och att socialtjänstemännen underskattar den. Ungdomarna som varit medlemmar i gäng bör ha en initierad bild av dessa gäng men med detta inifrånperspektiv kan man tänka att de får problem att sätta in gänget i ett vidare sammanhang. I gängkartläggningarna riskerar man att de poliser som svarat på enkäten söka efter gäng i sina områden eftersom man uttryckligen frågar efter sådana. Risken för detta bör vara påtaglig då man i enkäten inte definierat gäng.

Medias bild i samband med polisens kartläggning bygger till stor del direkt på denna samt på intervjuer med polismännen som genomförde kartläggningen men måste även samtidigt ges någon form av nyhetsvärde. Med andra ord kan man säga att de olika bilderna av gäng i Stockholm ger olika perspektiv på gäng.

Denna beskrivna strategi har likheter med det som brukar kallas triangulering (Miles & Huberman 1994:266f). Genom olika grupper av informanter med olika synvinklar och perspektiv anser jag att möjligheterna att få en mer samansatt och nyanserad bild av fenomenet gäng i Stockholm ökar.

Resultat av delstudierna

Polisens kartläggningar av gäng i Stockholms län

1995 års kartläggning:

”Kartläggning beträffande kriminella ungdomsgäng samt främlingsfientlighet och rasism i Stockholms län.” *Polismyndigheten i Stockholms län*

I den första kartläggningen skriver man generellt om gäng i Stockholm:

Våra svenska och internationella erfarenheter visar att vi i Sverige inte har de kriminella gäng som exempelvis finns i USA och andra delar av Västeuropa...i vissa delar av Stockholms län börjar vi dock få en utveckling som är oroväckande med gäng som blir mer organiserade och slutna och där den sociala strukturen blir allt starkare. (ibid:3)

I kartläggningen definieras inte termen gäng. Man skriver:

Vi har valt att använda ordet gäng i denna kartläggning trots att vi oftast pratar om lösare ungdomsgrupperingar. Detta för att den skall bli mer lättläst och begriplig. (ibid:3)

Invandrargängen beskrivs på följande sätt:

Invandrarungdomarna kommer tidigt in i kriminalitet, oftast redan vid 13 till 15 års åldern. Gängen bildas ofta i bostadsområdena eller på skolorna. Detta innebär att bor man i ett invandrantätt område blir det oftast rena invandrargäng. De eventuella svenskar som finns i dessa gäng kommer oftast från familjer med problem. Dessa gäng är mycket slutna och organiserade i sin kriminalitet och har ofta bra kontakt med äldre kriminella. (ibid:4)

”Invandrargäng” beskrivs finnas på 17 platser i Stockholms län. Beskrivningarna är utan undantag vaga och det framgår sällan vilken typ av brottslighet som gängen utför. Några exempel är:

I Kista och Akalla finns det gäng med upp till 20 medlemmar av både svenskar och invandrare. En viss social utslagning förekommer bland gängmedlemmarna. (ibid:6)

En mer utförlig beskrivning är:

Alby och Fittja är mycket invandrantäta områden med få svenskar. I dessa områden finns det flera invandrargäng som till viss del lever på sin kriminalitet och har kontakter med äldre kriminella. Polisen upplever här en mycket stor slutenhet i gängen varför det är svårt att få någon bra relation med ungdomarna. Gängen har till viss del skapat egna regler som styr deras handlande och uppträdande. Man använder sig mycket av förtäckta hot och många ungdomar vittnar till de misstänkta fördel. Ofta kommer gängmedlemmar till rättegången och håller en hotfull stämning. Det förekommer att man rör sig från dessa områden i bilar och utför brott på okända platser. I gängen missbrukas mycket hasch och heroin men nästan ingen alkohol.(ibid:6)

I kartläggningen framförs fyra förklaringar till varför invandrarungdomar löper stor risk att hamna i kriminalitet och andra problem. Dessa är:

1) splittrade familjer och frånvarande fäder

- 2) språksvårigheter hos föräldrarna. Ungdomarna får agera tolkar åt sina föräldrar i kontakten med myndigheterna. De kan då förhindra att "obekväma" information når föräldrarna
- 3) nedskärningar inom ungdomsverksamheter
- 4) att den ökande arbetslösheten drabbar invandrarungdomar och deras familjer hårdast (s 4)

Ungdomarna med **främlingsfientliga åsikter** beskrivs i stor utsträckning som skinheads och rasister och beskrivningen av dessa sker i mindre utsträckning i form av grupper och gäng. På 21 namngivna platser, kommuner eller delar av kommuner, i Stockholms län beskrivs ungdomar med dessa åsikter finnas och utgöra ett problem.

Även här är beskrivningarna vaga. Några exempel:

I Salem och Tumba har man ett 20 tal skinheads som kommer från villa och radhusområdena. (ibid:8)

Södertälje har sedan 1992 märkt en nyrekrytering av skinhead, både uppväxta i Södertälje men även inflyttade från andra delar av Stockholm. Det finns ett 20 tal i åldern 13 - 17 år. Ännu uppger man inget större problem med denna grupp men man märker ett gryende problem, framförallt i skolorna. (ibid:8)

I Tyresö har man ett fåtal etablerade skinhead som är uttalade rasister. Dessa har en stor påverkan på ett 30 tal nya yngre skinhead. Man sprider rasistiska flygblad på skolor och en del stridsövningar har förekommit i skogarna även om det inte är vanligt. (ibid:8)

Man beskriver även bråk mellan skinheads och invandrargäng:

I Täby och Danderyd finns ett flertal skinheads och nationalister, en del med koppling till VAM. Det har förekommit bråk mellan dessa grupper och invandrargäng. Sista tiden har även skinheads råkat ut från [skall troligen vara "för"] attentat, troligen från antirasister som är emot just skinhead. Exempelvis så blev en av de tongivande skinheads attackerad i sitt eget hem av personer från denna grupp som bland annat använde sig av tårgas. (ibid:9)

Man konstaterar i rapporten att det skett en ökning av främlingsfientlighet och rasism i Stockholms län under de senaste åren. Orsaker bakom detta som de pekar på är:

- 1) Uppdelningen som skett i boende och på skolor mellan svenskar och invandrare
- 2) Den sociala nedskärningen som skett i samhället och som drabbar ungdomarna hårdast
- 3) Många ungdomar går utan arbete och skola
- 4) Påverkan av vuxna, föräldrar och andra, med negativ inställning till invandrare

En intressant detalj i rapporten är att invandrarungdomarna i högre utsträckning beskrivs i termer av gäng medan de främlingsfientliga ungdomarna i större utsträckning beskrivs i termer som rasistiska ungdomar, skinhead, nationalister, ett antal personer med mera men alltså inte som "gäng". I beskrivningen av områden med grupperingar av invandrarungdomar förekom gäng 37 gånger, i avsnittet med ungdomar med främlingsfientliga åsikter förekom gäng 7 gånger.

Man är klar över var problemen är värst:

I de invandrartäta områdena har man oftare problem med kriminalitet och gängbildningar. (ibid:10)

1997 års karläggning:

”Rapport om kriminella gäng, rasism och främlingsfientlighet i Stockholms län.”
Polismyndigheten i Stockholms län

1997 års kartläggning (Polismyndigheten i Stockholms län 1997) beskrevs enligt författarna cirka 60-70 ”kriminella ungdomsgäng” i Stockholms län (s 2). Enligt min egen genomgång av rapporten räknade jag dock till att drygt 110 gäng/grupper beskrivs. Det är denna siffra som jag kommer att utgå ifrån. Utredarna drar slutsatsen att: ”*Dessa gäng är till största delen av mycket löst sammansatt karaktär /.../*”. De fortsätter:

De flesta av dessa gäng har ingen fast struktur, men kan ibland ha en fast kärna av ett fåtal ungdomar som står för kriminaliteten... en del av konstellationerna är dock mer organiserade och mycket brottsaktiva och använder sig av teknisk utrustning. (ibid:2)

Dessa personer är lite äldre:

/.../ 18-25 år och ofta inriktade på grova inbrott och narkotikahantering (ibid:2).

I rapporten används olika termer för att beskriva de problematiska ungdomsgrupperna. Termer som gäng, ungdomsgäng, gruppen, ungdomsgrupper, större grupp, löst sammansatta grupper med mera används. Språkbruket verkar inte beskriva olika typer av grupper utan handlar troligtvis främst om författarnas försök att variera språket. Ett exempel där man använder termen gäng och grupper synonymt med varandra är följande:

I området Dalen finns tre olika grupper av ungdomar som man haft en del problem med. De är indelade efter ålder och det är blandat svenska och ungdomar med invandrabakgrund. De två yngre gängerna samlas ofta vid Blåsut tunnelbanestation, medan det äldre gänget är rörligare och färdas ofta i bilar. (ibid:7)

Vid en genomgång av rapporten framgår att en knapp sjundedel av ungdomsgrupperna är uttryckligen misstänkta för någon typ av våldsbrott och en fjärdedel för stöldbrott. För många av grupperna är det oklart vilken typ av brott de är misstänkta för. Man skriver till exempel att ”*de utför en del brott*”, de är ”*mycket kriminella*”, ”*ställer till bråk*”, är ”*brottsaktiva*”, är ”*stökiga*” och så vidare. En del av grupperna påstås överhuvudtaget inte vara problematiska. En femtedel av grupperna misstänks för narkotikabruk och en fjärdedel anges använda alkohol. Vilket kön gängmedlemmarna har framgår i de flesta fallen inte. Ett tiotal av grupperna rapporteras vara skinheads, rasister eller dylikt. Ungdomarnas åldrar varierar mellan 13 och 25 år.

Ett exempel på en beskrivning är:

I området Bredäng finns ett gäng med ett 20-tal ungdomar i åldern 16-19 år. Några i gruppen innehar knivar och missbrukar narkotika.(ibid:8)

I rapportens empiriska del används termen ”gäng” även i denna rapport betydligt oftare i samband med grupper med enbart ungdomar med invandrabakgrund, drygt 20 gånger. Två gånger användes termen i samband med enbart svenska ungdomar.³⁰

Rapportförfattarna menar att gängproblemet har ett starkt samband med ungdomar med invandrabakgrund och invandrartäta bostadsområden. De skriver att:

³⁰ Ca tio gånger används termen i samband med gäng som består av både ungdomar med utländsk och svensk härkomst. 36 gånger nämns inte härkomst i samband med användande av termen.

De flesta [gängen] finns i de mest invandrartäta bostadsområdena. Dessa gäng är till största delen av mycket löst sammansatt karaktär och består främst av killar, där de flesta har invandrabakgrund. (ibid:2)

Rapportförfattarna förklarar detta med:

- 1) att invandrare i större utsträckning är utsatta för social utslagning
- 2) att de i högre utsträckning bor i segregerade bostadsområden
- 3) att de i högre utsträckning är arbetslösa
- 4) att de är utsatta för diskriminering
- 5) att de är omotiverade i skolan eftersom de saknar framtidsvisioner
- 6) språkproblem, framförallt hos vissa av deras föräldrar
- 7) splittrade familjer

Dessa faktorer leder fram till att:

.../ föräldrarna [tappar] den sociala kontrollen över sina barn och det blir ungdomsgrupperingarna som istället tar över den sociala tryggheten vilket i sin tur ofta leder till kriminalitet. Vi kan således konstatera att vi inte har något invandrarproblem utan ett socialt problem som drabbar invandrargrupperna. (ibid:22)

Antalet skinheads i länet beskrivs ha minskat sedan 1994 -1995. Denna minskning tros bero på det massiva motstånd som samhället visat samt på intern splittring inom den rasistiska rörelsen.

1998 års kartläggning

”Rapport om kriminella gäng, rasism och främlingsfientlighet.”

Länskriminalpolisens integrationsgrupp

I denna kartläggning (Länskriminalpolisens integrationsgrupp 1998) används inte ordet gäng mer än i titeln. I stället används termerna gruppering och grupp genomgående och dessa är redovisade på ett mer utförligt sätt. Även i denna kartläggning pekas på att:

.../ en mycket stor del av grupperingarna [består] av ungdomar med utländsk bakgrund. (ibid:2)

Den utförligare redovisningen har möjliggjort en mer detaljerad sammanställning av grupperna. I rapporten skriver författarna att man funnit cirka 100 löst sammansatta ungdomsgrupper i Stockholms län (ibid:2). Enligt min egen granskning var antalet ungdomsgrupper som beskrivs större, drygt 140. I denna siffra ligger en uppskattning från min sida då vissa närpolisdistrikt är mycket oprecisa i sin rapportering.³¹ Många av beskrivningarna är mycket vaga och majoriteten av grupperna beskrivs som lösa eller mycket lösa sammanslutningar av ungdomar. Jag har i den fortsatta redovisningen valt att utesluta de ungdomsgrupper som polisen beskriver mycket vagt och/eller osäkert och har då fått kvar 69 stycken. Dessa grupper är utgångspunkten i den fortsatta redovisningen.

³¹ Man uttrycker i redovisningen från många närpolisdistrikt att det till exempel finns "ett antal ungdomsgrupper", eller "mellan 2 och 4 ungdomsgrupper i området". Om det inte utifrån texten går att sluta sig till hur många grupper som finns i ett område där "ett antal ungdomsgrupper" finns har jag räknat med fyra och när ett intervall angetts för antalet ungdomsgrupper har jag räknat det högsta antalet.

Av dessa 69 gäng betraktade de rapporterade närpolisdistrikten 33 som *lösa eller mycket lösa* i sin struktur. Exakt vad detta betyder framgår inte alltid men att det är olika personer som är med i gruppen från gång till gång verkar var ett vanligt kännetecken. *Hårt* strukturerade gäng föreligger när polisen betecknar gänget som en *hårt sammansvetsad grupp*, eller beskriver det på liknande sätt. Åtta sådana gäng beskrivs i materialet.

Av rapporten kan man utläsa att av de 69 gäng misstänktes med olika grad av säkerhet knappt hälften för olika former av våldsbrott (inklusive personrån), drygt två tredjedelar stöldbrott, en knapp tredjedel stöld av eller ur bilar, en fjärdedel vandalisering (klotter undantaget) samt att en sjundedel ägnade sig åt klotter. En fjärdedel av grupperna misstänktes ägna sig åt annan typ av brottslighet, till exempel sexualbrott och mordbrand. En grupp rapporterades inneha skjutvapen och en grupp anges vara beväpnad med kniv. Nästan hälften av grupperna misstänks begå narkotikabrott. Oftast framgår det ej om det handlar om eget bruk eller om de även säljer narkotika. Vilken sorts narkotika som grupperna handhar framgår oftast inte heller. En tredjedel av grupperna rapporterades bruka alkohol. I en femtedel anser det rapporterade närpolisdistriktet att det finns ledarpersoner. Övriga organisationskännetecken är dock mycket sällsynta.

I rapporten framgår att de flesta ungdomsgrupperna består av ungdomar av både svensk och utländsk härkomst. I beskrivningen av drygt en fjärdedel av ungdomsgrupperna nämns dock ej ungdomarnas etniska tillhörighet. Sex grupper beskrivs ha nazistiska eller rasistiska åsikter.

Ett exempel på en beskrivning är:

Det finns ca fyra löst sammansatta grupperingar med mellan fem och femton ungdomar i varje. En grupp består av svenska ungdomar som bor i Storciren och är mellan 16 till 20 år. De håller på med bilbrott och skadegörelse /.../ (ibid:14)

Författarna drar slutsatsen att:

/.../ en mycket stor del av grupperingarna [består] av ungdomar med utländsk bakgrund³². (ibid:2)

Förklaringen till detta är den samma som redovisades för den andra kartläggningen. De poängterar återigen att:

Sålunda har vi inget ”invandrarproblem”, utan ett socialt problem som drabbar invandrargrupperna. (ibid:1)

Medias rapportering om polisens kartläggningar av gäng.

Medias bild av poliskartläggningen 1995.

Fyra av tidningarna skrev om denna kartläggning av gäng. Svenska Dagbladet och Aftonbladet hade kortare notiser/artiklar som byggde på uppgifter från TT (Tidningarnas Telegrambyrå). Innehållet bygger delvis på en intervju med artikelförfattarna. Svenska Dagbladets artikel var något mer utförlig än Aftonbladets.

³² ”I rapporten används begreppet *utländsk bakgrund*, då de flesta ungdomarna är svenska medborgare födda i Sverige och inte invandrare.” (ibid:1)

Svenska Dagbladet (950404) hade en notis på förstasidan:

De kriminella ungdomsgängen i Stockholm har blivit allt fler på senare tid, enligt en kartläggning.

På sidan 17 följs detta upp med en kort artikel där man utifrån resultaten av kartläggningen skriver att det är invandrarungdomarna som står för den största ökningen men att även andra grupper ökar, till exempel skinheads. Rapportens författare citeras i artikeln och är optimistisk:

Det här går att göra något åt. Det är relativt lätt att spräcka de här gängen. I och med de nya närpoliserna finns möjligheter och resurser att ingående kartlägga gängen. Vet man var de finns, kan polisen i samverkan med olika organisationer – främst invandrarföreningar – få stopp på gängbildningen och kriminaliteten.

I artikeln betonas att rapportens författare ser ökningen av ungdomskriminaliteten som ett vuxenproblem och att det är ungdomar utan social trygghet hemma som söker sig till gängen. En annan slutsats är att:

Gängen är väl organiserade. De har reda på polisens tider och rutiner och kommunicerar med varandra på GSM-telefoner, som är svåra att avlyssna.

Aftonbladets artikel var införd samma dag (950404:12). Man skrev bland annat att:

/.../ antalet kriminella ungdomsgäng har ökat kraftigt under senare tid.

Även aftonbladet valde (som SVD) att publicera uppgifter från TT där rapportens författare säger att:

Det här går att göra något åt. I och med de nya närpoliserna finns möjligheter att ingående kartlägga gängen.

Aftonbladets slutsats (egentligen TT:s) är:

Invandrarungdomar står för den största ökningen men också antalet kriminellt belastade gäng med skinheads och s k babyskins ökar. Samma sak gäller antalet våldsbenägna antirasistiska fraktioner.

Dagens Nyheter (950404) gav kartläggningen ett relativt stort utrymme, både huvudledaren och en stor del av två sidor (950405 D1 – D2) samt en notis på förstasidan. På förstasidan skriver man:

Fler och fler gäng blir mer och mer uppdelade efter nationalitet – vilket i sin tur beror på att bostadsområdena blir mer segregerade. Men de båda poliserna som skrivit rapporten betonar att det egentligen inte handlar om något invandrarproblem, utan om sociala problem, stängda fritidsgårdar och splittrade familjer.

Vad gäller invandrarfientliga gäng skriver man på sidan D2:

/... kartläggarna har också /.../ fått klart för sig att arbetslöshet föder invandrarfientlighet och att den ofta hämtas hemifrån: -Mycket kommer från köksbordet när föräldrarna pratar, säger [den ene av författarna till rapporten].

Rubrikerna över sidan D1 och D2 är:

Allt fler kriminella våldsgång

Gänget tar över familjrollen.

Även en sammanställning av områden med gängproblem redovisas. I ledarartikeln pekar man på försämringar i den sociala standarden, sämre bostadsmiljö, högre arbetslöshet, sämre utbildning och högre andel halva familjer som förklaring till den ökande gängproblematiken som kartläggningen beskriver. Man skriver:

Att det uppstår ligor och gängbildningar i sådana bostadsområden är inte heller något nytt. Det har förekommit i alla tider, även då omflyttningen skedde inom landets gränser.

Man menar dock att situationen ännu inte är så allvarlig:

Vi har ännu långt till ett samhälle med öppna gängkrig. Slutsatsen är dock att: Polisens kartläggning av ungdomsgängen i Stockholm är en uppmaning till handling.

Metros bild och slutsatser om gängkartläggningarna skiljer sig något från de övriga tidningarna. Man betonar inte bakomliggande faktorer för gängens uppkomst lika klart. Metro hade redan den 13 mars (1995) en artikel om gängkartläggningen, som då inte var publicerad. Tillsammans med en intervju med en ung brottsling utgjorde dessa merparten av två sidor i tidningen (ibid:8-9). De betonar att invandrarnas andel i gängen har ökat kraftigt och att:

Tidigare var det vanligare med blandade gäng. I dag är det allt vanligare att gängen består av en enda etnisk grupp.

I artikeln hävdar författarna till kartläggningen att:

Det är inte särskilt många som egentligen vet vad gängen sysslar med /.../ gängen har helt andra värderingar än de som är vedertagna i samhället och har utvecklat egna lagar.

Den 4 april (s 8) betonas den beskrivna ökningen av skinheads i kartläggningen. ”*Allt fler skinheads bland unga i Stockholm.*” En lista över stadsdelar där skinheads finns redovisas. Även här (som i DN) pekar författarna ut att ungdomarna ofta fått sina rasistiska och främlingsfientliga åsikter från föräldrarna ”*vid köksbordet*”. Förklaringen till att främlingsfientlighet och rasism ökat i Stockholm menar författarna är en följd av segregation.

Medias bild av poliskartläggningen 1997.

Denna kartläggning rapporterade bara Expressen och Metro om. Den 19 februari (1997) kunde man läsa som rubrik på förstasidan i **Expressen**

Stockholm, våldets stad. Stor kartläggning. Stadsdel för stadsdel.

Detta följdes upp med en tre sidor lång artikel där gängsituationen beskrevs stadsdel för stadsdel, utifrån poliskartläggningen, i Stockholms län (ibid:14-16). Man skrev att det finns mellan 60 och 70 ungdomsgäng och försätter:

Från salongerna på övre Östermalm till miljonprojektets förortskomplex. Det är verkligheten i Stockholm visar en kartläggning som Expressen publicerar i dag.

Artikeln innehåller ingen analys, kommentarer eller intervjuer med författarna. De enskilda beskrivningarna av stadsdelarnas gängsituation beskriver dock inte samma dramatiska situation som den braskande förstasidesrubriken. Några exempel ifrån tidningens redovisade gängkartläggning (som bygger på polisens kartläggning):

Vasastan

-Inga kriminella ungdomsgäng. För närvarande mycket få brott.

Södra Järva

-Efter intensiva insatser från polisen har man fått bukt med ett gäng med ett 30-tal ungdomar från Tensta och Hjulsta som tidigare ställde till stora problem

Kista

-Ett ungdomsgäng med invandrabakgrund i åldern 20-25 år. Medlemmarna ägnar sig åt inbrott och heroinmissbruk
-I Akalla finns tecken på att ett ungdomsgäng börjat ägna sig åt brott.

Även om det finns några beskrivningar av grupper som begår brott så stämmer det sammantagna intrycket utifrån tidningens beskrivningar av gäng och våldssituationen dåligt överens med förstasidesrubriken.

Metro (Henrik Nordh) skrev den 9 januari under rubriken: ”*Många gäng – men färre skinnskallar*”, att det i Stockholms län finns mellan 60 – 70 ungdomsgäng, de flesta i de invandratäta förorterna. Författarna till rapporten, som intervjuas, betonar dock att trots att gängen nästan uteslutande består av invandrare så är det:

.../ ett socialt problem och inte ett invandrarproblem. Arbetslösheten är högre i invandrargrupper och social utslagning är vanligare. (ibid:7)

Av kartläggningen framgår, menar artikelförfattaren, att merparten av gängmedlemmarna är mellan 14 och 18 år och:

De är ofta beväpnade med kniv och har en liberal inställning till droger. Runt dessa finns ofta en svans med 12 – 15 åringar. Dessa löper stor risk att dras in i kriminalitet.

Författarna till kartläggningen menar dock att det inte fanns några belägg för att antalet ungdomsgäng ökat under de senaste åren och antalet skinnskallar hade till och med minskat kraftigt. Att gängen bestod av främst invandrarungdomar förklaras med att arbetslösheten och den sociala utslagningen bland invandrare är större än för andra grupper. Det handlar inte om ett invandrarproblem utan om ett socialt problem.

Medias bild av poliskartläggningen 1998.

Samtliga tidningar rapporterade om denna kartläggning.

Aftonbladet hade (980609:19) ca en fjärdedels sida inne i tidningen om kartläggningen under rubriken: ”*Unga gäng dras till förorten.*” Man skriver utifrån rapporten att:

I hela Stockholms län finns totalt ett 100-tal olika gäng, 20 av dem betecknas som yrkeskriminella *.../ Anledningen till att områdena i city ”avfolkats” på gäng är att ungdomarna numera känner ett starkare band till sina bostadsområden.*

Man fortsätter:

Utredarna slår fast att andelen ungdomar med utländsk bakgrund är mycket hög i dessa olika gäng.

Detta menar de beror på bristande kontroll hos föräldrarna, hög arbetslöshet och språkförbistring:

De flesta ungdomar som söker sig till dessa gäng är egentligen inte invandrare. De är födda i Sverige, fast av inflyttade föräldrar.

En av slutsatserna artikelförfattaren drar utifrån rapporten är ett citat från författarna:

Vi har således inte ett ”invandrarproblem” utan socialt problem som drabbar invandrargrupper.

Expressen hade som huvudrubrik på förstasidan (980609):

Gängen i din stadsdel. Polisen har kartlagt 100 ungdomsgrupper i Stockholm. Läs hela listan i Expressen.

Hela sidan 8 och nästan hela sidan 9 ägnas därefter åt kartläggningen. Man skrev där bland annat att:

Ett 20-tal av dem [gängen] räknas som yrkeskriminella. Rapporten visar även att: /.../ de flesta ungdomsgängen finns i de segregerade bostadsområdena där invandrarantalet är högt.

De flesta av gängen beskrivs som löst sammansatta grupper av ungdomar mellan 14-18 år:

/.../ i en del av grupperna finns en mer tongivande kärna av ungdomar med samma etniska bakgrund.

En stor del av sidorna ägnas åt en sammanställning över olika områdens gängsituation utifrån kartläggningen. Även här blir det sammantagna intrycket att beskrivningarna i artikeln stämmer dåligt överens med förstasidesrubriken.

Dagens Nyheter hade den 10 juni 1998 en notis på förstasidan med rubriken:

Gäng med unga yrkeskriminella /.../ Tjugo av ett hundratal ungdomsgäng i Stockholms län beskrivs som yrkeskriminella i en rapport från länskriminalens segregationsgrupp. Unga med utländsk bakgrund är överrepresenterade. –Men det här är inget invandrarproblem utan ett socialt problem, säger /.../, en av dem som gjort rapporten.

Större delen av sidan C1 ägnas åt gäng. Man skriver bland annat att författarna menar att hög arbetslöshet och social utslagning i länets segregerade bostadsområden skapar ungdomskriminalitet.

Det är en politisk fråga, säger [en av författarna]. Social utsatthet i samhället skapar längtan efter gängens sociala trygghet, en trygghet som du inte kan få någon annanstans.

Vanliga faktorer som håller samman gängen är härkomst, boendeort, skola, klotter, kriminalitet och droger. Speciellt skolan pekar författarna ut som en rekryteringsbas för gängen. Författarna förespråkar ett utökad samarbete mellan olika invandrarföreningar och

polisen som ett sätt att komma till rätta med problemet. Dagen efter (980611) tas ungdomsgängsfrågan upp på ledarsidan under rubriken:

Gängledarna ska punktmarkeras.

I artikeln hävdar man att:

Gängrivalitet leder ofta till våldsbrott.

Man utgår vidare ifrån rapportens slutsatser att det är arbetslöshet, bristande språkkunskaper, sociala problem, boendesegregation och bristande föräldrakontroll som är bidragande orsaker till gängbildning. Polisiärt arbete menar artikelförfattaren inte är tillräckligt för att komma åt dessa underliggande orsaker. Men man tillägger:

Det betyder dock inte att polisen behöver stå handfallen inför gängbrottsligheten /.../ På närpolisnivå är det möjligt att skaffa fram detaljkunskap om gängutvecklingen i olika bostadsområden, så att ledargestalter och bråkmakare kan punktmarkeras och grov brottslighet förhindras.

Vid behov skall extra resurser sättas in för:

Gängmedlemsskap är ofta en inkörsport till en kriminell karriär. Om närpolisen kan försvåra nyrekryteringen till gängen ger detta en avsevärd avkastning på investerade pengar.

Metro skrev den 10 juni 1998 på förstasidan under rubriken:

Tjugo yrkeskriminella gäng härjar i förorten

att det i:

/.../ Stockholm finns 20 ungdomsgäng som polisen betecknar som yrkeskriminella. Även om de flesta medlemmar har invandrarbakgrund rör det sig inte om grupper med medlemmar av samma etniska bakgrund, sådana som är vanliga i USA.

I en artikel på sidan 6 med rubriken: ”*Hundra gäng med kriminella unga*”, fortsätter man:

Ungdomsgäng finns ofta i hårt segregerade och invandrantäta områden /.../

Den ene rapportförfattaren kommenterar detta med:

Men det här är inget invandrarproblem utan ett socialt problem /.../ i de här områdena finns stora problem med splittrade familjer, dålig föräldrakontroll, arbetslöshet och språkproblem. Därför dras ungdomarna till gängen.

De 20 tyngsta gängen beskrivs bestå av ungdomar över 18 år som rör sig över hela Stockholm med bil och begår bland annat grova stölder och narkotikabrott. Skillnader mot den föregående gängkartläggningen menar man är att ungdomsgängen vistas mindre i Stockholms city och att polisen tycker sig se att gängkriminaliteten generellt sett har blivit något grövre det senaste året.

Svenska Dagbladet (980609) hade på sidan 9 en notis där man skrev ”*Yrkesbrott i 20 kriminella gäng*”. Dagen efter (980610) skrev man i en notis på sidan 1 att:

Stockholms hundratals kriminella ungdomsgäng blir allt mer sammansvetsade enligt en polisrapport.

På sidan 15 fortsätter man under rubriken ”*Brottsliga gäng i stället för familj, att*”

.../ samhället är hårdare. Då trycks ungdomarna samman mer och mer och markerar sitt revir, bostadsområdet...Gäng skapar en social trygghet, som man många gånger inte får i familjen och samhället i övrigt, säger [den ene av rapportförfattarna].

Det beskrivs finnas ett 100 tal gäng, de flesta löst sammansatta grupper av tonåringar mellan 14 och 18 år. Men

20 av dessa betecknas som organiserade. Dessa har nära kontakt med andra kriminella, och ägnar sig åt grova stölder och narkotikabrott .../ Flera av de brottsliga grupperingarna har skaffat sig namn och markerar sin gängtillhörighet med kepsar, jackor och klotter .../ det finns rykten om att vissa medlemmar låter tatuera sig med en gängsymbol.

Majoriteten av gängen beskrivs bestå av ungdomar från segregerade stadsdelar men:

.../ det är inget invandrarproblem, utan ett socialt problem, betonar [en av författarna].

Polisens bild

Område A

I detta område har poliser intervjuats vid två tillfällen, våren 1997 samt hösten 1998. Vid det första tillfället intervjuades en polis (polis 1), vid det andra deltog två andra poliser. Eftersom de sistnämnda svarade tillsammans kallar jag dem för polis 2. Samtliga hade vid intervjutillfället arbetat med ungdomar i detta område under ett par år.

Polis 1 avsåg med gäng en lös grupp medan polis 2 menar att man implicit med gäng menar

en gruppering av individer som umgås tätt tillsammans, oavsett om de har begått brott eller inte

och de menar att det alltid uppstår problem när ungdomar uppträder i grupp.

Det riskerar alltid att hända något när ungdomar kommer tillsammans.

De grupper som finns i området är dock inte hierarktiskt organiserade. Ett gäng har ofta skaffat sig många fiender, antingen gänget i sig eller de enskilda individerna. Därför blir det mycket bråk omkring gäng. Poliserna 2 är dock noga med att poängtera att ”*amerikanska gäng*” inte finns i området, och att gängen i området inte heller är någon förutsättning för ungdomars brottslighet. Inte heller finns någon rivalitet mellan olika gäng. De anser dock att gäng i sig kan skapa brottslighet. Gängen drar till sig personer som kanske inte skulle ha begått brott om gänget inte fanns. De menar att problemet ofta är ledarna i gängen och att dessa ofta har egna personliga problem som de löser genom att bilda ett gäng. Informanternas erfarenheter är att när man tar bort ledaren, till exempel om de blir tagna av polisen, minskar problemen med gängen. För de äldre kriminella som begår grövre brott kan gänget eller medbrottslingar i vissa fall även vara en förutsättning för vissa brottslighet.

Informanterna menade att det fanns flera gäng utifrån en mer lös definition i området. Dessa består i stor utsträckning av kamrater som är uppvuxna i området, gått i samma skola och som

fortsatt umgås. Polis 2 menar att det, med undantag av ett (gäng 4), inte finns *några "etniskt rena gäng"*. Gängen speglar sammansättningen i området och svenskar ingår sällan eftersom det bor mycket få svenskar i området. De menar dock att det förekommer en omvänd rasism:

Utländska ungdomar rånar "svennar".

Polisernas bild av gängsituationen var relativt samstämmig, trots att det var över ett år mellan intervjuerna. Framförallt beskrevs tre gäng som mer framträdande. **Den första** gruppen består av äldre pojkar, cirka 15-20 stycken, i 18-23-årsåldern, av olika nationaliteter. Dessa har begått bland annat personrån, misshandel och väskryckning. **Den andra** gruppen består av ett 15-tal pojkar i åldrarna 15-17 år. Dessa har i flera fall bröder i det första gänget. De är misstänkta bland annat för skadegörelse, misshandel och snatteri. Få av dem har dock blivit dömda för brott. **Det tredje** gänget består av ca 10-20 äldre personer, 21-35 år som begår mycket brott. Dessa åker även till andra stadsdelar och städer för att begå brott. De begår många olika typer av brott, t ex narkotikabrott, inbrott, misshandel och rån. De är mycket hårt sammansvetsade och har ett lokalt centrum som träffpunkt. Polis 2 beskrev även **ett fjärde**, nytt gäng, vilket består av en mycket löst sammansatt grupp pojkar som är flyktingar från samma land. Hela denna folkgrupp anses vara problematisk i området. Detta ungdomsgäng påstås bestå av ett 60-70-tal individer i åldrarna 10-19 år. Vilka som är med i gruppen menar informanterna varierar från dag till dag. Ett 10-tal är ofta med. Polismännen menar att dessa ungdomar drar omkring i området därför att de inte har något annat att göra. Polis 2 beskriver även **två, eventuellt tre, tjejgäng** i området. Varje gäng består av ett 10-tal tjejer i 15 års åldern. I dessa ingår inga svenska tjejer. Flickorna bildar dessa gäng eftersom de inte får vara med i killgängen. De beskrivs hålla på med "*maffiametoder*", utpressning, dricker alkohol med mera. De hade aldrig åkt fast.

Dessa gäng, förutom tjejgängen, kan kännas igen i 1998 års kartläggning även om beskrivningarna skiljer sig åt en hel del. Polis 2 besvarade enkäten till denna undersökning från detta område.

Polis 2 menar att ett problem i området är skolorna. De anser att dessa fungerar sämre än vad de ger sken av och att man inte anmäler alla brott som sker. Man är rädd att få dåligt rykte och därigenom mista elever. De menar även att lärarna har en högre tröskel för att reagera i området än vad som är fallet i andra områden.

Polis 2 menar slutligen att närpolisreformen har varit bra men att man saknar resurser i området. Nästan hälften av polistjänsterna var vid intervjutillfället vakanta.

Område B

Den intervjuade polismannen ansåg att man inte skall använda termen gäng då man med denna associerar till "*amerikanska gäng*". Han ansåg att denna typ av gäng inte finns i området. Grupperingarna här består av ungdomar som vuxit upp tillsammans eller gått i samma skola. Grupperna är inte organiserade och har inga formella ledare. De har heller ingen speciell klädsel, inga tecken eller invigningsritualer. Informanten ansåg att det finns stora ungdomsproblem i området men han menar att dessa till stor del beror på att det bor många ungdomar där. I området bor många "småtjuvar", menar informanten, och dessa tillsammans med narkomaner står för till exempel de flesta bostadsinbrotten. Han menar att problemen i området ofta överdrivs av utomstående.

Enligt polismannen finns det två ungdomsgrupperingar i området. Den första gruppen består av 3-4 ungdomar med utländsk härkomst i 16- till 25-årsåldern. Runt dessa samlas andra, både brottsliga och icke brottsliga, ungdomar. Gruppen sysselsätter sig mycket med bilar och motorer och mycket av deras brottslighet är bilrelaterad, men även inbrott förekommer. De sysslar dock ej med grovre brottslighet. Den andra gruppen består av 6-7 ungdomar i åldern 15 till 18 år av såväl svensk som utländsk härkomst. Dessa samlas runt en ledarperson. De misstänks för personrån, olovlig körning och stölder. Några misstänkts för narkotikabruk.

Polismannen var en av dem på detta närpolisdistrikt som besvarade enkäten till gängkartläggningen 1998 och de här beskrivna gängen kan kännas igen i denna kartläggning. Beskrivningarna skiljer sig dock åt i många avseenden.

Informanten, som arbetat i område B sedan närpolisreformen 1994, beskrev att man i detta distrikt hade svårt att få poliser att stanna och de var ständigt underbemannade. Ca hälften av tjänsterna var vid intervjutillfället obesatta.

Område C

Den intervjuade polismannen ansåg inte att de ungdomsgäng som fanns i område är av den typ som han uppfattat att poliskartläggningen av gäng i Stockholm (1998) – informanten var den som rapporterade från detta polisdistrikt till kartläggningen - egentligen försökt kartlägga. Grupperna som finns i området är inte organiserade och har inte några andra kännetecken som han anser att riktiga gäng skall ha. De har till exempel inte:

Invgångsriter eller uniformer, det finnas inga officiella ledare och det förekommer inte något gruptryck för att vara med i olika grupper.

Det som informanten definierar som gäng och som finns i området är:

Sammansättningar av ungdomar som umgås mer är 3 stycken.

Han menar att det nog kan finnas riktiga ungdomsgäng i andra delar av Stockholms län. Han pekar ut område A och B som område där han tror att gäng finns.

Informanten ansåg att det finns fyra ungdomsgrupper i området. **Den första** består av 15 personer - med en kärna på ca 5-6 individer - och en svans på cirka 20 ungdomar som åldersmässigt är mellan 12-18 år. De är av blandade nationaliteter. Den brottslighet de begår är bilrelaterad brottslighet, skadegörelse, hot mot lärare och jämnåriga samt häleri. De misstänks även för personrån. Informanten ansåg att dessa ungdomar stod för en betydande del av vissa typer av brottslighet i området, framförallt misshandel mellan jämnåriga och skadegörelse. **Den andra** gruppen bestod av cirka 7-8 ungdomar av svensk och utländsk härkomst i åldrarna 12 till 18 år. Deras största intresse är att meka med bilar men de stjälar också bilar ibland. Detta är ett sammansvetsat kompisgäng utan ledare och de utgör inget större problem enligt informanten. **Den tredje** gruppen är en löst sammansatt grupp av svenska ungdomar i 14 till 18-årsåldern. Dessa ungdomar driver omkring i området på grund av att de inte har något att göra. Individerna kommer från samma område, skola och ungdomsgård. De har utfört skadegörelse och bilstölder. Slutligen finns **en fjärde grupp** bestående av ungdomar av svensk och utländsk härkomst. Denna grupp har en kärna på tre till fyra personer med omkring 10 till 15 löst anknutna. Dessa ungdomar dricker alkohol och klottrar. Polisen har även fått tips som tyder på att de använder narkotika, främst LSD och Ecstasy.

Informanten menar att det förekommer mycket ungdomsbrott i området i form av motsättningar mellan grupper, hot och misshandel. Mycket av dessa motsättningar är dock ”*mest snack*.” Han beskriver även att de tuffa ungdomarna håller sig mest i området:

Eftersom de är lite kungar i området vill de inte åka in till stan så mycket då de där bara är några i mängden.

De är trygga i området. De ”*vanliga ungdomarna*” åker mer in till stan på helgerna.

Informanten beskriver även ett gäng bestående av äldre personer. Detta kommer från en mer välbärgad del av området och består av personer över 25 år. Dessa kommer från socialgrupp 1 och 2 och har en hög andel föräldrar som är egna företagare. Denna grupp har hållit i hop i ca 10 år. Flera av dessa har bra utbildning. De sysslar framförallt med ekonomisk brottslighet, skalbolagsaffärer, narkotika och doping.

De fyra ungdomsgängen som här har beskrivits kan kännas igen i kartläggningen även om vissa detaljer skiljer sig åt.

Område D

För område D intervjuades två polismän. Den ene av dessa (polis 1) arbetade vid intervjutillfället i området, den andre (polis 2) hade arbetat i området och var fortfarande väl insatt i orådets problem.

Polisman 1 beskriver området som slitet och dåligt underhållet. I befolkningen i området finns en hög andel missbrukare, personer med psykiska problem, socialbidragstagare och ensamstående mödrar. Andelen invånare med invandrarbakgrund i området är liten. Kriminaliteten är mycket hög och vanliga brott är olaga hot, misshandel, bilstölder och bilinbrott.

Polis 1 ansåg att ungdomsgrupperna som finns i området inte har några av de kännetecken som brukar förknippas med gäng, till exempel organisation, territorier eller invigningsritualer. Det finns dock problematiska ungdomsgrupper i området, framförallt två grupperingar som har kopplingar till varandra. **Det ena** består av en äldre kärngrupp på cirka 5 individer i 24-årsåldern, alla svenskar. **Det andra** består av ett ospecifierat antal yngre personer som till stor del fungerar som hjälpredor åt de äldre. I praktiken är det svårt att särskilja dessa båda grupperingar från varandra. Ungdomarna är alla uppvuxna i området och har känt varandra sedan skolan. Den äldre grupperingen har anknytningar till andra kriminella grupper i Stockholmsområdet och begår brott tillsammans med dem. Brotten som de begår är till stor del inbrott. Informanten menar att de utför beställningsjobb. De har även begått vålds- och hotbrott och en viss handel med narkotika och anabola steroider förekommer. Medlemmarna är dock inte missbrukare av dessa substanser. Polisen har känt till dessa personer sedan början av 90-talet. Flera av medlemmarna i den äldre grupperingen satt eller hade suttit i fängelse.

Polis 2 menar att de gäng- och ungdomsproblem som finns i området är mycket överdrivna och till viss del skapade av polisen själva genom att dessa provocerat ungdomar. Det hela utvecklades under en period till ett ställningskrig mellan några ungdomar och några av poliserna som arbetade i området. De ungdomar som det handlar om är kriminellt belastade men inte så hotfulla och farliga som polisen ville göra gällande. Polis 2 menade att dessa ungdomar inte kan betraktas som något gäng utan mer som kamrater som vuxit upp tillsammans och umgås. Sammanhållningen mellan dessa är inte speciellt god och bråk mellan dem förekommer. Polis 2 menar även att detta område blivit ett begrepp och att det i media

har påståtts att ungdomar från området varit inblandade i brottsliga händelser vilket i efterhand visat sig vara felaktigt.

Polis 1 anser att en viktig orsak till dessa ungdomars problem är att de är uppfostrade av ensamstående mödrar som ”*inte kan sätta gränser*”. Polis 2 menar att användandet av gängbegreppet underlättar för polisen i deras interna kommunikation. Det är bekvämt och enkelt att identifiera en grupp, hur lös och diffus den än är. Man har en utpekbar enhet där själva individerna inte är så viktiga. Man kan plocka in personer i ”gänget” som det passar. Om man inte identifierade en grupp skulle man vara tvungen att identifiera enskilda individer i en högre omfattning och det är svårare.

Informanterna har inte varit inblandade i gängkartläggningen 1998 men de beskrivna gängen kan kännas igen i denna kartläggning. Även här skiljer sig dock beskrivningarna åt.

Område E

Den intervjuade polismannen ansåg att problemen i område minskat under de senare åren på grund av att man valt att satsat stora resurser där. Detta tyckte informanten varit bra men han menade att detta till viss del resulterat i att andra områden inte fått resurser att ta itu med sina problem.

Polismannen ansåg att det i området finns ett 10-tal ungdomar i åldrarna mellan 15 och 20 år som begår brott. Många av dessa är av utländsk härkomst. De äldre av dessa och ytterligare några äldre personer håller ihop i en löst sammansatt grupp som oftast samlas i ett lokalt centrum. Två till fyra deltar ofta och de har blivit dömda för brott, däribland rån, våldtäkter och narkotikabrott. De yngre ungdomarna håller sig i regel för sig själva men umgås ibland med de lite äldre. Informanten pratade inte om gäng i området utan om ”*grupper av typen kamratgrupper*” och han upplever dem inte som något stort problem.

Denna intervju genomfördes våren 1997. De här beskrivna gruppen finns dock beskrivna i 1998 års kartläggning.

Område F

Området brukar inte förknippas med brottslighet och sociala problem och den intervjuade polismannen uppfattade inte ungdomskriminalitet i området som något problem. Han ansåg inte att det fanns gäng i området. Med gäng menade informanten grupper som är hierarkiskt uppbyggda, har ledare och varaktighet över tid i åtminstone någon månad.

Vid intervjun framgick inte huruvida polismannen varit delaktig i gängkartläggningarna. I kartläggningen för 1998 beskrevs en löst sammansatt gruppering i området. Denna beskrivs dock inte som ett problem.

Område G

Informanten ansåg att det förelåg ett relativt litet problem med ungdomskriminalitet i området. Detta bestod i huvudsak av snatteri, skadegörelse och klotter. Hans definition av ett gäng var en grupp med ungdomar som ”*sysslar med grövre brott*.” Någon sådan grupp eller någon annan problematisk ungdomsgrupp menade informanten inte fanns i området. Han hänvisade till andra områden där han menade att sådana gäng fanns.

I intervjun framgick inte om informanten varit inblandad i 1998 års gängkartläggning men hans bild av gängsituationen i området stämmer väl överens med denna.

Område H

Polismannen menade att det fanns ett relativt litet problem med ungdomskriminalitet i detta område. De problem som fanns rörde främst klotter, snatteri och fylleri – främst folköl. Narkotika förekom i området men beskrevs inte direkt som ett ungdomsproblem. Med informantens definition på gäng - en ungdomsgrupp som begår brott tillsammans – saknade området gäng. Han menade dock att denna typ av gäng fanns i andra områden.

I gängkartläggningen från 1998 – vilken inte informanten deltog i – beskrivs ett antal lösa grupperingar i området.

Område I

Med gäng menar den intervjuade polismannen:

Ungdomar som umgås flitigt och begår kriminella handlingar tillsammans.

Det finns flera problematiska ungdomsgrupper i området, enligt informanten. Framförallt i ett relativt väl avgränsat delområde beskrevs en stor problematisk ungdomsgrupp finnas. Problem med ungdomsgäng i detta delområde har funnits sedan början av 90-talet. Dessa gäng är uppdelade efter ålder och informella ledare finns. Grupperna består av pojkar av både svensk och utländsk härkomst. De äldsta av dessa, de flesta över 20 år, är grovt kriminellt belastade och har bl a begått våldsbrott, stöldbrott, rån, narkotikabrott. Ungdomarna i området har en mycket stark känsla för sitt område och att komma därifrån ger dem en ökad status bland andra ungdomar:

Det räcker att säga att man kommer från XXX så öppnar sig dörrarna.

Informanten menar att det har utvecklats en subkultur i detta område och en viktig orsak till detta är den höga andelen invandrare. Ungdomarna känner inte att de hör hemma varken i Sverige eller i det gamla hemlandet (vilket i många fall är föräldrarnas hemland då många av ungdomarna är födda i Sverige) och skapar istället en identitet i detta område.

Informanten beskriver även en gruppering i ett annat delområde, som ställt till mycket problem. Detta består av en stor grupp svenska killar i 15-18 årsåldern. Dessa har framförallt ägnat sig åt skadegörelse och klotter. Några är även dömda för misshandel. De har varit för gamla för att gå på ungdomsgårdarna men har inte vågat åka in till centrala Stockholm på kvällarna. De har i stället dragit omkring i området och druckit alkohol, rökt hasch och vandaliserat. Problemet med denna grupp har dock minskat det senaste året då flera av dem börjat gymnasiet samt genom att polisen satt in extra resurser för att komma tillrätta med problemet.

Informanten ansåg att det finns bakomliggande problem som skapar ungdomsproblem och gängbildningar. Framförallt pekade han på problem inom ungdomarnas familjer och på de stora sociala problem i främst det förstnämnda delområdet.

Informanten är ganska nöjd med polisens bemanningssituation i området och han har medverkat vid gängkartläggningen 1998 och de här beskrivna gängerna kan där kännas igen.

Socialtjänstemännens bild

Område A

Den först intervjuade socialtjänstemannen var mycket skeptisk till att använda gängbegreppet för de grupper som fanns i området. Han menade att man istället bör använda begreppet kamratgrupper och han ansåg inte att det är självklart att dessa skall splittras. Människor är sociala varelser och att umgås i grupp är inte i sig något negativt.

Den andre tjänstemannen som intervjuades ansåg inte heller att det fanns några riktiga gäng i området, om man med gäng avser den typ som man menar finns i USA. Han menar att om man frågar tjugo socialarbetare om vad ett gäng är så får man tjugo olika svar. Det finns däremot flera grupper av ungdomar i området som "strular" och ibland begår brott tillsammans. Brottsligheten dessa grupper begår handlar oftast om att skaffa snabba pengar. Narkotikahandel (både som detaljister och grossister), inbrott, personrån, bank- och postrån med mera, förekommer. Mycket av pengarna går till eget narkotikamissbruk. En av grupperna, som han haft mycket kontakt med, består av 3-4 ledargestalter. Denna kärna består av ungdomar som umgåtts sedan barndomen. Runt dessa finns ungdomar som "*kommer och går*", en så kallad svans. Dessa deltar oftast bara tillfälligt och/eller under en kort tid i gruppen.

Dessa ungdomskonstellationer, menar informanten, bildas av ungdomar som ofta har misslyckats i skolan och kommer från socialt svaga familjer. De flesta mår på något sätt dåligt och brott och droger, menar denne, kan vara ett sätt att försöka fly från detta. Han pekar även på att det i området finns mycket sociala problem. Han anser att man måste fokusera på individens problem, inte gänget/gruppen och det är så han alltid har jobbat.

Område B

De båda informanterna menade att man bland kollegor i distriktet inte har någon speciell definition av vad ett gäng är. När de pratar om gäng kan detta mycket väl betyda tillfälligt uppkomna ungdomsgrupper. De ungdomsgrupper som finns i området består av personer som vuxit upp tillsammans och gått i samma skola. De anser att gäng av "amerikansk" typ inte finns i området.

Ibland samlas större grupper av ungdomar för att konfrontera någon grupp från något annat område. Om man åker in till stan eller någon annan förort, vågar man ofta inte åka ensam utan åker då tillsammans med kamrater. Den vanligaste kriminella sysselsättningen är att köpa och sälja saker, ofta stöldgods. Detta är överhuvudtaget vanligt i området och invånarna är oftast inte så benägna att blanda in myndigheter. De menar att gänggrupperna står för en stor del av brottsligheten i området men de säger också att det förekommer mycket brott som ej är gängrelaterat.

Socialtjänstemännen ansåg att det är naturligt för ungdomar att umgås i grupp tillsammans med kamrater. Detta ingår i frigörelseprocessen från föräldrarna. De som blir mycket beroende av kamrater har i större utsträckning problem i hemmet, till exempel alkoholmissbrukande eller psykiskt instabila föräldrar. Kompisarna blir en ersättning för ett tryggt hem. De anser även att det finns strukturella orsaker bakom problemen i området, framförallt pekar de på ekonomiska orättvisor.

Område C

Den förste informanten menade att de bland kollegorna inte hade någon specifik definition av vad ett gäng är. Begreppet diskuterades dock internt. När man använder begreppet menar man

inte gängbildningar av "amerikansk typ" - sådana finns inte i området -, utan mer löst sammansatta ungdomsgrupper.

Han ansåg att de grupper som polisen pekat ut i gängkartläggningen (1998) finns, men att de utpekade ungdomarna själva inte ser sig som gäng. Brotten dessa begått är hot och misshandel och man "dealar", det vill säga köper och säljer stöldgods. Allvarligare brott förekommer men är ovanliga. Grupperna har även varit inblandade i bråk med ungdomar från andra områden. Dessa bråk har dock oftast enbart handlat om hot och verbala konfrontationer.

Socialtjänstemannen menade att grupperna i sig kan skapa brottslighet. En del av ungdomarna skulle inte begå brott om de inte ingick i grupperingen. Dessa dras med när något händer. I grupperingarna finns det dock kärnor med ungdomar som planerar och gör brott tillsammans. Informanten menar att det finns ca tre i varje gruppering som det är stor risk för att de kommer att fortsätta med grövre brottslighet. Dessa har:

./../ stenhårda fasader, är känslökalla, saknar empati, anser sig ha rätt att agera bödel om de blir kränkta, mycket av detta är dock språkliga hot. Dessa ungdomar är oftast mer tongivande men är inte alltid de som utifrån sett ser ut att styra. De kan styra med små gester o s v.

Det finns skillnader mellan dessa och de som bara "hängar med" ett tag. En viktig skillnad är hemförhållandena. De mer aktiva kommer i högre utsträckning från splittrade familjer, har äldre syskon som är kriminella och det förekommer oftare missbruk och misshandel i någon form i hemmet. Informanten ansåg att det oftast finns någon anledning till att "de är som de är" och att de behöver gruppen på grund av detta. Informanten ansåg även att en grundläggande orsak till ungdomsbrottsligheten i området är fattigdom. Ungdomarna har behov av statussymboler för att hävda sig bland sina kamrater och då föräldrarna inte har råd att köpa dessa saker så skaffar de sig dessa på andra sätt.

Den andre informanten (som intervjuades per telefon) menade att det inte fanns några fasta gäng bland de ungdomar som denne arbetade med, ungdomar upp till 21 år. Däremot menade informanten att ungdomar umgås med varandra i olika strukturer och begår brott tillsammans, men detta menar denne inte är det samma som fasta gäng.

Område D

De två informanterna definierade ett gäng som:

en samling med många ungdomar. Dessa behöver inte vara kriminella men oftast är det någon av dem som begått brott.

De båda tjänstemännen ansåg att området är relativt fräscht och har trevlig arkitektur men har haft ett dåligt rykte sedan många år. Det finns stora sociala problem i området. Det gängproblem som förknippas med området under flera år menar de dock till stor del är en massmediaprodukt.

Det gäng som de ansåg funnits i området under många år består av personer som numera inte är några ungdomar; de flesta är mellan 20 och 30 år gamla. Denna grupp har inte haft någon ledare eller någon hierarkisk uppbyggnad och den består av personer som vuxit upp tillsammans i området. Dessa har begått olika typer av stöldbrott, däribland bilstölder samt har varit inblandade i slagsmål. Ungdomarna har vid flera tillfällen kommit i konflikt med polisen men informanterna menar att dessa konflikter i lika stor utsträckning är polisens fel som

ungdomarnas. Polisen provocerade ungdomarna och ungdomarna tyckte detta var lite kul och retades med polisen. Sedan gick det:

över styr lite. Konsekvensen blev hot och anmälningar mot varandra.

Ungdomarna som ingått i gänget kommer från ett fåtal familjer och flera av dem är släkt. Samtliga är svenska. Flera av dessa är fortfarande kriminella.

Informanterna ansåg generellt att det alltid finns en anledning till att det går snett för ungdomar. För problemungdomarna i detta område pekar informanterna på problem som finns i deras familjer. Det förekom både alkoholmissbruk och psykiska problem bland deras föräldrar och i flera fall saknas papporna. De ansåg att:

/.../ gäng orsakar inte ungdomsproblem utan är en konsekvens av dessa. Problemungdomar hittar varandra.

Den tredje socialtjänstemannen som intervjuades per telefon menade att det finns problem i området men att dessa har överdrivet. Det gängproblem som förknippas med området under flera år menar även denne är en ren massmediaprodukt.

Område H

Det som utmärker riktiga ungdomsgäng menade denne informant är att de är organiserade och att det finns starka band mellan medlemmarna. Denna typ av gäng finns inte i området. Grupperna i detta område är mer av typen umgängeskretsar eller grupperingar och han ansåg inte dessa som särskilt kriminella.

Informanten menar att området är välbärgat och att det finns relativt små ungdomsproblem här. Den ungdomskriminalitet som förekommer är bilstölder, inbrott, stöldbrott samt en del droghantering.

Informanten menar dock att ungdomsgängsproblem finns i andra delar av Stockholmsområdet, framförallt i de mer invandratäta områdena. Han menar att det i dessa områden samlas sociala problem och att ungdomarna känner sig tryggare om de tillhör gänggrupper.

Område I

De båda informanterna ansåg inte att det finns några gäng i Sverige och följaktligen inte heller i deras område. Gäng menar de finns i USA. Det som skiljer dessa gäng från svenska ungdomsgrupper är att de dels är mer kriminella och dels alltid ställer upp för varandra. Gänget fungerar där som en ersättning för familjen. Gruppen och kamraterna kan visserligen även här betyda mycket för ungdomarna men inte alls i samma utsträckning. De har familjer som är viktiga för dem.

Dessa tjänstemän arbetar i huvudsak inom det delområde som allmänt anses som problematiskt. De menade dock att detta områdes dåliga rykte är överdrivet och att de problematiska ungdomar som gett området dess dåliga rykte är få.

De ansåg dock att det finns en problematisk ungdomsgrupp i området. Denna består av fyra till sju ungdomar som är drygt 20 år gamla. De är uppvuxna tillsammans i området, några bor dock numera på annat håll. Dessa ungdomar är grovt kriminella och har begått bland annat grova rån och misshandelsbrott. I gruppen finns det en person som är mer tongivande än de

andra, men för övrigt är de relativt jämlika. Gruppen har inga speciella kännetecken såsom speciella kläder, tecken eller dylikt. Förutom denna grupp finns flera grupper av yngre ungdomar som begår olika typer av brott, bland annat personrån. Mellan flera av grupperna finns det kopplingar i form av familjeband. Inom dessa ungdomsgrupper, menar tjänstemännen, sker ett utbyte av kriminella färdigheter. Vissa är skickliga på något och kan lära andra.

Orsaken till att dessa ungdomar har problem och däribland begår brott anser informanterna i hög utsträckning beror på problem inom ungdomarnas familjer där våld, misshandel, kriminalitet och missbruk förekommit och de menar att dessa ungdomar därför i större utsträckning vänder sig till sina kamrater. Gemensamt för dessa ungdomar menar informanterna är att de har en stark misstro mot vuxna och myndigheter.

Intervjuer med två ungdomar

Dessa båda informanter bor och har verkat i ett område ofta utpekat för problem med kriminalitet och gäng. Området är ett av de där polis och socialtjänstemän intervjuats.³³ Den centrala målsättning med intervjuerna har varit att försöka belysa hur dessa informanter ser på gäng i området, främst utifrån egna erfarenheter. Vissa detaljer har förändrats så att personerna ifråga inte skall kunna bli igenkända. Dessa förändringar påverkar dock inte den generella bilden av dem.

Adam

Adam är drygt 20 år gammal och kom till Sverige tillsammans med sin familj vid 8 års ålder. Hans familj var politiska flyktingar. Efter att ha flyttat omkring i Stockholmsområdet under några år bosatte de sig i området.

Adam började sin brottsliga karriär med att snatta. Detta gjorde han mest för spänningens skull. Han lärde sig detta av en äldre kamrat. Han snattade mycket, godis mest, som han delade ut till kamrater. Spänning var här det viktiga. Han slutade snatta när han åkte fast. I 5:an och 6:an började han klottra tillsammans med några kamrater. Dessa hade tillsammans ett ”crew”, det vill säga en löst sammanhållen grupp som skriver ett gemensamt namn. Medlemmarna ”bombade” tunnelbanevagnar med sina ”tags”, vilket gav dem en kick. Denna aktivitet trappades ner när Adam började 7:an och ersattes av ett mer intensivt droganvändande. Han hade börjat röka hasch i mellanstadiet och från högstadiet rökte han dagligen, även i skolan. När han var påverkad blev han till och med mer aktiv i skolan. Han svarade mer på frågor, tog fler initiativ och så vidare. I högstadiet började Adam att umgås allt mer med äldre missbrukare. Han rökte till att börja med för att få ”kickar”, längre fram för att

³³ I samband med dessa intervjuer genomfördes även en begränsad fältstudie. Syftet med denna var att under en tid se hur gäng- och ungdomssituationen ser ut i ett område ofta förknippat med gäng och kriminalitet. Studien omfattade 30 kvällsbesök på mellan en och fyra timmar under hösten 1997, 1998 samt våren 1999. Informanterna Adam och Bill var ofta närvarande vid fältbesöken. Vid en del av besöken har även intervjuer med dessa genomförts. Platsen för studien har framförallt varit förlagd till ett ställe där ungdomar i de övre tonåren samlats. Syftet med denna delstudie var att själv på plats se och försöka identifiera spår av ungdomsgäng. Några sådana hittades inte. Därför har studien fått liten betydelse. Att jag inte hittat gäng i samband med denna fallstudie innebär inte att det inte finns gäng i området. Jag kan ha varit där vid fel tidpunkt eller vid på ställe. Om jag hittat något som kunde ha tolkats som gäng så hade detta däremot varit av ett större intresse och värt en mer framskjuten del i undersökningen. En inte oviktig sidoeffekt från denna delstudie var dock att jag fick insikt i vilken hög status och hur respekterade informanterna Adam och Bill var bland ungdomarna i området. Detta ökade deras trovärdighet.

”vara sig själv”. Ingen kunde se på honom att han rökt hasch. Han kunde dölja det både för sina föräldrar, socialarbetarna och polisen.

Han finansierade till att börja med sitt missbruk genom att låna och få pengar av sina föräldrar. Efterhand räckte inte detta och han började sälja hasch samt under en kort tid kokain. Han sålde inte främst för att tjäna pengar utan för att finansiera sitt eget missbruk. Oftast gick det inte ihop men han kunde röka mycket till en relativt låg kostnad. Han poängterar särskilt att han aldrig försökte rekrytera nya narkomaner och att han aldrig sålt till ungdomar. Han hade framförallt ett par äldre stamkunder som han sålde till. Efterhand tappade han kontakten med sina gamla kamrater och han slutade med sina andra fritidsaktiviteter, däribland idrott som fram till nu upptagit en stor del av hans fritid. Hela hans nya umgängeskrets rökte hasch. Dessa upplevde han inte som några egentliga vänner, det enda som förenade dem var att de rökte tillsammans. Under den tid han missbrukade vände hans gamla klasskompisar honom ryggen vilket han egentligen inte tycker var särskilt konstigt då han kan förstå att dessa kunde uppfatta honom och hans kompisar som farliga.

Adam har även provat heroin, kokain, amfetamin och några andra droger. Framförallt kokain har han använt som en ”festdrog”. Han undvek dock att använda denna drog i för stor utsträckning då han insåg faran med detta. Han har sett exempel på personer som blivit helt fast i kokainmissbruk, hur de kan bli som besatta av att uppnå detta ”lyckorus”. Adam har provat att röka heroin en gång men spydde och mådde allmänt dåligt.

Adam slutade att missbruka när han var drygt 20 år gammal. Han slutade på grund av att drogen inte längre gav honom någon positiv effekt. Det blev helt enkelt meningslöst att röka hasch. Han menar att det är vanligt att man börjar använda andra droger när hasch inte längre ger någon kick men han valde i stället att sluta helt. Bidragande orsak till att han slutade var även att han skämdes inför sina föräldrar. De visste inte om att han använde droger och han var rädd att de skulle upptäcka detta. När han slutade hade han abstinensproblem i cirka 2-3 veckor, men han tyckte inte att det var något speciellt allvarligt problem. Att han inte återfallit menar han delvis beror på att han engagerat sig hårt i sitt arbete. Detta har bland annat medfört att han inte träffat sina gamla kompisar. De har oftast precis gått upp när Adam går från arbetet och han är då för trött för att följa med dem ut och festa. Många av dessa är även numera ”horsare” – går på heroin, och/eller sitter i fängelse.

Vid tiden för intervjuerna (1997-1998) menade Adam att det inte fanns några ungdomar som ”hängde” i områdets centrum på nätterna. Vid början av 90-talet menade han däremot att det fanns mycket ungdomar och gäng där. Adam umgicks i ett som bestod av cirka 20 pojkar. Medlemmarna var uppvuxna i området och de flesta hade känt varandra från barndomen. De härstammade från olika delar av världen och det fanns ingen hierarki dem emellan. Det fanns ingen ledare utan man hittade på olika saker och de som ville följa med gjorde det. Ofta träffades man i områdets centrum vid midnatt och umgicks sedan fram till runt klockan 5.00-6.00 på morgonen. Där stod man och rökte hasch och drack alkohol och därifrån kunde sedan olika grupper utgå, för att till exempel gå och stjäla en bil, göra inbrott eller åka in till Stockholms city. Även Adam begick, förutom de drogrelaterade brotten, en del andra brott, däribland inbrott, dock i en relativt liten omfattning i jämförelse med flera av hans kamrater. Det som höll dem samman var vänskap och man ställde upp för varandra om det blev bråk med utomstående. Om man inte hade gjort något uppenbart dumt vill säga, då kunde man ”få stå sitt kast”. Vad detta skulle kunna bestå i framgick inte. Interna bråk kunde även förekomma, t ex om tjejer. När ungdomarna åkte in till centrum blev det ofta bråk. Eftersom de oftast kom i en stor grupp blev folk rädda och de fick ofta problem med att komma in på

krogar och restauranger. Bråk förekom med ungdomar från andra förorter. Adam har ibland dåligt samvete för att de som gäng givit sig på och slagit enskilda ungdomar. Slagsmålen var enligt honom sällan man mot man utan man slogs som ett gäng. Bråk och våld uppkom oftast genom smågruff, som berodde på att de ansåg att någon inte visat dem respekt. Adam menar dock att man egentligen aktivt sökte tillfällen för att slåss då detta gav en känsla av tillfredsställelse.

Bill

Bill kom till Sverige från ett utomeuropeiskt land när han var ett par år gammal. Han är nu drygt 20 år. Trots att mycket tid under skolåren gick åt till att begå brott gick han ur grundskolan med bra betyg. Han fortsatte därefter på en praktisk gymnasielinje, även här med gott resultat.

Bill har sysslat med olika typer av brott, framförallt den typ som handlat om att skaffa pengar, till exempel inbrott, rån och häleri. Detta har periodvis varit mycket lönsamt. Förutom denna brottslighet har han även begått en del våldsbrott. När han var yngre behövdes det inte mycket för att han skulle ”slå till”. Nuförtiden ”tänder” han inte lika lätt, men om han blir provocerad så tvekar han inte att slå till. Han är aldrig rädd i samband med bråk. Han och hans kompisar har dock ibland fått dåligt samvete efter det att de misshandlat personer. Det har hänt att de ringt anonymt till sjukhuset och frågat hur det har varit med dessa. Bill har aldrig slagit kvinnor, äldre, barn eller personer som varit i sällskap med barn och han har till och med bråkat med kompisar som gjort detta.

Han menar att när man börjat slå är det svårt att sluta. Man får en adrenalinkick, man blir upphetsad. Vid slagsmål handlar det om att skada eller skadas. Det är inte som i en boxningsmatch. På gatan handlar det om att inte bli nerslagen. Om man blir det kan man räkna med att få ett antal sparkar mot huvudet. Det handlar även om att man riskerar att träffa personen ifråga igen och att man därför måste sätta sig i respekt hos denne. Han anser att han bara givit sig på jämbördiga motståndare. Han har själv ”bara” behövt besöka sjukhus en gång på grund av slagsmål.

På grund av sitt förflutna måste Bill alltid vara på sin vakt när han åker in till Stockholms city. Han menar att de som han misshandlat alltid kommer ihåg honom medan han inte alltid minns dem. Han träffar ibland på personer som vill ge igen. Han försöker dock numera i det längsta att undvika bråk. Bill räknar dock med att han kan komma att möta sin överman.

Bill menar att det framförallt är behov av status och ”att vara någon” som är den viktigaste bakomliggande drivkraften till brottslighet bland ungdomar. Ett viktigt sätt att vara någon är att ha mycket pengar och därigenom kunna köpa statusföremål, spendera mycket pengar på restauranger, använda kokain med mera. Detta räcker dock inte för att erhålla status. Man måste även förtjäna denna status på andra sätt. Det är viktigt att ha ”riktiga vänner” och dessa får man genom att ”arbeta sig upp” genom att ställa upp för sina kamrater, till exempel genom att inte backa ur när en kompis har råkat illa ut. Denna respekt kan det ta lång tid att skaffa sig. Att ha mycket pengar men inga riktiga vänner innebär att man alltid måste försvara sig själv. Har man en tung guldkedja riskerar man att någon som är starkare tar den, man måste försvara den hela tiden. Har man skaffat sig riktiga vänner så står man aldrig ensam och detta vet andra i området om. Bråk uppstår i regel då bara när man åker till andra områden där ens status inte är känd. Bill menar att status som en ”big guy”, som han kallar det, har man erhållit när man inte behöver skryta med sina prylar, när alla vet att det man har, till exempel kläder och skor, är exklusiva och dyra även om det inte syns. Man är diskret och man behöver

sällan försvara sig. Alla i området vet att man kan försvara sig och att man har kamrater som alltid ställer upp. Att uppnå en sådan position tar tid och kräver en kombination av tuffhet och lojalitet. Denna status är dock oftast bara gångbar i området där man är känd och det kan därför innebära en risk att åka till andra områden. Meningen med att skaffa sig denna status är att känna att man är någon, att man är accepterad. För att bli accepterad i detta förortsområde är pengar och statussymboler generellt viktiga. Bill berättar att det kan vara så viktigt att ha en fin bil att många lägger ner så mycket pengar på den att de inte har råd med bensin för att köra den. Han upplever att han har skaffat sig status i detta område men han menar att det egentliga målet är att skaffa sig status i det övriga svenska samhället. Detta är dock svårare och kräver egenskaper som är betydligt svårare för honom att uppnå. Bill beskriver att det sätt på vilket man skaffar sig dessa statussymboler på är viktigt. Det ger mindre status att snatta eller stjäla dem. Man skall köpa sakerna, dock inte med pengar som man arbetat och sparat ihop. Pengarna man handlar för kan dock gärna vara stulna.

Andra orsaker till brottslighet som Bill pekar på är behov av pengar till drogskulder och grupstryck – man kan inte backa ur när en kompis behöver hjälp.

Bill menar att i princip alla gäng i området använder alkohol och att de flesta har provat narkotika, som det finns gott om i området. Han menar att sättet att få tag på och använda droger, liksom vilka substanser som brukas, kan ses som en slags klassfråga. De som har gott om pengar kommer inte i kontakt med de negativa aspekterna av droganvändandet och kan välja mellan att använda till exempel hasch, kokain eller partydroger. Det är de som måste begå brott, låna eller som tvingas prostituera sig för att få pengar till droger som mår dåligt av drogerna.

Bill menar att de flesta droganvändarna strävar efter att använda kokain, bland annat på grund av att det är en mycket dyr och därför representerar framgång. De ”fattiga” och mindre framgångsrika får hålla till godo med hasch. När man skall fira till exempel nyår, sparar många i området ihop pengar till kokain. Bill tillhör de framgångsrika och har använt kokain och han pratar flera gånger lyriskt om drogen.

Bill menar att det finns gäng i området. Han har själv umgåtts med en grupp kamrater som han kallar ett gäng. Han säger dock att de grupper som han avser med gäng inte är några riktiga ”amerikanska gäng”. De gäng som finns och har funnits i området har inga namn, inga formella ledare, inga kännetecken eller speciella kläder. Han anser att dessa attribut bara är tecken på att grupp har ett behov av att känna sig betydelsefullare än vad de egentligen är.

Det som utmärker gängen i området är att de oftast består av personer som har känt varandra sedan mycket länge. Informella ledare som ofta får sista ordet när man skall besluta något kan dock utkristalliseras i grupperna. Denne är någon alla har respekt för och som man automatiskt vänder sig till. En regel som Bill menar finns och som är viktig inom gängen är att man inte begår brott tillsammans med ett annat gäng. Även att visa varandra respekt är viktigt. Vilken status medlemmarna har verkar delvis vara beroende av ålder. De som hänger kvar i gängen under flera år är de som skaffar sig status och ”blir något där”. Om man inte lever upp till de informella reglerna som finns, till exempel att ställa upp för varandra, blir man inte respekterad av andra och stannar i regel inte i gänget eller blir utfrusen.

Bill delar upp de brottsliga ungdomarna i området i två grupper, ”förortsgängen” och ”stadsgängen”. Förortsgängen består av ungdomar som inte har så hög status, som har lite pengar och sysslar med kriminell verksamhet som inte är så lönsam. Dessa håller sig främst i

den egna förorten och bråkar och slåss i regel mer, då de måste hävda sig mer än de som uppnått en högre ställning. Stadsgängen har högre status och sysslar med mer lönsam brottslighet. De åker ofta in till centrala Stockholm och går på restauranger och krogar. Bill menar att det finns en strikt hierarki mellan dessa olika grupper och individer och grupper av "*lägre rang*" lyder gäng av "*högre rang*".

Den grupp som Bill umgicks med under många år bestod av ett 15-tal individer från olika delar av världen och var välkänt i området. Denna grupp hade hög status. Medlemmarna kände varandra sedan lågstadiet och har hållit ihop sedan dess. Han betraktar dessa som sina riktiga vänner, och sådana kan bara personer bli som man i princip har "*bott med i flera månader*" och som man känner både utan och innan, vars föräldrar man känner till liksom problem i deras familjer och så vidare. Dessa vänner har fortsatt att umgås trots att de numera inte begår brott tillsammans.

Ytterligare en person har intervjuats, Cesar. Han intervjuades bara vid ett tillfälle och därför läggs mindre vikt vid denna informant. Denne var medlem i den av Bill ovan beskrivna grupp. Även han kommer ifrån ett utomeuropeiskt land, är drygt 20 år gammal och uppvuxen i området. Han beskrev att han under tonåren begick "*alla typer av brott förutom bank- och postrån*". Det vanligaste brottet var bilstölder. Han begick brott mest för spänningens skull, men även för att ha "*lite pengar i fickan*". Enligt Cesar var det dock inga större summor det handlade om. Våldsbrott var också vanligt förekommande. Han och hans kompisar åkte in till centrala Stockholm för att bråka. Det räckte ofta med att någon tittade lite konstigt på honom för att han skulle slå till. Han har rökt hasch men ej använt andra droger. Cesar menar att han inte är eller har varit med i något gäng. Han har enbart umgått med kompisar. Han känner i princip alla i samma åldersgrupp i området och menar att inga grupperingar här finns eller har funnits som kan betraktas som gäng.

Finns det gäng i Stockholm?

Svaret på denna fråga, som även var studiens första frågeställning, är avhängigt hur vi definierar begreppet. Vad är ett gäng för något? När vi har svarat på denna fråga kan vi svara på frågan om det finns gäng i Stockholm eller ej. Hur vi definierar termen gäng här avgör inte enbart frågan om det finns gäng i Stockholm eller ej utan det avgör även om frågan är intressant att ställa.

Någon gemensam definition av vad ett gäng är för något existerar inte vare sig inom forskarvärlden, bland poliser och socialarbetare eller bland allmänheten. Vare sig i Sverige eller i USA, som kan ses som gängfenomenets hemland. Kriminologerna Ball och Curry (1995) menar till och med att begreppet är en meningslös etikett påklustrad på ungdomar av det vuxna samhället. De menar vidare att olika grupper i samhället som använder begreppet, till exempel polisen, media, socialtjänst och forskare har sina egna bilder av vad ett gäng är för något och dessa bilder bygger på olika intressen de olika grupperna har i frågan. Deras intressen är i sig så olika att de sannolikt inte kommer att kunna acceptera en gemensam definition. Ball och Curry menar vidare att mycket av definitionsförvirringen beror på att man använder sig av olika metoder för att skapa definitioner och de drar slutsatsen att gängforskarna inte varit medvetna om vilken strategi de använt.

Även om definitionen av gäng inom den amerikanska gängforskningen skiljer sig åt har många det gemensamma att de ser gäng som något organiserat, hierarktiskt uppbyggt och brottsligt. Några exempel på sådana inflytelserika definitioner är Trasher's definition från 1927:

The gang is an group originally formed spontaneously, and then integrated through conflict. It is characterized by the following types of behavior: meeting face to face, milling, movement through space as a unit, conflict, and planning. The result of this collective behaviour is the development of tradition, unreflective internal structure, esprit de corps, solidarity, morale, group awareness, and attachment to a local territory (Trasher 1963:46).

Millers definition:

.../ a self-formed association of peers, bound together by mutual interests, with identifiable leadership, well-developed lines of authority, and other organizational features, who act in concert to achieve a specific purpose or purposes which generally include the conduct of illegal activity and control over a particular territory, facility, or type of enterprise. (Miller 1975:121).

Kleins definition:

.../ any denotable adolescent group of youngsters who (a) are generally perceived as a distinct aggregation by others in their neighborhood, (b) recognize themselves as a denotable group (almost invariably with a group name), and (c) have been involved in a sufficient number of delinquent incidents to call forth a consistent negative response from neighborhood residents and/or law enforcement agencies (Klein 1971:1428 kolla sidan).

samt det amerikanska justitiedepartementets definition:

.../ a youth gang is commonly thought of as a self-formed association of peers having the following characteristics: a gang name and recognizable symbols, identifiable leadership, a geographic territory, a regular meeting pattern, and collective actions to carry out illegal activities.^{xi}

I Sverige finns inga studier som visar på att gäng av denna ”amerikanska” typ finns här. I de svenska studier som beskrevs i kapitel två^{xii} har man inte kunnat finna gäng i enlighet med de ovan beskrivna amerikanska gängdefinitionerna. Dessa amerikanska definitionerna kan här kontrasteras mot den definition som Fondén och Sarnecki använde i en av dessa studier. De definierade nätverk/ungdomsgäng som:

/.../ en grupp bestående av minst tre personer som umgås. (Fondén och Sarnecki 1996:19)

En liknande definition hade Centralförbundet för socialt arbete i sin kartläggning av ”Ligabrottsligheten” 1941 även om man här dessutom betonar brottsligheten:

/.../ en sammanslutning i brottsligt syfte av tre eller flera personer, vilka tillhoppa begått minst tre brott. (Centralförbundet för Socialt Arbete 1941:42)

Vad är det då media och polisen avseer när man under den andra halvan av 1990-talet beskrivit ett uppblussande gängshot i Sverige. Är det ett nytt problem som de senaste studierna missat att se på grund av bl a metodvalet (analyser av kriminalstatistik)? Denna studie tyder inte på att så är fallet. Nedan ska resultaten från de fem delstudierna i detta avseende sammanfattas.

Polisen beskriver, utifrån gängkartläggningarna, en gängsituation i Stockholm med många men löst sammansatta gäng. I den första kartläggningen slår man fast att det inte handlar om:

/.../ kriminella gäng som exempelvis finns i USA och andra delar av Västeuropa. (1995:3).

De har valt att:

/.../ använda ordet gäng i denna kartläggning trots att vi oftast pratar om lösare ungdomsgrupperingar

Utredarna anser med andra ord att det de kallar gäng oftast är lösare ungdomsgrupperingar och definitivt inte av den typen som finns ibland annat i USA. Termen gäng byts successivt i de senare kartläggningarna ut mot termen grupperingar. I den sista kartläggningen används gäng i princip bara i rapportens titel.

Även i de efterföljande kartläggningarna håller de fast vid att de flesta av gängen/ungdomsgrupperingarna är av lös (eller mycket lös) karaktär. Det finns dock även grupperingar av mer organiserad karaktär. I kartläggning ett varnar utredarna för att vissa delar av länet håller på att få en utveckling mot mer organiserade och slutna gäng. I de två övriga kartläggningarna menar de att det finns konstellationer som är mer organiserade och brottsaktiva. Dessa mer organiserade gäng beskrivs dock inte som några gäng av ”amerikanska” mått.

Media rapporterade relativt mycket om dessa tre kartläggningar. Rapporteringen följde relativt väl kartläggningarnas resultaten och slutsatserna. Trots detta blev rapporteringen något mer alarmistisk då man ofta tagit ut vissa av kartläggningens resultat ur sitt sammanhang. Man fokuserade i stor utsträckning på att gängen blivit fler samt på kartläggningarnas redovisningar av antal gäng. Även vissa rubriker visade ett visst alarmistiskt inslag (t ex ”Stockholm – våldets stad”). Tidningarna lät dock rapporternas författare i stor utsträckning uttala sig och tona ner och nyansera gängproblemet i Stockholm.

Polisen beskriver i stort sett samma gängsituation i sina områden som gängkartläggningarna visar och i flera fall är det de intervjuade polismännen som har varit informanter till den sista kartläggningen. De grupper och gäng som informanterna beskriver kan kännas igen i kartläggningarna. Informanterna har dock i stor utsträckning velat tona ner problemen med gäng. De flesta har menat att man inte har ”amerikanska gäng” i sina områden; de grupper man har är inte organiserade, hierarktiskt uppbyggda, använder gemensam klädstil e d. De grupper som finns är löst sammansatta och beskrivs ofta mer som kamratgrupper där ungdomarna känt varandra sedan barndomen. Dessa grupper begår brott och i speciellt i ett område beskrivs en grupp som funnits under många år som anses som problematisk.

Även de flesta av de intervjuade socialtjänstemännen hade ”amerikanska gäng”, explicit eller implicit i åtanke när de pratade om gäng. Ett sådant gäng beskrivs som en mer organiserad grupp än de som fanns i informanternas områden. De grupper/gäng som de beskrev fanns var betydligt mer löst sammansatta ungdomsgrupper och kan sammanfattas med en informants ord:

En samling med många ungdomar.

I samtliga områden, utom utom ett, finns det ungdomsgrupper av den senare definitionen som beskrivs begå mer eller mindre allvarlig brottslighet.

De två ungdomsinformanterna som intervjuats menar utifrån sin kännedom om ett specifikt område i Stockholm att ungdomsgängen minskat från första halvan av 1990-talet till den andra. Detta tvär emot medias och polisens bild av problemet. Den ene informanten menar dock att man inte kan jämföra dessa grupper med de ”amerikanska gängen”. Gängen i området hade inga namn, inte formella ledare, inga specifika kännetecken eller kläder. Sådana gäng menar han inte fanns eller hade funnits i området.

Enligt resultaten i denna studie fanns det inget alarmerande gängproblem i Stockholm under andra halvan av 1990-talet - trots att man i media (oftast med uppgifter från polisen) beskrev ett sådant. En hypotes till varför denna föreställning uppkommit under denna period är kopplad till polisens gängkartläggningar. I och med att polismyndigheten i Stockholms län avsatte resurser för att kartlägga ungdomsgäng gjordes dessa till ett uppmärksammat problem. Genom den metod man sedan valde att genomföra kartläggningen, och de efterföljande kartläggningarna, på kunde man sedan uppvisa att Stockholm hade ett stort antal gäng. Kartläggningarna genomfördes (i huvudsak) genom enkätstudier där man frågade poliser som arbetar med ungdomsproblem efter gäng utan att direkt definiera vad man avsåg med begreppet. Poliserna rapporterade in alla grupperingar som de hade i sina områden och när man läser kartläggningarna så beskriver dessa till största delen mycket löst sammansatta grupper av ungdomar vilka till största delen inte verkar vara speciellt hotfulla eller problematiska.³⁴ Detta verkar de båda utredarna själva ha uppmärksammat eftersom de tonar ner gängproblemet i rapporterna och i deras framträdande i media som de gjorde i samband med att rapporterna offentliggjordes. Media fokuserar dock även i detta sammanhang i stor utsträckning på antalet gäng och ökningarna som kan utläsas av kartläggningen. Detta kan ha bidragit till en ökad uppmärksamhet rent allmänt om gäng vilket sedan speglades i media. Att gängfenomenet får mycket uppmärksamhet kan troligen vidare kopplas till att begreppet

³⁴ Exempelvis menade polisinformanten i område C att de ”gäng” som fanns i hans område egentligen inte var av den typ som han uppfattade att kartläggarna egentligen var ute efter. Han rapporterade ändå in de grupper som han uppfattade fanns i hans område som gäng.

allmänt verkar associerad med en föreställning om de "amerikanska" gängen, ett både både hotfullt och spektakulärt fenomen.

Orsakar ”gäng” brott?

Denna studies andra frågeställning handlar om att hitta det i gängen som på något sätt är en oberoende variabel i förhållande till brottslighet. Ett gäng, oavsett hur detta definieras, måste ha en ”gägegenskap” eller några ”gägegenskaper” som i sig orsakar brott eller åtminstone eskalerar detta på ett betydande sätt. Denna/dessa egenskaper bör vara något som enbart gäng har och som därmed skiljer dessa från andra grupper.

Eftersom gäng/subkultursproblematiken har varit ett tema som kriminologin utvecklats och skapats omkring (Bursik och Grasmick 1993:112) så bör svaret på frågan kunna hittas i de kriminologiska teorierna och i den kriminologiska forskning. Har man fokuserat så mycket som man gjort omkring gäng inom brottsforskningen så bör dessa rimligtvis ses som i sig orsakande av brottsligheten. Med gäng menas här även alla med gäng mer eller mindre synonyma begrepp såsom liga, nätverk, problematisk grupp, subkultur när dessa förknippas med ungdomar. Det centrala är att man pekar ut gruppen som det viktiga, inte individen, för att förklara och förstå varför ungdomar begår brott.

I den tidigare redovisade teorigenomgången hittades dock inga sådana ”gäng”-egenskaper. Som tidigare nämnts så uppstår en uppenbar risk för cirkelresonemang om man inkluderar brottslighet som en del i gängdefinitionen. Snarare har de redovisade teorierna behandlat gäng som en beroende variabel. Gäng/subkulturer förklaras av sociala desorganisation som uppstår på grund av fattigdom, reaktion mot misslyckande att uppnå av samhället uppställda mål på grund av strukturella hinder (orättvisor) (Cohen, Cloward & Ohlin), ett medel till anpassning i enlighet med underklassbefolkningens referensramar (Miller), riter för att uppnå vuxenhet (Bloch och Niederhoffer), ökade möjligheter till reproduktion (Palmer och Tilley) och som ett rationellt val som förbättrar individens möjligheter att konkurrera om knappa resurser (Sullivan, Venkatesh och Sanches-Jankowski). Brookin-Weiner och Horowitzes har en mer strukturell förklaringsmodell till gängfenomenet. Hur stort problem gäng anses vara i samhället beror på vilken politik som för tillfället dominerar. Sutherlands och Matzas inflytelserika teorier handlar om mekanismer inom grupper när de väl skapats och förutsätter att det finns en övervägande del av personer i gruppen med kategoriseringar som gynnar lagbrott (Sutherland) eller att en grupp av ungdomar med kriminella erfarenheter är en fruktbar miljö för utvecklande av ett tillstånd av ”drift” (Matza). Detta utesluter dock inte att olika mekanismer kan förstärka brottsligt beteende hos ungdomar när de umgås i gäng/grupp men detta kan inte ske om inte de faktorer som gör att gängen bildas först föreligger. Ingen av dessa teorier kan sägas bidra till att lösa problemet med att hitta den eftersökta gägegenskapen som i sig skulle vara en oberoende faktor till brottslighet.

I det följande ska jag titta på vad som framkommit i denna studie om relationen mellan gäng och kriminalitet.

I poliskartläggningarna pekar man på att gängen i hög grad består av invandrarungdomar men de båda författarna pekar i alla tre kartläggningarna på att detta beror på sociala faktorer. Arbetslöshet, splittrade familjer, social utslagning, segregerade bostadsområden är faktorer som man pekar på. Det handlar inte om ett invandrarproblem utan om sociala problem som drabbar invandrare. Detta beskrivs även på ett flertal ställen i medias rapportering omkring dessa kartläggningar. I rapporterna menade man även att främlingsfientlighet och rasistiska gäng uppkommer genom påverkan av vuxna, föräldrar och andra med negativ inställning till invandrare. I media uttryckte de båda kartläggarna det som att: ”*mycket kommer från köksbordet när föräldrarna pratar.*” Trots att dessa tre kartläggningars syfte varit att

kartlägga gängproblemet i Stockholm och att man hittat en hel del gäng så tonar de båda utredarna ner problemet i rapporterna. I stället betonar man olika socio/ekonomiska orsaker som orsakande de i de flesta fallen mycket lösa grupperingarna som i rapporterna definieras som gäng.

I medias rapportering omkring kartläggningarna fokuserade man i stor utsträckning på att gängproblemet var kopplat till invandrarungdomar, vilket är en slutsats i rapporterna. Rapporternas författare får dock i flera intervjuer möjlighet att betona att det inte handlar om ett invandrarproblem utan ett socialt problem, en slutsats som även beskrivs i rapporterna. Överhuvudtaget betonas i media att det finns bakomliggande orsaker till att det bildas gäng. Dagens Nyheter skriver t ex att: *"Social utsatthet i samhället skapar längtan efter gängens sociala trygghet, en trygghet som du inte kan få någon annanstans"*. På samma tidnings ledarsida pekar man ut arbetslöshet och sociala problem som bidragande orsaker till gängbildningar. Gängsituationen i Stockholm beskrivs i media inte som en förklarande faktor utan som något som uppstår på grund av något annat. Man problematiserade fenomenet.

Orsaker till gäng och ungdomsproblem som **närpoliserna** pekar på är "slitna" områden, sociala problem och att ungdomarna i stor utsträckning uppfostras av ensamstående mödrar som inte kan sätta gränser. En informant menade att det omtalade gängproblemet som fanns i ett område hade skapats i en konflikt med vissa polismän, vilket leder tankarna till Traschers (1963/1927:25ff) hypotes att gäng skapas genom att kamratgrupper kommer i konflikt med omvärlden. Denne polisinformant menade även rent generellt att gäng till stor del konstrueras av polisen utifrån deras behov i den interna kommunikationen. En informant menade att gängen i sig kan skapa brott genom att gängen drar till sig personer som annars inte skulle begått brott.

De flesta av de intervjuade **socialtjänstemännen** beskrev att det fanns problematiska ungdomsgrupper i de områden de arbetade i. Informanterna, med ett undantag, ansåg dock inte att dessa grupper i sig var orsaken till ungdomarnas brottslighet utan de menar att uppkomsten av dessa grupper är resultatet av andra faktorer. De pekar på att dessa ungdomar i stor utsträckning kommer ifrån familjer med sociala problem, till exempel alkoholmissbruk, våld och psykiska problem. Dessa problem gör att ungdomarna i högre utsträckning söker sig till kamrater. Informanterna i område B uttrycker detta som att:

Kompisar blir en ersättning för ett tryggt hem.

Några av informanterna pekar även på ekonomiska orättvisor och fattigdom i områdena som förklaringar till problemen. Gruppbyggningarna är med andra ord inte det egentliga problemet enligt de flesta informanterna. En socialtjänsteman uttryckte att:

Gäng orsakar inte ungdomsproblem.

En informant hade dock en avvikande åsikt i denna fråga. Denne menade att dessa grupper i sig kan skapa brottslighet genom att en del ungdomar dras med i brottsliga aktiviteter när de ingår i gruppen. Dessa skulle inte ha begått brott om de inte varit med i gruppen.

Trots några avvikande åsikter så blir slutsatsen att de intervjuade närpoliserna och socialtjänstemännen ville tona ner gängproblematiken i sina områden och att man inte lägger någon tonvikten på gäng som förklaring till de ungdomsproblem som finns där.

Det som har hållit samman de grupper som ungdomsinformanterna Adam och Bill beskriver är vänskap och att man ställer upp för varandra om det blir bråk. Bills beskrivning av gängsituationen i området är betydligt komplexare än Adams. Gäng är viktigare för Bill. Detta verkar bero på att status och respekt är viktigare för honom. För att få respekt behöver man kamrater som man kan lita på. Har man inte det så måste man hela tiden försvara sig mot andra på egen hand. Ett viktigt mål med denna typ av kamratgrupper är med andra ord att försvara varandra. Det blir då centralt att man kan lita på varandra, att ens kamrater ställer upp, att man är lojala. Att bli en "tight" grupp underlättas av att man har känt varandra länge och vet att alla verkligen ställer upp för varandra i vått och torrt. Min tolkning av ungdomsinformanternas syn på gäng är att de uppstår på grund av att det finns problem i områdena som dessa kan tillfredsställa.

Slutsatsen utifrån dessa datakällor som jag anser att man kan dra, även om det finns två informanter med delvis avvikande åsikter, är att ingen egentligen pekar på att gäng är orsaken till brottslighet och andra ungdomsproblem. Man pekar tvärt emot oftast på att, i linje med den kriminologiska forskningen, gäng är en konsekvens av andra problem.

Analys och diskussion

Resultaten i denna studie tyder på att ungdomsgäng, enligt informationskällorna, inte är något stort problem i Stockholm. Man hänvisar ofta till att gäng av den ”amerikanska” sorten inte finns här. Det är dessa som är de riktiga gängen. De grupper som finns i Stockholm utgör i de flesta fallen inte några större problem och man menar att dessa grupper i sig inte skapar kriminaliteten. Resultat stödjer den kriminologiska forskningen och teoribildningen om gäng. I denna pekas på andra förklaringar till att gängen skapas, t ex socieekonomiska orsaker.

Best (1999:80ff) menar att gängen ofta i USA beskrivs i konspiratoriska termer och att det därför inte är konstigt att man oroar sig för dessa där. Han skriver:

It is striking how often the image of conspiracy appears in American history. At one time or another, Americans have denounced and warned against the dangers posed by conspiracies of witches, Catholics, slaves, Jews, abolitionist, Freemansons, carpetbaggers, the Ku Klux Klan, capitalists, workers, racketeers, white slavers, drug smugglers, Communists, outsiders, agitators, and on and on. (ibid:82)

De ”amerikanska” gängen beskrivs, både av de amerikanska kriminologiska forskarna och i den amerikanska populärlitteraturen, lite tillspetsat som konkurrenter till det övriga samhället genom att de hävdar en auktoritet över ett geografiskt område som de är beredda att försvara mot andra gäng – ”småstater” – och övriga samhället med hjälp av våld. Finansieringen av dessa ”stater” i staten sker genom grov brottslighet, ofta genom narkotikabrott och beskyddarverksamhet, och konkurrensen mellan de olika gäng handlar om möjligheterna att finansiera sin ”stat” och dess invånare. Denna typ av ”stater” anses finnas framförallt i de amerikanska storstädernas fattigare områden. Hur vanligt förekommande dessa amerikanska gäng är ligger utanför denna studies ram att bedöma. Det intressanta här är, som tidigare påpekats, mitt intryck utifrån denna studie att det är till denna bild man refererar när man använder gängbegreppet i samband med ungdomar och brott i Sverige.

Här ska vidare diskuteras några olika förklaringar till varför gängproblemet även i Sverige blivit ett så omtalat och omskrivet problem trots att det inte verkar existera något sådant problem här.

Ungdomsgäng är, som tidigare beskrivits, ett ofta förekommande tema i svensk media. Här beskrivs ofta en bild av gäng som något mycket farligt och hotfullt och trots att media tonade ner dess hotfullhet i samband med gängkartläggningarna har man i flera fall rubriker om gängens farlighet som inte stämmer överens med innehållet i artiklarna. Resultatet av denna studie tyder dock på att detta är en överdriven bild av faran med ungdomsgäng i Stockholm, en slutsats som får stöd av övrig svensk forskningen på området.

I Sverige har ingen mer systematisk studie om medias rapportering om gäng genomförts. Några amerikanska studier finns dock som tyder på bristande samband mellan gängförekomst och rapporteringen om dessa i media (Perrone och Chesney-Lind 1997:96ff, Miller 1976 (referererat i Morash 1983:328) och Leiber m fl 1998). Detta ligger i linje med andra studier om media och brott som visar på en diskrepans mellan medias rapportering och statistik som försöker mäta brottslighet. Estrada (1997) visar i en studie av svensk massmedias rapportering om ungdomsvåld att den ökning som media rapporterades om under slutet av 1980-talet inte hade motsvarighet i kriminalstatistiken och offerundersökningar (Estrada 1997:65ff). Johnson (1995 och 1997) och Hvifelt (1994) visar att brottsrapportering i svenska TV-nyhetsprogram inte speglade den till polisen anmälda brottsligheten. Grova brott, framförallt våld och mord

var överrepresenterade i förhållande till andra brott. Även Sacco (1995:143) och Welch, Fenwick och Roberts (1997:474ff) har i amerikanska studier visat på brist i samband mellan medias rapportering om brott och statistik om brott.

En annan fråga är hur och om det som rapporteras i media om brott påverkar sin publik. Takata och Zevitz (1990) och Pryor och McGarrells (1993) studier om sambandet mellan folks uppfattning om gäng och medias rapportering om dessa tyder på att medias bild mest påverkar uppfattningen om gängproblemet hos de som inte är så berörda av problemet. Pryor och McGarrells menar att ungdomsgängsproblemet skapas genom stereotyper som media presenterar. Framförallt TV nyhetsreportage om gäng påverkar uppfattningen att gäng är ett allvarligt problem i den icke lokala kontexten dock inte i tittarens omedelbara omgivning. I den lokala omgivningen är det mer på egna erfarenheter och informellt samtal som man bygger uppfattningen om problemet på. Takata och Zevitz pekar bland annat på att vuxnas syn på gäng formas till en större del av media än de ungas och att media ofta har en bild av gängaktiviteter som mer formaliserade och strukturerade än vad den i själva verket är. Därför menar författarna att vuxna tenderar att se färre men "farligare" gäng än ungdomar. Ungdomar tolkar däremot sin omgivning mer utifrån egna erfarenheter och ser gäng som lösare grupper och ser därför fler men mindre "farliga" gäng. Dessa studier kan tolkas som att media främst påverkar när annan kunskap saknas. Sådant som i det här fallet handlar om den icke lokala kontexten och sådant som man inte (i detta fallet de vuxna) kommer i direkt kontakt med.

Om den bild som framförs i media om brott och gäng inte speglar något faktiskt förhållande och kanske inte direkt påverkar dem som problemet egentligen berör måste syftet med denna rapporteringen fylla någon annan funktion än att beskriva och informera om detta fenomen/problem. Nedan ska några möjliga förklaringar diskuteras.

En funktion kan ligga i ett strukturellt beroendeförhållande mellan polisen och media. För denna förklaring är massmedias struktur en viktig faktor. Hur innehållet i mediaprodukten ser ut beror till stor del på nyhetsredaktionens bedömning av nyhetsvärde samt av det selektiva användandet av nyhetskällor (Sacco 1995:141-154). Vissa grupper får större möjligheter än andra att uttrycka sin syn på problem och på sätten att handskas med dessa. Polisen har på grund av sin position en central roll som källa för brottsnyheter (Welch m fl 1997:488) och ges därför stora möjligheter att framföra sitt perspektiv samt uttrycka hur de anser att detta skall hanteras. Ericson (1995:84 ff) visar genom en innehållsanalys av brottsnyheter i nyhetstidningar samt genom intervjuer med poliser och journalister att polisen i Sverige är en mycket central och viktig informationskälla för media om brott. Fischerman^{xiii} (Sacco 1995:150) menar vidare att så länge polisen är en rutinkälla för brottsnyheter kommer media att förstärka ett opinionsklimat som uppmärksammar "*crime in the streets*" och polisens arbete med detta. Han menar att relationen mellan polis och media är strukturell och båda parter tjänar på samarbetet - media får nyheter från en källa som de kan anse som pålitlig och polisen kan framföra sina behov av ökade resurser samt visa på sin betydelse och vikt (Welch 1997:490). Båda parter kan här tjäna på att gäng betraktas som ett allvarligt och hotande problem. Sanches-Jankowski (1991:285ff) menar att polisens roll som huvudkälla vid denna typ av nyheter beror på att nyhetsjournalister sällan försöker kontakta gängmedlemmar för att få deras bild av händelser. Detta menar han beror på att det kan vara svårt att träffa dem och att få dem att ställa upp på intervjuer men även att man ofta har mycket begränsad tid på grund av deadlines och därigenom inte kan fördjupa sig i ett reportage. Journalisterna blir beroende av polisen som källa. Han pekar vidare på (ibid:285ff) det i detta sammanhang viktiga faktumet att nyhetsmedierna har ett profitintresse i sin verksamhet och att inslag eller

artiklar om gäng ofta är bra nyheter då de lockar tittare/köpare. Detta bland annat för att de ofta innehåller våld och man kan få en misstänkt identifierad förövare, ett ungdomsgäng, utan att peka ut några enskilda personer. Gärningsmännen får härmed en ”identitet”.³⁵ Se vidare om detta i inledningskapitlet.

Ur detta perspektiv skulle man kunna se rapporteringen omkring gäng i media som ett sätt för polisen att peka på ett allvarligt problem och därigenom öka uppmärksamheten kring samt vikten av sitt arbetsområde. Media får å sin sida bra och säljande nyheter att rapportera om. Med tanke hur svensk media verkar rapportera om gäng och polisens roll i denna verkar detta inte vara en helt orimlig beskrivning av situationen under andra halvan av 90-talet i Sverige.

En annan förklaring till rapporteringen omkring ”gängproblemet” i media skulle kunna handla om social kontroll av minoritetsgrupper. Man kan här dra paralleller med Chiricos, Eschholz och Gertz (1997:342-357) studie om sambandet mellan nyhetskonsumtion och rädsla för brott i USA. I deras undersökning fann man bara en grupp som visade ett positivt samband mellan nyhetskonsumtion och rädsla för brott. Denna bestod av vita kvinnor i åldern 30-54 år och sambandet gällde bara TV-nyheter. En innehållsanalys av vem som framställdes som offer i TV-nyheter visade att det var just denna grupp som oftast framställdes som brottsoffer. Författarna hänvisar till Gerbner (1980)^{xiv} när de drar slutsatsen att vita kvinnor i USA, genom att framställas som offer, görs uppmärksamma på hur den sociala maktstrukturen ser ut. De ”tränas” till att se sig själva som maktlösa. Detta genererar rädsla, osäkerhet och beroende och fungerar som ett instrument för social kontroll. Man kan med anknytning till detta resonemang dra paralleller med hur de områden beskrivs där gäng påstås finns i Stockholm (och i andra storstäder). Beskrivningen av dessa områden, som ”gettoaktiga”, brottsliga och terroriserade av ungdomsgäng (invandrargäng), bidrar till att skapa ett dåligt självförtroende bland dem, mestadels invandrare, som bor där. Att bo i ett problemområde är att vara en del av problemet. Det motverkar att invånarna börjar ställa krav på förändringar av sin situation. De sätt dessa områden skildras på, däribland de påstådda gängen i dem, blir på detta sätt ett instrument för kontroll av en viss kategori människor.

Christie och Bruun presenterar i boken ”Den gode fienden” (1985) en hypotes till varför narkotikaproblemet fått en så stor uppmärksamhet som det fått. De menar att narkotika har valts ut att få en roll som ”fiende” i samhället; en ”god” fiende som en stor majoritet av invånarna kan enas om är ansvarig för en mängd olika samhällsproblem.

En sådan ”lämplig” fiende bör uppfylla några grundläggande villkor:

- Fienden måste definieras så att inte de som utpekats stör mäktiga intressen i samhället
- Fienden skall kunna definieras som farlig, djävulsk och omänsklig
- Fienden är så farlig att extraordinära åtgärder inte ifrågasätts
- Bra fiender är sådana som inte dör. Man kan vinna delsegrar och vara framgångsrik i sin kamp men fienden finns alltid kvar
- Fienden definieras vagt så att det är svårt att se om den blir starkare eller svagare

³⁵ En intressant analogi till detta resonemang är att en av informanterna i föreliggande studie; en av polismännen i område D, pekar på att användandet av gängbegreppet även kan underlätta för polisen i deras interna kommunikation. Det kan vara bekvämt och enkelt att identifiera en grupp, hur lös och diffus den än är. Man har en utpekbar enhet där själva individerna inte är så viktiga och man kan plocka in personer i ett gäng som det passar. Om man inte identifierade en grupp skulle man vara tvungen att identifiera enskilda individer i en högre omfattning och detta kan vara svårare.

- Det måste ligga någon sanning bakom problemet. Problemet kan inte vara helt taget ur luften (ibid: 63-65).

Med ett anläggande av detta perspektiv på gängfenomenet skulle man kunna se användandet av detta i ett större strukturellt sammanhang. Gäng, såsom dessa presenteras i media, passar in på flera av de kännetecken som definierar en lämplig fiende. De påstådda gängen består oftast av resurssvaga invandrarungdomar från förorten och man jämför dessa med maffia, MC-gäng och "amerikanska" gäng. Gängen är så vagt definierade att de kan innehålla nästan vad som helst. Gäng är på det sättet odödliga som fiende - man förändrar bara definitionen vid behov. Det blir då även svårt att se om problemet förändras. Eftersom ungdomsproblem finns så är dock inte problemet helt gripet ur luften.

Denna goda fiendes funktion kan här ses som ett sätt att försöka dölja andra mer grundläggande, och därmed mer svåråtgärdade problem som ligger bakom bland annat ungdomsbrottslighet och drogmissbruk bland unga. Man kan till exempel friskriva föräldrar och samhälle från ansvar när det går snett för ungdomar. Ungdomarna "förförs" av de onda gängen och det är där de lär sig både brottsliga attityder och att begå brott. Ungdomarna skapar själva sina problem. Med dessa argument kan man motivera omfattande ingrepp mot ungdomar för att rädda dem undan att fastna i ungdomsgäng med både brottslighet och missbruk som konsekvenser. Kan man bara rädda en ung person undan kriminalitet, gäng och droger så är det värt kraftiga inskränkningar för de övriga.³⁶ Hagedorn använder ett liknande resonemang när han menar att en syndabock behövs för att förklara varför de flesta inte blir rika i det amerikanska samhället i enlighet med "the american dream". Ungdomar passar bra in i denna roll:

.../ the American dream .../ need a scapegoat at all time. With the fall of communism, it has been vital to find someone on whom to vent our fury, someone on whom we can displace our feelings of insecurity. Dark-skinned gang drug dealers are as good an enemy as any we could find. So we have allowed the government to wage a war on our own youth.
(Hagedorn 1998:211)

Med Christie och Hagedorns resonemang har gäng rollen att avleda fokus från större och allvarigare samhällsproblem. Mer specifikt skulle gäng här kunna ses som en del i en förklaringsmodell där ansvaret för brottslighet och andra ungdomsproblem läggs på den enskilde individen. Foucault teorier omkring makt och kunskap kan här användas för att belysa detta resonemang. Makt menar Foucault är inget som utövas av ett subjekt eller mot ett annat subjekt, utan utvecklas i relation mellan människor och innebär begränsningar för vissa och möjligheter för andra. Makt är inte något som kan förvärfvas, fräntas eller delas med andra utan handlar om relationer mellan människor (Foucault 1974:35ff). Makt kan ses som en social process som åstadkommer verkligheten. En process ordnar tid och rum och tillhandahåller därmed betingelserna för den till synes givna verklighetens själva existens. Denna maktens skapande förmåga utvecklar sig framför allt diskursivt, i ett användande av språket för att differentiera, klassificera och avgränsa, såväl teoretiskt som praktiskt (Swartling 1998:68). Till makt knyts kunskap som en ouplöslig enhet. Foucault skriver:

³⁶ I detta sammanhang kan man spekulera i om den amerikanska fokuseringen på gäng kan ha fungerat som en enkel och funktionell förklaring till deras höga brottsnivå. En stor del av brottsligheten beror på att ungdomar "förför" ungdomar i ungdomsgängen och i mindre utsträckning på t ex sociala problem och orättvisor. Kriminologernas intresse för gängdiskursen kan då ha fungerat som legitimering för denna typ av förklaring och därmed bidragit till att de verkliga orsakerna till problemen undanhållits.

/.../ makt och vetande direkt förutsätter varandra; att det inte finns något maktförhållande utan att ett därmed sammanhängande område av vetande skapas och att det inte heller finns något vetande som inte samtidigt förutsätter och utbildar ett maktförhållande (Foucault 1974:37-38)

Makten differentierar, klassificerar och avgränsar, den verklighet vi upplever oss leva i och maktens praktiker av observationer, klassifikation, uteslutande, avgränsande osv har sin teoretiska motsvarighet i vetandets praktiker. Dessa kräver detta praktiska ordnande från maktens sida för att kunna fullfölja sitt sakligt observerande och mätande för att överhuvudtaget ha något objekt att studera och analyser. Makt och vetande reduceras till obegriplighet utan varandra (Swarling 1998:71). För att kunskap skall bli betraktad som "riktig" måste den ges legitimitet. En sådan legitimitet är till exempel universitetssystemet. Här utrustas både personer och teorier med en viss bestämd kvantitet legitimitet och tyngd som är gångbar. Hur stor denna legitimitet är beror sedan på vilken relativa position personen som har denna kunskap har i systemet. En professors uttalande har större tyngd än en students. Denna makt/kunskap bildar en diskurs som gör viss typ av kunskap sann och självklara. Men varje diskurs våldför sig på verkligheten genom att tvinga in den i en uppsättning kategorier och begreppsliga fällor. Med språkets hjälp konstruerar vi objekt och inför en ordning som aldrig funnits (Hörnqvist 1996:164-165).

Vad gäller gäng kan man säga att dessa på detta sätt definieras som ett föremål för analys. Till denna konstruktion knyts forskning från auktoriserat håll, universitet och polis, genom att medel tillförs. Genom denna forskning bekräftas vikten av föremålet för analysen, det vill säga ungdomsproblem. Vad kan då detta resonemang ha för betydelse för synen på gäng? Till att börja med kan man se på ungdomsbrottslighet på två sätt.

- 1) Individens historia har liten betydelse. Individerna har ett fritt val att bete sig som han vill och väljer i varje situation sitt handlande. Hur blir då individen brottslig? Här kommer brottsliga kamrater och gäng in. Individerna lär sig av sina kamrater, i gruppen, i gänget hur och varför man skall begå brott. Här är det individen och dennes kriminella omgivning som är problemet. Här uppstår inget problem var man skall förlägga problemet, individen och gänget. Dessa kan straffas, vårdas eller sättas in speciella åtgärder emot, t ex att splittra gänget, tilldela polisen speciella resurser för att bevaka och störa, föra register över gängmedlemmar osv.
- 2) Det andra sättet att se på individen är att vi har en individuell historia som bestämmer och/eller påverkar våra framtida val. Brottsligt beteende kan här inte skyllas på individen utan på sådant som hänt i individens historia, till exempel uppfostran och problem i samband med denna. Vidare kan dessa problem i sin tur ha påverkats av samhällets fördelning av resurser som i sin tur påverkar föräldrars möjligheter att ta hand om sina barn. Med detta synsätt blir det svårt att lägga skulden för brottslighet på individen själva. Brottslighet beror på andra mer grundläggande faktorer.³⁷

³⁷ Ett exempel här är kriminologerna Holmberg och Sveris studie från 1964 där två grupper av brottslingar jämförs. Den ena gruppen bestod av 50 stycken dömda kassaskåpstjuvar. Dessa betecknades som persistenta brottslingar. Den andra gruppen (kontrollgruppen) bestod av 50 personer som erhållit vilkorlig dom för stöld. Författarna pekar utifrån studiens resultat på två, för brottslighet och asocialt beteende, riskhöjande faktorer: psykisk rubbning i familjen och förekomsten av asocialitet i familjen (för båda faktorerna handlar det om föräldrar eller syskon). Om asocial hemmiljö skriver man att den "...är en av de få [faktorer] i undersökningen, om vilken man kan säga, att den mycket väl kan utgöra en direkt orsaksfaktor [för brottslighet]." Med asocialitet i hemmiljön menar man framförallt kriminalitet och alkoholmissbruk. I de persistenta brottslingarnas hemmiljö förekom minst en av dessa faktorer för drygt hälften av individerna medan i kontrollgruppen förekom detta för

Av dessa båda synsätt blir gäng viktigt i det första som en del i en brottsförklaringsdiskurs. I denna diskurs blir forskning och uttalanden om ett samband mellan gäng/grupp och brottslighet viktig. Enligt detta resonemang blir varje tillfälle man skriver i media om att gäng begår brott en bekräftelse av denna diskurs. Gäng kopplas samman med brott men man förklarar inte hur. Varje gång man forskar om gäng så utgår man ifrån att gäng har med brottslighet att göra. Man befinner sig inom denna diskurs och trots gängforskningens problem att bekräfta gängs betydelse för brottslighet (se kapitel 2)^{xv}, fortsätter gäng och grupp vara en vanlig och accepterad förklaring till att ungdomar begår brott. I de tre gängkartläggningar som denna uppsats tagit som utgångspunkt har gäng pekats ut som ett allvarligt problem, även om man betonar att vi inte har så allvarliga problem med detta som i USA (vi kan dock få detta om vi inte aktar oss). Dessa studier har genomförts av polisen, som i sig bör kunna anses ha hög auktoritet på området, med hjälp av forskare knutna till universitet. Dessa bör kunna anses som innehavare av legitimerad kunskap och dessa forskar på ett område där det råder en i det närmaste hegemonisk syn på problemet. Kunskapen som produceras i denna forskning stödjer brottsförklaringsdiskursen.

Vem har då ett intresse av denna typ av förklaring? Ett svar på denna fråga är att vi alla kanske har det. Alternativet till att förstå ungdomsbrottsligheten på detta sätt är en grundläggande förändring av samhället, en förändring in i något okänt som vi kanske i grund och botten är rädda för. Därför upprätthålls illusionen av att vi gör något åt problemet på det sätt som vi gör genom att lägga ansvaret på de enskilda individerna.

var femte. Psykisk rubbning förekom i 34 procent av de persistenta brottslingarnas hemmiljö, motsvarande siffra för kontrollgruppen var 12 procent. Om detta skriver författarna att ” Även om man i detta fall får vara försiktig med några slutsatser förefaller det allmänt sett mycket troligt, att psykisk rubbningar hos de närmaste anhöriga i familjekretsen bör kunna utgöra en för asocialt beteende riskskapande faktor.”

Avslutning

Synen på gäng som ett allvarligt problem är inte lika utbredd i Sverige som i USA. Vi bör dock ha gängfenomenet under observation, inte på grund av att det verkar utgöra något större problem i sig utan för att det finns intressen som försöker sprida den amerikanska synen på gäng och åtgärder mot dessa till Europa och Sverige.

I ett samarbetsprojekt om europeiska gäng initierat av amerikanska gängforskare kartlägger och söker man efter gäng i europeiska städer. Projektet har hittills resulterat i ett antal arbetsgrupper och i fyra konferenser (Oslo, Holland ...) ^{xvi} från 1998 och framåt. Inslaget av amerikanska kriminologer och gängforskare har både på konferenserna och i arbetsgrupperna varit mycket stort. Kommentarer när jag presenterade ett kortare paper med utgångspunkt i denna studie på en av dessa konferenser (Oslo 1999) och menade att vi i Stockholm inte kan sägas ha något allvarligt gängproblem, var att jag inte sökt på rätt ställen eller ställt för strikta krav på hur ett gäng skulle se ut. Detta blir förstäligt om man läser hur en av initiativtagarna till samarbete, den amerikanske gängforskaren Malcolm Klein, grundade sin kunskap om gäng i Stockholm. Han genomförde under ett besök i Stockholm 1992 en analys av gängsituationen här som byggde på några tidningsartiklar samt en egen observationsstudie. Han drog utifrån detta slutsatsen att gäng finns i Stockholm. Han skriver: "*On one evening's tour with a Stockholm police officer, I found them [street gangs] gathered at the open market at Kungsgatan and in the underground area of Sergels torg*" (1996:65).³⁸ På detta sätt kan man med all sannolikhet hitta gäng överallt där man söker. Frågan blir vad användandet av begreppet på detta sätt tillför och förklarar samt syftet bakom att använda det på detta sätt.

Utifrån Braithwaite (1989) hypotes att kriminologi blivit en exportindustri för USA skulle man kunna säga att synen på gängproblemet riskerar att bli (eller har blivit) en av dess exportprodukter. Han skriver "*.../ American criminologists /.../ communicate words of wisdom to countries that manage their crime problems much more effectively than the United States*" (Braithwaite 1989:6). Man kan fråga sig vad kriminologer från ett land som påstår sig ha ett gängproblem som ökat från 2000 gäng med 100 000 gängmedlemmar 1980 till mer än 23 000 gäng med mer än 650 000 medlemmar 1995 (U.S Department of Justice 1997) ^{xvii} har att tillföra länder i Europa där gäng inte anses vara något allvarligare problem.

Braithwaite menar att det finns anledning till oro över att man inte enbart exporterar amerikansk kriminologi utan även ett amerikanskt brottsproblem genom synen att det är experter av olika slag och inte invånarna själva som är de som kan lösa brottsproblemet.

När det gäller gängproblematiken i Stockholm är kanske inte den största faran att detta problem kommer att öka utan faran, anser jag, ligger i de åtgärder som vi, med bistånd av idéer från USA,³⁹ i framtiden kan tänkas sätta in mot föreställningen av ett ökande sådant problem och i förlängningen kanske mot ungdomar överhuvudtaget.

³⁸ Kriminologer hemmahörande i Stockholm skulle knappast definiera dessa brokiga skaror av personer på dessa platser som gäng.

³⁹ Exempelvis beskriver Davis (1990:283) hur föräldrar i Californien arresteras på grund av deras barns gängdeltagande och en sammanställning som gjorts utifrån "Institute for Intergovernmental Research" (<http://www.iir.com/nygc/gang-legis/#State>) visar att minst 31 av USA:s 50 delstater (1999) har speciellagstiftningar för gängkriminalitet. I dessa finns ofta både definitioner av vad som skall anses som en gängmedlem, gängbrott osv. samt olika möjligheter för domstolarna att utdöma hårdare straff för gängmedlemmar. I t ex Floridas delstatslagstiftning står bl a följande:
Florida 874.04. Criminal street gang activity; enhanced penalties

Referenser:

- Ball, R., A. & Curry, G., D.** (1995): "Criminology: Purposes and Methods for Defining "Gang"." *Criminology*, vol 33, no 2, s 225-245.
- Bergström, G. & Boréus, K.** (2000): *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Best, J.** (red) (1995): *Images of Issues. Typifying Contemporary Social Problems*. New York: Aldine de Gruyter.
- Best, J.** (1999): *Random Violence. How We Talk about New Crimes and New Victims*. Berkley & Los Angelse & London: University of California Press.
- Bjerre, A.** (1907): *Kriminalpsykologiska studier 1, Bidrag till Tjufnadsbrottens psykologi*. Stockholm: Nordstedt & söner.
- Bjurström, E.** (1997): *Hög och låg, smak och stil i ungdomskulturen*. Akademisk avhandling. Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Stockholms universitet. Umeå: Boréa.
- Bloch, H., A. & Niederhoffer, A.** (1958): *The Gang. A study in Adolescent Behavior*. New York: Philosophical Library.
- Braithwaite, J.** (1989): *Crime, shame and reintegration*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brattin, S., R. & Hill, K., G. & Abbott, R., D. & Catalano, R., F. & Hawkins, J., D.** (1998): "The Contribution of Gang Membership to Delinquency Beyond Delinquent Friends." *Criminology*. vol 39, no 1, s 93-115.
- Brookin-Weiner, H. & Horowitz, R.** (1983): "The End of the Youth Gang." *Criminology*. vol 21, no 4, s 585-602.
- Bruinsma, G., J., N.** (1992): "Differential Association Theory Reconsidered: An Extension and its Empirical Test ." *Journal of Quantitative Criminology*. vol 8, no 1, s 29-49.

Upon a finding by the court at sentencing that the defendant is a member of a criminal street gang, the penalty for any felony or misdemeanor, or any delinquent act or violation of law which would be a felony or misdemeanor if committed by an adult, may be enhanced if the offender was a member of a criminal street gang at the time of the commission of such offense. Each of the findings required as a basis for such sentence shall be found by a preponderance of the evidence. The enhancement will be as follows:

- (1) (a) A misdemeanor of the second degree may be punished as if it were a misdemeanor of the first degree.
- (b) A misdemeanor of the first degree may be punished as if it were a felony of the third degree. For purposes of sentencing under chapter 921 and determining incentive gain-time eligibility under chapter 944, such offense is ranked in level 1 of the offense severity ranking chart. The criminal street gang multiplier in s. 921.0014 does not apply to misdemeanors enhanced under this paragraph.
- (2) (a) A felony of the third degree may be punished as if it were a felony of the second degree.
- (b) A felony of the second degree may be punished as if it were a felony of the first degree.
- (c) A felony of the first degree may be punished as if it were a life felony.

- Bursik, Jr., R. & Grasmick, H., G.** (1993): *Neighborhoods and Crime. The Dimensions of Effective Community Control*. New York: Lexington Books.
- Centralförbundet för Socialt Arbete** (1941): *Ligabrottsligheten*. Stockholm: Kooperativa förbundets bokförlag.
- Chiricos, T. & Eschholz, S. & Gertz, M.** (1997): "Crime, News and Fear of Crime: Toward an Identification of Audience Effects." *Social Problems*. vol 44, no 3, s 342-357.
- Christi, N. & Bruun, K.** (1985): *Den gode fienden*. Kristianstad: Raben & Sjögren..
- Cloward, R. & Ohlin, L., E.** (1960): *Delinquency and Opportunity*. London: Routledge & Kegan Paul Ltd.
- Cohen, A.** (1955): *Delinquent Boys. The Culture of the Gang*. London: Routledge & Kegan Paul Ltd.
- Cohen, A. & Lindesmith, A. & Schuessler, K.** (1956): *The Sutherland Papers*. Bloomington: Indiana University Press.
- Davis, M.** (1990): *City of quartz. Excavating the future in Los Angeles*. London: Pimlico.
- Downes, D., M.** (1966): *The Delinquent Solution. A Study in Subcultural Theory*. London: Routledge & Kegan Paul Ltd.
- Emler, N. & Reicher, S.** (1995): *Adolescence and Delinquency*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Ericson, C.** (1995): "Snuten och murveln". *En studie av polisens roll som källa till pressens brottsrapportering*. C-uppsats. Kriminologiska institutionen: Stockholms universitet.
- Esbensen, F-A. & Huizinga, D.** (1993): "Gangs, Drugs, and Delinquency." *Criminology*. vol 31, no 4, s 565-587.
- Esbensen, F-A. & Deschenes, P., E.** (1998): "A multisite Examination of Youth Gang Membership: Does Gender Matter?" *Criminology*. vol 36, no 4, s 799-827.
- Estrada, F.** (1997): "Ungdomsvåld: Upptäckten av ett samhällsproblem – ungdomsbrottslighet i svensk dagspress 1950-1994." *Sociologisk forskning*. no 4, s 51-72.
- Estrada, F.** (1999): *Ungdomsbrottslighet som samhällsproblem. Utveckling, uppmärksamhet och reaktion*. Avhandlingsserie Nr 3. Kriminologiska institutionen: Stockholms universitet.

- Estrada, F. & Flyghed, J.** (red.) (2001): *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. Lund: Studentlitteratur.
- Fiske, J.** (1989): *Understanding Popular Culture*. London & New York: Routledge.
- Foucault, M.** (1974): *Övervakning och straff*. Lund: Arkiv förlag.
- Fondén, C. & Sarnecki, J.** (1996): *Brottsliga ungdomsnätverk i Stockholm 1995*. Brottsliga nätverk/ungdomsgång, rapport 7. Stockholm: Samordningskansliet för brottsförebyggande åtgärder.
- Fondén, L.** (2001): ””Gola aldrig ner någon”. Intervjuer med personer som i tonåren misstänkts för brott.” I: Estrada, F. & Flyghed, J. (red.), *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. s 222-259. Lund: Studentlitteratur,.
- Gaylord, M., S. och Galliher, J., F.** (1988): *The Criminology of Edwin Sutherland*. New Jersey: Transaction. Inc.
- Guneriussen, W.** (1996): *Aktör, handling och struktur. Grundproblem i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Giddens, A.** (1984): *The Constitution of Society. Outline of the Theory of Structuration*. Cambridge: Polity Press.
- Hagan, J.** (1988): *Modern Criminology. Crime, Criminal Behavior, and its Control*. Singapore: McGraw-Hill International.
- Hagedorn, J.** (1995): *Forsaking Our Children. Bureaucracy and Reform in the Child Welfare System*. Chicago: Lake View Press.
- Hagedorn, J.** (1998): *People and Folks. Gangs, Crime and the Underclass in a Rustbelt City*. Chicago: Lake View Press.
- Hirschi, T. & Gottfredson, M.** (1980): *Understanding Crime. Current Theory and Research*. Beverly Hills: Sage.
- Holmberg, S. & Sveri, K.** (1964): *Persistenta och temporära brottslingar*. Stockholm: Kriminalvetenskapliga institutet vid Stockholms universitet. Avdelningen för allmän kriminalvetenskap och kriminalpolitik, nr 6.
- Horowitz, R.** (1990): "Sociological Perspectives on Gangs: Conflicting Definitions and Concepts." I: Huff, C., D. (red), *Gangs in America*. s 37-54. Newbury Park & London & New Delhi: Sage.
- Huff, C., R.** (1990): *Gangs in America*. Newbury Park & London & New Delhi: Sage.
- *Hvitfelt, H.** (1994): *En studie i brott. Aktuellt, Rapport och TV4-Nyheterna granskade*. Media Monitor Näringslivets Mediainstitut.

- Hörnqvist, M.** (1996): *Foucaults maktanalys*. Stockholm: Carlsson.
- Jankowski, M., S.** (1991): *Islands in the Street, Gangs and American Urban Society*. Berkeley & Los Angeles & Oxford: University of California Press.
- Johnson, M.** (1995): *Brott som nyhet. En kvalitativ studie av brottsinnehållet i tre svenska TV-nyhetsprogram under 1991*. C-uppsats. Kriminologiska institutionen: Stockholms universitet.
- Johnson, M.** (1997): "Många mord i ABC." *Etik och kriminaljournalistik*. no.1, s 6.
- Johnson, M.** (2001): "Graffiti – utifrån målarnas synvinkel. En intervjustudie med 16 graffiti målare i Stockholm." I: Estrada, F. & Flyghed, J. (red.), *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. s 260-292. Lund: Studentlitteratur.
- Johnstone, J., W., C.** (1983): "Recruitment to a Youth Gang." *Youth & Society*. vol 14, no 3, s 281-300.
- Kinberg, O.** (1955): *Kriminologiska grundproblem*. Särtryck ur kriminologisk handbok. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Klein, M., W.** (1971): *Street Gang and Street Workers*. Englewood & Cliffs & New Jersey: Prentice-Hall.
- *Klein & Maxson 1989 (går denna att finna???) se vidare i Barsik & Grasmick 1993)**
- Klein, M.** (1995): *The American Street Gang. The Nature, Prevalence and Control*. New York & Oxford: Oxford University Press.
- Klein, M., W.** (1996): "Gangs in the United States." I: *European Journal on Criminal Policy and Research: Europe meets U.S. in Crime and Policy*. s 63-80. Amsterdam & New York: Kugler Publications.
- Klein, M. & Kerner, H-N. & Maxson, C. & Weitekamp, E.** (red.) (2001): *The Eurogang Paradox. Street Gangs and Youth Groups in the U.S. and Europe*. Netherlands: Kluwer Academic Publishers.
- Klein, M.** (2001): "Resolving the Eurogang Paradox." I: Klein, M. & Kerner, H-N. & Maxson, C. & Weitekamp, E. (red.), *The Eurogang Paradox. Street Gangs and Youth Groups in the U.S. and Europe*. s 7-19. Netherlands: Kluwer Academic Publishers.
- Kornhauser, R.** (1978): *Social Sources of Delinquency*. Chicago: University of Chicago Press.
- Kvale, S.** (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Kjaer Jensen, M.** (1995): *Kvalitativa metoder för samhälls- och beteendevetare*. Lund: Studentlitteratur.

- Layder, D.** (1993): *New Strategies in Social Research*. Cambridge: Polity Press.
- *Leiber, M., J. & Sandstrom, K., L & Engstrom, T. & Puls, M.** (1998): "A Constructionist Analysis of Newspaper Reporting of Gang Problems in a Midwestern State." I: Jensen, E. L. (red.), *The New War on Drugs: Symbolic Politics and Criminal Justice Policy*. s 71-86. (in ort): Anderson Publishing Co. and Academy of Criminal Justice Sciences.
- Lilly, J., R. & Cullen, F., T. & Ball, R., A.** (1995): *Criminological Theory. Context and Consequences*. Thousand Oaks & London & New Delhi: Sage.
- Länskriminalpolisens integrationsgrupp** (1998): *Rapport om kriminella gäng, rasism och Främlingsfientlighet*. AA-191-78645-97.
- Maxson, C., L. & Klein, M., W.** (1990): "Street Gang Violence: Twice as Great, or Half as Great?" I: Huff, C., D. (red.), *Gang in America*. s 71-100. Newbury Park & London & New Delhi: Sage.
- Matza, D.** (1964): *Delinquency and Drift*. New York & London & Sidney: John Wiley & Sons.
- Mays, L., G. & Winfree, Jr., L., T. & Jackson, S.** (1993): "Youth Gangs in Southern New Mexico: a Qualitative Analysis." *Journal of Contemporary Criminal Justice*. vol 9, no 2, s 134-145.
- Merton, R.** (1968): *Social Theory and Social Structure*. New York: The Free Press.
- Miles, M. & Huberman, A., M.** (1994): *Qualitative Data Analysis, An Expanded Sourcebook*. Thousand Oaks & London & New Delhi: Sage.
- Miller, W., B.** (1958): "Lower Class Culture as a Generating Milieu of Gang Delinquency." *Journal of Social Issues*. vol 14, no 3, s 5-19.
- Miller, W.** (1975): *Violence by Youth Groups as a Crime Problem in Major American Cities*. Washington, D. C: National Institute for Juvenile Justice and Delinquency Prevention.
- Miller, W.** (1990): "Why the United State Has Failed to Solve its Youth Gang Problem." I: Huff, C., D. (red.), *Gangs in America*. s 263-287. Newbury Park & London & New Delhi: Sage.
- Moderata samlingspartiet** (2000): *Rätten att känna trygghet*. Höstkampanj 2000. Stockholm: Riksdagskansliet.
- Monti, D., J.** (1991): "The Practice of Gang Research." *Sociological Practice Review*. vol 2, no 1, s 29-39.
- Moore, J.** (1998): "Introduction." I: Hagedorn, J., *People and Folks. Gangs, Crime and the Underclass in a Rustbelt City*. Chicago: Lake View Press.

- Morash, M.** (1983): "Gangs, Groups, and Delinquency." *The British Journal of Criminology*. vol 23, no 4, s 309-335.
- Ohlsson, L., B. & Swärd, H.** (1994): *Ungdom som samhällsproblem*. Lund: Studentlitteratur.
- Ohlson, L., B.** (1997): *Bilden av den "Hotfulla ungdomen"*. Lund: Värpinge Ord & Text.
- Ordbok över svenska språket** (1929) *Svenska akademien*. Tionde bandet. Lund: Lindstedts univ. – bokhandel.
- Palmer, T., C. & Tilley, C., F.** (1995): "Sexual Access to Females as a Motivation For Joining Gangs: An Evolutionary Approach." *The Journal of Sex Research*. vol 32, no 3, s 213-217.
- Perrone, P., A. & Chesney-Lind, M.** (1997): "Representations of Gang and Delinquency: Wild in the Street?" *Social Justice*. vol 24, no 4, s 96-116.
- Persson, M.** (1981): *Avvikande delkulturer – en teoretisk och empirisk granskning*. Stockholm: Brå-rapport 1981:3.
- Pettersson, T.** (1998): *Etnicitet och brottsliga nätverk bland ungdomar i Stockholm som misstänks för våldsbrott*. Stockholm: Barn och ungdomsdelegationen.
- Pettersson, T.** (2001): "Etnicitet och ungdomsbrottslighet." I: Estrada, F. & Flyghed, J. (red.), *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. s 180-221. Lund: Studentlitteratur.
- Polismyndigheten i Stockholms län** (1995): *Kartläggning beträffande kriminella ungdomsgäng samt främlingsfientlighet och rasism i Stockholms län*.
- Polismyndigheten i Stockholms län** (1997): *Rapport om kriminella gäng, rasism och främlingsfientlighet i Stockholms län*. AA 489-961/97.
- Polismyndigheten i Stockholms län** (1998): *Regional hotbilda-bedömning för polismyndigheten i Stockholms län*. 36/1998.
- *Pryor, D. & MacGarrell, E.** (1993): "Public Perceptions of Youth Gang Crime. An Exploratory Analysis", *Youth & Society* (in nr och sida)
- Sacco, V. F.,** (1995): "Media Constructions of Crime." *ANNALS, AAPSS*, vol 539, s 141-154.
- Sarnecki, J.** (1983): *Brottsliga ungdomsgäng*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, Forskningsenheten, Rapport 1983:2.
- Sarnecki, J.** (2001): "Brottsliga nätverk i Stockholm." I: Estrada, F. & Flyghed, J. (red.), *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. s 144-179. Lund: Studentlitteratur.

Sarnecki, J. & Pettersson, T. (2001): "Criminal Networks in Stockholm." I: Klein, M. & Kerner, H-N. & Maxson, C. & Weitekamp, E. (red.), *The Eurogang Paradox. Street Gangs and Youth Groups in the U.S. and Europe.* s 257-272. Netherlands: Kluwer Academic Publishers.

***Sarnecki, J** (2001) *Nätverksboken*

Saavidis, C. (1991): *Rinkebygänget*. C uppsats. Kriminologiska institutionen: Stockholms universitet.

Schwendinger, H. & Schwendinger, J. (1997): "When the Study of Delinquent Groups Stood Still: In Defense of a Classical Tradition." I: *Critical Criminology*. vol 8, no. 2, s 5-38.

Shaw, C., R. & MacKay, H., D. (1972): *Juvenile Delinquency and Urban Areas*. Chicago & London: The University of Chicago Press.

Short, J., Jr. (1963): "Introduction to the Abridged Edition." I: Thrasher, F., *The Gang*. Chicago & London: The University of Chicago Press.

Short, J., Jr. (1960): "Differential Association as a Hypothesis: Problem of Empirical Testing." *Social Problems*. vol 8, no 1, s 14-25.

Stockholms stadsarkiv (1803-1898): Överståthallare-ämbetets arkiv (ÖÄ1), Äldre poliskammaren F II: Div. utredningar 1803-1898.

Sullivan, M., L. (1989): "*Getting Paid*", *Youth Crime and Work in the Inner City*. Ithaca & London: Cornell University.

Sutherland, E., H. & Cressey, D., R. (1974): *Criminology*. Ninth edition. Philadelphia & New York & Toronto: J. B. Lippincott Company.

Svensk Ordbok (1986) Språkdata och Esselte studium AB.

***Svenska akademiens ordlista** (1995/1986)

Swartling, J-A (1998): *Ideologi och realitetsarbete. Om analys av makt och dominans på etnometodologisk grund*. Akademisk avhandling, Statsvetenskapliga institutionen: Stockholms universitet.

Takata, S., R. & Zevitz, R., G. (1990): "Divergent Perceptions of Group Delinquency in a Midwestern Community. Racine's Gang Problem." *Youth & Society*. vol 21, no 3, s 282-305.

Thornberry, T., P. & Krohn, M., D. & Lizotte, A., J. & Chard-Wierschem, D. (1993) "The Role of Juvenile Gangs in Facilitating Delinquent Behavior." *Journal of Research in Crime and Delinquency*. vol 30, no 1, s 55-87.

Trasher, F., M. (1963): *The Gang. A study of 1313 gangs in Chicago*. Chicago & London: The University of Chicago Press.

U.S. Department of Justice (1997): *Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention Fact Sheet*. December 1997 #72. Washington DC.

Warr, M. (1993): "Age, Peers, and Delinquency." *Criminology*. vol 31, no 1, s 17-40.

Welch, M. & Fenwick, M. & Roberts, M. (1997): "Primary Definitions of Crime and Moral Panic: A Content Analysis of Experts' Quotes in Feature Newspaper Articles on Crime." *Journal of Research in Crime and Delinquency*. vol 34, no 4, s 474-494.

Venkatesh, S., A. (1997): "The Social Organization of Street Gang Activity in an Urban Ghetto." *American Journal of Sociology*. vol 103, no 1, s 82-111.

Whyte, W., F. (1943): *Street Corner Society*. Chicago: The University of Chicago Press.

Vigil, J., D. & Long, J., M. (1990): "Emic and Etic Perspectives on Gang Culture: The Chicano Case." I: Huff, C., D. (red.), *Gangs in America*. s 55-68. Newbury Park & London & New Delhi: Sage.

Vigil, J., D. (1990): "Cholos and Gangs: Culture Change and Street Youth in Los Angeles." I: Huff, C., D (red.), *Gangs in America*. s 16-128. Newbury Park & London & New Delhi: Sage.

William-Olsson, A. (1998): *Ängängänet. En studie av ett brottsligt aktivt nätverk av unga män*. C uppsats. Kriminologiska institutionen: Stockholms universitet.

Yablonsky, L. (1962): *The Violent Gang*. New York: The MacMillan Company.

Artiklar från media

Svenska Dagbladet 96-12-21

Expressen 97-02-18 s 14-16: Stockholm - våldets stad.

Aftonbladet 97-02-20

Metro 98-01-09: s 7: Klotterkriget trappas upp

Dagens Nyheter 98-01-24:s C3 Inkörsport till grövre brott

Metro 98-02-10 s 8: SL vädjar om hjälp från vittnen

Expressen 98-04-08 s 6-7: Gänget håller Fittja i skräck.

Expressen 98-04-09 s 6-7: Expressen hos gäng som pekats ut som brottslingar.

Expressen 98-06-09 s 1, 8-9: Gäng i din stadsdel.

Mitt i Botkyrka och Salem 98-06-16 s 1, 5: Sminkad bild av brottsligheten

Aftonbladet 98-10-12 s 17: Här finns Stockholms värsta gäng.

Metro 98-12-16 s ?Kriminella pojkgäng blir allt fler

Dagens Nyheter 99-03-23 s C1: Tonåringar rångängens offer

Dagens Nyheter 99-03-24 s C2: "Vittnen rädda i onödan"

Dagens Nyheter 99-03-29 s A2: Fler poliser i Stockholm

Metro 99-04-15 s 5: Unga värvas till kriminella gäng

